

**İLKOKUL 1,2,3 VE 4. SINIFLARDA OKUTULAN TÜRKÇE
DERS KİTAPLARINDAKİ DİNLEME METİNLERİNİN
PROGRAMA UYGUNLUĞU NOKTASINDA ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ**

Kadriye TOŞUR

Yüksek Lisans Tezi

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Prof.Dr. Murat GÖKALP

AĞRI – 2025

(Her hakkı saklıdır.

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

Kadriye TOŞUR

İLKOKUL 1,2,3 VE 4. SINIFLARDA OKUTULAN TÜRKÇE
DERS KİTAPLARINDAKİ DİNLEME METİNLERİNİN
PROGRAMA UYGUNLUĞU NOKTASINDA ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ

Prof.Dr. Murat GÖKALP

JÜRİLER

Prof. Dr. Ali Osman ENGİN

Doç. Dr. Suat KAYA

AĞRI-2025
(Her hakkı saklıdır.)

24.06.2025

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “İlkokul 1,2,3 Ve 4. Sınıflarda Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Programa Uygunluğu Noktasında Öğretmen Görüşleri” adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

☒ Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

☐ Tezim sadece Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

☐ Tezimin.....yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.

24.06.2025

Kadriye TOŞUR

		Doküman No	FR-211
		İlk Yayın Tarihi	26.02.2024
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	00
		Sayfa No	1/1

**İLKOKUL 1,2,3 VE 4. SINIFLARDA OKUTULAN TÜRKÇE DERS |
KİTAPLARINDAKİ DİNLEME METİNLERİNİN PROGRAMA
UYGUNLUĞU NOKTASINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ**

Prof. Dr. Murat GÖKALP danışmanlığında, Kadriye TOŞUR tarafından hazırlanan bu çalışma 24/06/2025 tarihinde aşağıda isimleri belirtilen jüri tarafından değerlendirilmiş olup Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Programları ve Öğretimi Bilim Dalında yüksek lisans olarak **oybirliği** ile kabul edilmiştir.

Başkan	: Prof. Dr. Ali Osman ENGİN	İmza:
Üye	: Doç. Dr. Suat KAYA	İmza:
Üye	: Prof. Dr. Murat GÖKALP	İmza:

Yukarıdaki sonuç;

Enstitü Yönetim Kurulu .../.../... tarih ve / numaralı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. Mehmet TEYFUR
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaklardan yapılan bildiriş, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak olarak kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

HAZIRLAYAN	KONTROL EDEN	ONAYLAYAN
------------	--------------	-----------

	LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ	Doküman No	FR-213
	TEZ BENZERLİK RAPORU	İlk Yayın Tarihi	26.02.2024
		Revizyon Tarihi	
		Revizyon No	00
		Sayfa No	1 / 1

Benzerlik Oranlarına Dair Beynamedir		
Öğrenci Adı Soyadı	Kadriye TOŞUR	
Numarası	226052272	
Ana Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri	
Bilim Dalı	Eğitim Programları ve Öğretimi	
Programı		
Danışman Unvanı Adı Soyadı	Prof. Dr. Murat GÖKALP	
Tez Başlığı	İlkokul 1,2,3 Ve 4. Sınıflarda Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Programa Uygunluğu Noktasında Öğretmen Görüşleri	
Bölümler	Turnitin Sonucu	En Yüksek Değer
TEZ (GENEL)	%20	% 25

24/06/2025

Yukarıda bilgileri yazılı tez çalışmasının benzerlik oranları Turnitin raporundan alındığı haliyle yazılmış olup tüm bilgilerin doğru olduğunu, aksi halde doğacak hukuki sorumlulukları kabul ve beyan ederiz.

İmza

Kadriye TOŞUR

İmza

Prof. Dr. Murat GÖKALP

- 1) Benzerlik raporunun alınması sırasında “başlıklar, içindekiler, teşekkür, ön söz, izin, alıntılar, kaynaklar, atıflar, ve 6 kelimededen küçük eşlemeler” kapsam dışı bırakılabilir. “**İnternet, Yayınlar ve Öğrenci Ödevleri veri tabanlarından**” hiç birisi kesinlikle tarama dışı bırakılmamalıdır.
- 2) Tez çalışmasında tabloda belirtilenden daha fazla sayıda bölüm/başlık olması halinde satırlar çoğaltılabilir.
- 3) Çalışmadaki benzerlik oranlarının tabloda belirtilen en yüksek değerleri aşması halinde bu çalışma Enstitü tarafından değerlendirmeye alınmaz ve savunma süreci başlatılmaz.
- 4) Bu beyannameye ek olarak Turnitin Benzerlik Raporu gönderilmelidir.
- 5) Bu beyanname, tez jüri öneri formu ve savunma öncesi kontrol formu ile birlikte Ana Bilim Dalı Başkanlığına teslim edilecek ve akabinde EBYS üzerinden Müdürlüğümüze gönderilecektir.

HAZIRLAYAN	KONTROL EDEN	ONAYLAYAN

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İLKOKUL 1,2,3 VE 4. SINIFLARDA OKUTULAN TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ DİNLEME METİNLERİNİN PROGRAMA UYGUNLUĞU NOKTASINDA ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİ

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Murat GÖKALP

2025, 139 Sayfa

Jüri: Prof. Dr. Ali Osman ENGİN

Doç. Dr. Suat KAYA

Türkçe ders kitapları Türkçe öğretiminin temel unsurları arasındadır. Hazırlanan kitapların Türkçenin söz varlığını, metin türlerini, ses ve sesli anlatım boyutunu, görsel ve metin içerikleri bakımından başarılı bir şekilde yansıtması ve öğrencilerin Türkçe gelişimine katkıda bulunacak düzeyde olması gerekmektedir. Bu araştırma, ilkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıf düzeylerinde okutulan Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin, Millî Eğitim Bakanlığı Türkçe Dersi Öğretim Programı'na uygunluğunu sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak incelemek için hazırlanmıştır. Araştırmada dinleme metinlerinin söz varlığı, yaşa uygunluk, metin türleri, sesli anlatım, görseller, içerik ve altyapı gibi bileşenleri ele alınmış; öğretmenlerin bu konulara ilişkin değerlendirmeleri doğrultusunda metinlerin yeterliliği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular, dinleme metinlerinin genel olarak programla uyumlu olduğunu ancak bazı yönlerden geliştirilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Araştırma, 2024–2025 eğitim-öğretim yılında Bitlis ili Tatvan ilçesinde görev yapan 35 sınıf öğretmeni ile yapılmıştır. Nitel araştırma desenlerinden durum çalışması yöntemi benimsenmiş; veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci, Eğitim, Program, Metin, Dinleme, Öğretmen, Öğretim

ABSTRACT

TEACHERS' OPINIONS ON THE SUITABILITY OF LISTENING TEXTS IN TURKISH COURSEBOOKS TEACHED IN 1ST, 2ND, 3RD AND 4TH GRADES OF PRIMARY SCHOOL TO THE PROGRAM

MASTER'S THESIS

Advisor: Prof.Dr. Murat GÖKALP

2025, Page: 139

Jury: Prof. Dr. Ali Osman ENGİN

Assoc. Prof.Dr. Suat KAYA

Turkish textbooks are among the basic elements of teaching Turkish. The prepared books must successfully reflect the vocabulary of Turkish, text types, sound and audio narration dimensions, visual and textual content, and be at a level that will contribute to the development of students' Turkish. This research was prepared to examine the suitability of the listening texts in the Turkish course books taught in the 1st, 2nd, 3rd and 4th grades of primary school to the Turkish Course Curriculum of the Ministry of National Education based on the opinions of classroom teachers. In the research, the components of the listening texts such as vocabulary, age suitability, text types, audio narration, visuals, content and infrastructure were examined; the adequacy of the texts was tried to be revealed in line with the teachers' evaluations on these issues. The findings obtained emphasized that the listening texts were generally compatible with the program but needed to be improved in some aspects. The research was conducted with 35 classroom teachers working in Tatvan district of Bitlis province in the 2024–2025 academic year. The case study method was adopted from qualitative research designs; the semi-structured interview form developed by the researcher was used as the data collection tool. The obtained data were analyzed with the descriptive analysis method.

Keywords: Student, Education, Program, Text, Listening, Teacher, Teaching

ÖNSÖZ

Bir şeylere başlarken herkesin bir anısı vardır belki de. Kimi bazen acılarını unutmak için başlar, kimi de başarmak için başlar. Aslında bir noktada bir şeylere hep başlarız değil mi? Benim de yüksek lisans sürecine başlamam biraz farklı oldu. Her zaman yüksek lisansı yapmak istemiştım ama başlamamdaki en büyük etken belki başkaları için küçük ama benim için acı bir olay olmuştu. Bu acı olayın vesilesiyle girdiğim bu yolda mutluluklar, üzüntüler yaşadım. Ama hayalimde bir fotoğraf vardı yüksek lisansa başlarken, ben bu fotoğrafa tutunarak gerçekleştirdim bu hayalimi. Ben eşim ve oğlum aynı karede elimde Yüksek Lisans tezim bitmiş bir şekilde aynı karede bir fotoğraf. Hayal edebildiniz mi? Ben bunun hayalini üç yıl boyunca her gün kurdum ve sonunda başardım galiba...

Bu araştırma, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında ilkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin öğretim programına uygunluğunu öğretmen görüşleri doğrultusunda incelemek için yapılmıştır. Dinleme becerisi, öğrencilerin dil gelişiminde önemli bir yere sahip olup, anne karnında başlayarak, ilkokul yıllarında temeli atılan ve sonraki süreçlerde gelişmeye devam eden bir beceri türüdür. Bu bağlamda dinleme metinlerinin niteliği, öğrencilerin anlama, yorumlama ve düşünme becerilerinin gelişmesinde önemli bir yere sahiptir.

Araştırma süreci boyunca bana destek olan, katkı sunan ve yol gösteren birçok kişi oldu. Öncelikle yüksek lisans öğrenimim boyunca bilgi ve tecrübeleriyle bana rehberlik eden, çalışmam süresince yönlendirmeleriyle beni destekleyen değerli danışman hocama Prof.Dr. Murat GÖKALP'e en içten teşekkürlerimi belirtmek isterim.

Ayrıca, araştırmanın uygulama sürecinde görüşlerini benimle samimiyetle paylaşan Bitlis ili Tatvan ilçesindeki ilkokul öğretmenlerine katkılarından dolayı teşekkür ederim. Onların görüşleri, bu çalışmanın şekillenmesinde ve anlam kazanmasında büyük bir etkiye sahiptir.

Bu süreci yürütürken her daim yanımda olan, manevi destekleriyle gücümü artıran öncelikle eşime gönülden teşekkür ediyorum. Ayrıca her daim yanımda olan ablama beni desteklediği için teşekkür ediyorum. Yüksek lisans arkadaşım Zehra Nihal Kılıç'a da

benimle tecrübelerini ve bilgilerini paylaştığı ve bu süreçte birbirimizin dert ortağı olabildiğimiz için çok teşekkür etmek istiyorum.

Bu çalışmanın, dinleme becerisinin geliştirilmesi ve öğretim programına uygun metinlerin oluşturulmasına katkı sağlayacağına olan inancımla, eğitim camiasına faydalı olmasını diliyorum.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	vi
ABSTRACT	vii
ÖNSÖZ	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xiv
BÖLÜM 1.....	15
GİRİŞ	15
1.1.Problem Durumu	15
1.2.Araştırmanın Amacı	18
1.3.Problem Cümlesi	19
1.4.Alt Problemler	20
1.5. Araştırmanın Önemi	21
1.6. Sayıtlar.....	21
1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	22
1.8.Tanımlar.....	23
BÖLÜM 2.....	24
KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	24
2.1.Dinleme Becerisi	24
2.2.Dil becerileri	25
2.2.1.Okuma.....	25
2.2.2.Yazma	26
2.2.3.Konuşma	26
2.2.4.Dinleme	27
2.3.Dinleme ve İşitme Farkı	30
2.4.Dinlemenin Önemi	31
2.5.Dinleme Türleri	32
2.6. Dinlemeyi Etkileyen Faktörler	35
2.6.1. Dinleyici.....	36
2.6.2.Konuşmacı.....	37
2.6.3. İçerik	39
2.6.4. Ortam	39
2.6.5. Dinleme ve Anlama Hızı.....	40

2.7.İlkokul Türkçe Dersi Temel Yaklaşımı ve Özel Amaçları	43
2.8.Türkçe Öğretim Sürecinin Uygulanmasına İlişkin Esaslar	44
2.9. 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programının Yapısı	45
2.9.1. 2019 TDÖP ile 2024 İTDÖP arasında öğretim yapısı, temalar, metin türleri ve sayıları bakımından benzer ve farklılıklar	45
2.9.2.Dil beceri alanlarına göre 2019 TDÖP kazanım 2024 İTDÖP öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri sayılar	47
2.9.3. Öğretim Programında Yer Alan Temalar	48
2.9.4.Türkçe Dersinde Sınıflara Göre Dinleme Kazanımları.....	49
2.9.5.Temalarda Yer Alan Metin Sayıları ve Türleri.....	52
2.9.6.Türkçe Dersi Temaların İçerikleri	54
2.10.Türkçe Dersinde Öğretim Programına Göre Metin Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar.....	56
2.11.2024 Türkçe Öğretim Programında Dinleme/İzleme Becerisi	58
2.11.1.2019 ve 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Dinleme/İzleme Materyallerinin Karşılaştırılması.....	59
2.12.Dinleme Etkinlikleri	60
2.12.1.Dinleme Öncesi Etkinlikleri	61
2.12.2.Dinleme Sırası Etkinlikleri	63
2.12.3.Dinleme Sonrası Etkinlikleri	64
2.13.Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Görseller.....	65
2.14.Türkçe Ders Kitaplarında İçerik.....	67
2.15.Konuyla İlgili Ulusal Araştırmalar	68
3.BÖLÜM.....	72
YÖNTEM.....	72
3.1.Araştırmanın Yöntemi	72
3.2.Araştırmanın Çalışma Grubu	74
3.3.Verileri Toplama Araçları.....	78
3.3.1.Görüşme	79
3.3.2.Yarı Yapılandırılmış Gözlem Formu	81
3.4.Veri Toplama Süreci.....	81
3.5.Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmaları.....	82
3.6. Verilerin Analizi.....	83
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	85
BULGULAR	85

4.1. Dinleme metnindeki söz varlığı ile ilgili elde edilen bulgular	85
4.2. Dinleme metninin tür bakımında öğrenci düzeyine uygunluğu noktasında elde edilen bulgular	90
4.4. Dinleme metnindeki görsellerin öğrenci düzeyine uygunluğu noktasında elde edilen bulgular.....	103
4.5. Dinleme metninin içeriklerinin öğrenci düzeylerine uygunluğu ile elde edilen bulgular.....	108
4.6. Dinleme metninin dinletilebileceği araç-gereçlerin okulda mevcut olmasıyla ilgili bulunan bulgular	115
4.7. Dinleme metninin kaynakları ile elde edilen bulgular	120
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	122
5. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER	122
5.1. Tartışma ve Sonuç	122
5.2. Öneriler	127
5.2.1 Karar Vericiler İçin Öneriler	127
5.2.2. Öğretmenler İçin Öneriler	127
5.2.3 İleriki Çalışmalar İçin Öneriler.....	128
KAYNAKÇA	130
EK-1: Etik Kurulu Kararı	136
EK-2: Araştırma İzni.....	137
EK-3: Görüşme Formu	138

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Birinci sınıf dinleme metni süreleri	41
Tablo 2. İkinci sınıf dinleme metni süreleri	41
Tablo 3. Üçüncü sınıf dinleme metni süreleri	42
Tablo 4. Dördüncü sınıf dinleme metni süreleri	42
Tablo 5. Türkçe dersi alan becerileri	45
Tablo 6. 2019 program kazanım yapısı	46
Tablo 7. 2024 öğrenme çıktıları yapısı	46
Tablo 8. 2019-2024 programlarının karşılaştırılması	47
Tablo 9. 2024 Öğretim Programında sınıf düzeylerine göre temalar	48
Tablo 10. 2019 Öğretim Programında sınıf düzeylerine göre temalar	49
Tablo 11. Temalarda yer alan metin sayılarının karşılaştırılması	52
Tablo 12. 2024 programında metin türlerinin sınıflara göre dağılımı	53
Tablo 13. Katılımcıların demografik özellikleri	76
Tablo 14. Dinleme metinlerindeki söz varlığı ile ilgili bulgular	85
Tablo 15. Dinleme metinlerinin tür bakımından öğrenci düzeyine uygunluğu ile ilgili bulgular	90
Tablo 16. Dinleme metinlerinin sesli anlatımıyla ilgili bulgular	97
Tablo 17. Dinleme metinlerindeki görsellerin öğrenci düzeyine uygunluğu ile ilgili bulgular	103
Tablo 18. Dinleme metinlerinin içeriklerinin öğrenci düzeyine uygunluğu ile ilgili bulgular	108
Tablo 19. Dinleme metinlerinin dinletilmesi için gerekli araç gereç ile ilgili bulgular	116
Tablo 20. Dinleme metinlerinin kaynakları ile ilgili bulgular	120

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Dinlemeyi Etkileyen Faktörler.....	36
---	----

BÖLÜM 1

GİRİŞ

1.1.Problem Durumu

Dil, bireylerin düşüncelerini, duygularını ve deneyimlerini aktarmalarını sağlayan en temel iletişim yoludur. Bir dilin etkin bir şekilde kullanılabilmesi için dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi dört temel dil becerisinin kazanılması ve geliştirilmesi gerekmektedir. Bu beceriler arasında dinleme, öğrenme sürecinin başlangıç noktası olarak yer almaktadır. Dinleme becerisi, çocukların hem akademik başarılarında hem de sosyal ilişkilerinde yer alan önemli bir unsurdur (Erdem, 2015). Araştırmalar, etkili dinleme becerilerine sahip öğrencilerin anlama, problem çözme ve eleştirel düşünme süreçlerinde daha başarılı olduklarını göstermektedir (Demirel, 2012).

Türkiye’de eğitim sisteminde gerçekleştirilen program geliştirme çalışmaları sonucunda, yapılandırmacı öğrenme kuramı benimsenmiş ve öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu anlayış doğrultusunda, öğretimden çok öğrenmenin önemi vurgulanmış ve öğrencilerin yaparak, yaşayarak öğrenmeleri için çalışılmıştır. Geçmiş uygulamalarda Türkçe dersi öğretiminde dil bilgisi kurallarına ağırlık verilirken, yapılandırmacı yaklaşımla birlikte dil becerilerinin geliştirilmesi sürecin merkezin gündemini ele almıştır.

Yeni Türkçe öğretim programında dinleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere dört temel dil becerisine eşit derecede önem verilmektedir. Dil öğreniminin doğrusal bir süreç olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, bu becerilerin birbiriyle etkileşim içinde olması gerektiği vurgulanmaktadır. Geçmişte dinleme öğretimi, yalnızca konuşmayı destekleyici bir beceri olarak ele alınırken; zamanla bu anlayış değişmiş ve dinlemenin aynı zamanda anlamlandırma, analiz ve sentez gibi bilişsel süreçleri de kapsadığı anlaşılmıştır. Bu dönüşüm, dinleme becerisinin dil gelişimindeki çok yönlü rolünü daha iyi ortaya çıkarmaktadır.

Türkiye’de eğitim sisteminde gerçekleştirilen program geliştirme çalışmaları sonucunda, yapılandırmacı öğrenme kuramı benimsenmiş ve öğrencilerin öğrenme

sürecine aktif katılımı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu anlayış doğrultusunda, öğretimden çok öğrenmenin önemi vurgulanmış ve öğrencilerin yaparak, yaşayarak öğrenmeleri amaçlanmıştır. Geçmiş uygulamalarda Türkçe dersi öğretiminde dil bilgisi kurallarına ağırlık verildiği görülürken, yapılandırmacı yaklaşımla birlikte dil becerilerinin geliştirilmesi sürecin odak noktası olmuştur.

Alan yazında dinleme becerisine ilişkin farklı tanımlar yer almaktadır. Genel olarak dinleme, bireyin çevresindeki görsel ve işitsel uyaranları anlamlandırarak bu uyaranlara tepki verdiği bir yoldur. Bu yolda temel hedef, konuşan kişinin iletmek istediği mesajı doğru bir şekilde anlamak ve buna uygun bir cevap vermektir. Dinleme, yalnızca işitme yetisiyle sınırlı olmayan, aynı zamanda bilişsel ve duygusal unsurların da devreye girdiği çok boyutlu bir çalışmadır.

Dinleme, bireyin anne karnında kazandığı ve yaşam boyu devam eden ilk dil becerilerinden bir tanesidir. Dil becerileri, genel olarak "**anlama**" ve "**anlatma**" olmak üzere iki temel kategoride yer almaktadır. Dinleme ve okuma "**anlama**", konuşma ve yazma ise "**anlatma**" becerileri kapsamında yer alıyor. Ayrıca bu beceriler algılayıcı ve üretken beceriler sınıfları olarak yer almaktadır. Dinleme ve okuma algılayıcı; konuşma ve yazma ise üretken beceriler olarak değerlendirilmektedir. Üretken becerilerde doğrudan dil üretimi gerekliken algılayıcı becerilerde bireyin bilgiyi alıp işlemeye odaklanması söz konusudur.

Dinleme ve işitme kavramları toplumda birbirleri ile sıklıkla karıştırılmaktadır. Bu iki kavram arasındaki fark bilinç düzeyinde ortaya çıkan durumdur. İşitme bireyin herhangi bir çaba ortaya koymadan çıkan bir eylemken, dinleme bireyin odaklanması gereken ve bilinçli olarak yaptığı bir süreçtir. Anne karnındaki beşinci aydan itibaren dış seslere karşı duyarlılık işitme olarak açıklanırken, bu seslerin anlamlandırılması dinleme olarak tanımlanmaktadır. Buna göre dinleme becerisi eğitimin katkısıyla geliştirilebilen bir dil becerisi olarak ortaya çıkmaktadır.

Dinleme öğrenme sürecinde başarıyı etkileyen önemli bir unsurdur. Dinlemeyi etkin bir öğrenme aracı olarak kullanabilen öğrenciler başarılı öğrenciler sayılmaktadır. Özellikle yapılandırmacı eğitim anlayışı, öğrencinin dinlendiğini hissetmesini ve bu sayede empati duygusunun gelişmesini sağlayan, destekleyen bir

sistemdir. Bu yaklaşım, öğrencinin kaygısını azaltırken aynı zamanda iyi bir dinleyici olmasını amaçlamaktadır.

Dinleme sürecinin temel unsurları; mesajın alınması, anlamlandırılması ve bu anlama uygun geri bildirim verilmesi olarak sıralanabilir. Bu süreç, fiziksel ve duygusal girdilerin düşünsel bir değerlendirmeyle bütünleşmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla, başarılı bir iletişim sürecinin sağlanabilmesi için dinlemenin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Dinleme becerisi, iletişim sürecinin temel taşlarından biri olarak hem anlama hem de etkileşim kapasitesinin artırılmasına yardımcı olmaktadır.

Dinleme becerilerinin öğretiminde, ders kitaplarında yer alan dinleme metinleri önemli bir araç olarak yer almaktadır. Bu metinler sürece rehberlik ederken, eğitim öğretim sürecinin tamamlayıcı unsurları olarak yer almaktadır. Dinleme metinleri öğrencilerin konu hakkında fikir alışverişi yapması sağlar, öğrenme deneyimlerini destekler ve metinler hakkında tahminde bulunmasını sağlar. Bu sayede öğrenciler, dinleme öncesinde zihinsel hazırlık yapma ve konuya aktif olarak katılma fırsatı sağlar.

Dinleme metinlerinin beceri gelişimindeki rolü dikkate alındığında, bu metinlerin öğrencilerin yaş düzeyine, ilgi alanlarına ve öğrenme ihtiyaçlarına uygun olması verimlilik için önemlidir. Anlaşılır bir dil ve öğrencilerin seviyesine uygun içerik, bu metinlerin etkili olmasını sağlayan temel özellikler arasında bulunmaktadır. Bu doğrultuda, dinleme metinlerine dayalı etkinliklerin, dinleme becerilerinin gelişimine katkısının çok boyutlu bir bakış açısıyla değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

İlkokul dönemi, dil becerilerinin temellerinin atıldığı ve bu becerilerin yoğun bir şekilde geliştirildiği önemli bir süreç olarak bakılmaktadır. Özellikle ilkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıf seviyelerinde dinleme eğitiminin, öğrencilerin dil gelişimi üzerinde kalıcı etkileri olduğu gözlenmiştir. Bu dönemde öğrencilerin farklı türlerde dinleme metinleriyle karşılaşması, onların dikkatlerini odaklama, bilgiyi anlamlandırma ve yorum yapma gibi yeteneklerini geliştirmelerine yol açacaktır (Akyol, 2013). Bu bağlamda, Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinleri, öğrencilerin dinleme becerilerini desteklemeye yönelik önemli eğitim materyalidir.

Türkçe dersi öğretim programı, dinleme becerisinin kazandırılmasını hedefleyen çeşitli kazanımlara yer vermektedir. Bu kazanımlar doğrultusunda hazırlanan dinleme metinleri, içerik, dil ve anlatım açısından öğretim programına uygun olmalı ve buna göre hazırlanmalıdır. Ancak bu metinlerin uygunluğu, etkinliği ve öğrencilerin yaş düzeyine uygunluğu konusunda çeşitli tartışmalara sebep olmaktadır. Nitelikli ve programla uyumlu metinlerin seçilmemesi, öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmelerini zorlaştırmaya sebep olmaktadır (Yıldız, 2017). Bu nedenle, öğretmenlerin bu metinlerle ilgili değerlendirmeleri, metinlerin niteliğini ve öğretim hedeflerine ulaşmadaki etkisini belirlemek açısından büyük öneme sahiptir.

Bu çalışma, ilkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin öğretim programına uygunluğunu öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirmeyi hedef almıştır. Araştırmanın sonuçları, ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin niteliğine ve bu metinlerin öğretim programındaki kazanımlara ulaşmadaki etkinliğine dair önemli verilere yer verecektir. Aynı zamanda bu çalışma, daha etkili ve programla uyumlu dinleme metinleri hazırlanması için öneriler geliştirmeyi amaçlamıştır.

1.2.Araştırmanın Amacı

Ana dilin gelişimi için dinleme becerisi önemli bir konumda yer almaktadır. Bebek, anne karnında geçen süreçten itibaren çevresindeki sesleri ve konuşmaları dinler, sık tekrar edilen sözcüklerle, ebeveynlerinin ismine aşina olarak doğmaktadır. (Güneş, 2007). Bu temel alıcı dil becerisiyle elde edilen bilgiler diğer dil becerilerinin de oluşum ve gelişmesinde önemli role sahiptir. Bu bilgiler ışığında okuma, yazma ve konuşma becerilerinin temelinde dinleme becerisinin yer aldığını görmekteyiz. Anne karnından itibaren varlığını göstermeye başlayan dinleme becerisine rağmen konuşma becerisi yaklaşık 1,5/ 2 yaşlarında, okuma ve yazma becerileri ise ilköğretim yıllarında kendini göstermektedir. Özetle diğer bütün dil becerilerinin temelinde dinleme becerisi yer almaktadır. Bununla birlikte ana dili gelişimini ise dil becerileri sayesinde kazanmaktayız.

Bu araştırmanın amacı ilkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıf düzeylerinde okutulan Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin, Millî Eğitim Bakanlığı Türkçe Dersi

Öğretim Programı'na uygunluğunu sınıf öğretmenlerinin görüşlerine dayalı olarak incelemektir.

Dinleme becerisi ilkököl birinci kademe seviyesindeki çocukların diğler dil becerilerinin gelişimine olumlu katkı sağladığı için özellikle üzerinde durulması gereken bir alandır. Ayrıca bir sınıf öğretmeni için ders kitaplarındaki dinleme metinlerinin bu beceriyi geliştirmeye yönelik niteliklerinin bilinmesi, dersin başarısı açısından son derece önemli bir yere sahiptir. Buna karşın ders kitaplarında yer alan metinler yapı ve içerik bakımından istenen nitelikleri bazen tam karşılayamamaktadır. Bu tür sorunlar kimi zaman metin yazarlarının dikkatsizlikleri ve yetersizlikleri, kimi zaman da yayıncılık şartlarından kaynaklı olarak ortaya çıkmakta ve önem verilmemektedir. Bu nedenle bu araştırmanın amacı, ilkököl 1, 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin, Türkçe öğretim programına uygunluğunu öğretmen görüşleri doğrultusunda ele almayı amaçlamaktadır. Araştırmada dinleme metinlerinin içerik, dil ve anlatım özellikleri, öğrencilerin düzeyine uygunluk, eğitimdeki işlevselliği ve dinleme becerilerinin gelişimine katkısı gibi boyutları ele alınıp, değerlendirilecektir. Bu doğrultuda, öğretmenlerin söz konusu metinlerle ilgili görüşleri alınarak, metinlerin program hedefleriyle ne ölçüde örtüştüğü ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın sonuçları, Türkçe ders kitaplarındaki dinleme metinlerinin niteliklerini belirlemek ve gelecekte yapılacak öğretim materyali geliştirme çalışmalarına ışık tutmak açısından önemlidir. Ayrıca elde edilen veriler, dinleme öğretimi uygulamalarının iyileştirilmesi ve öğrencilerin dinleme becerilerinin daha etkili şekilde geliştirilmesine yönelik öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

1.3.Problem Cümlesi

İlkököl 1, 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinleri, Türkçe öğretim programının hedefleri ve öğrencilerin gelişim düzeyleriyle ne ölçüde uyum sağlamaktadır?

1.4.Alt Problemler

İlkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin programa uygunluğu noktasında değerlendirmek için öğretmenlere aşağıdaki sorular sorularak yanıt aranmıştır.

1. Dinleme metinlerindeki söz varlığı öğrencilerin düzeyine uygun mudur?

(Dinleme metinleri; açık ve yalın mı, Türkçenin söz varlığını yansıtıyor mu, Türkçeye ait sözcükler, deyimler, kalıp sözler, atasözleri, terimler ve çeşitli anlatım kalıplarına yer verilmiş mi? Açıklayınız.)

2. Dinleme metinleri tür bakımından öğrencilerin düzeyine uygun mudur?

(Dinleme metinleri: milli kültür ve değerlerimize uygun mu, zorunlu temalara yer verilmiş mi, edebi değer taşıyor mu (şiiir, tiyatro, masal bölümleri), bilgilendirici metinlere yer verilmiş mi, metinlerin türü öğrenciler tarafından kolaylıkla tespit edilebiliyor mu? Açıklayınız.)

3. Dinleme metinlerindeki sesletim öğrencilerin düzeyine uygun mudur?

(Dinleme metinleri; açık ve yalın olarak ifade edilmiş mi, dinleme süresi metni anlamak ve değerlendirmek için yeterli mi, sesletim (sesli anlatım) öğrencilerin anlayacağı nitelikte mi, dinleme metinlerinde şiir kullanılmış mı, kullanıldıysa şiirlerin sesletimi öğrenciye örnek teşkil ediyor mu? Açıklayınız.)

4. Dinleme metinlerindeki görseller öğrencilerin düzeyine uygun mudur?

(Dinleme metinlerinde; görseller metnin konusunu yansıtıyor mu, görseller öğrencilerin yaratıcı düşünmesini sağlıyor mu, görseller öğrencilerin dikkatini çekecek düzeyde mi? Açıklayınız.)

5. Dinleme metinlerinin içeriği öğrencilerin düzeyine uygun mudur?

(Dinleme metinleri; çocukta merak uyandırıyor mu, gerçek hayatı yansıtan olaylar görülüyor mu, öğrencilerin bakış açısını genişletiyor mu, programdaki

kazanımlarla örtüşüyor mu, zorunlu temalara yer verilmiş mi, ana düşüncesi öğrenciler tarafından anlaşılıyor mu? Açıklayınız.)

6. Dinleme metnlerinin dinletilebileceği araç gereçler okulda mevcut mudur, mevcutsa dinleme metinleri için yeterli oluyor mu açıklayınız. (Görüntü kalitesi iyi mi, ses sistemi tüm öğrencilerin duyabileceği düzeyde mi?)
7. Dinleme metinleri alanında yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden mi seçilmiş?

1.5. Araştırmanın Önemi

Dinleme becerisi, dil öğreniminin ilk aşamalarından itibaren kazanılmaya başlandığı için, ilkokul düzeyinde bu becerinin öğretimi oldukça önemli bir konumda yer almaktadır. İlkokul ders kitaplarında yer alan metinlerin, öğrencilerin gelişim düzeylerine, öğrenme hedeflerine ve bireysel ihtiyaçlarına uygun olması gerektiği düşünülmektedir. Bu kitaplarda yer alan metinlerin dikkatli bir şekilde hazırlandığı varsayılsa da bu metinlerin öğrencilerin dinleme becerilerini ne kadar geliştirdiği üzerine bilimsel bir araştırma yapılması gerekli olmuştur. Bu araştırma, ders kitaplarında yer alan dinleme etkinliklerinin, öğretmenler ve uzmanlar için rehberlik sağlayabilecek sonuçlar ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Dinleme becerisinin öğretimi üzerine yapılan diğer çalışmalar genellikle ortaokul seviyesinde ve nicel araştırma yöntemleriyle yapılmışken, bu araştırma ilkokul 1,2, 3 ve 4. sınıf ders kitaplarındaki dinleme metinlerine odaklanarak, nitel araştırma yöntemiyle daha ayrıntılı ve derinlemesine bir inceleme yapmayı amaçlamaktadır. Bu bağlamda, araştırma, literatürdeki önemli bir boşluğu dolduracak ve dinleme etkinliklerinin yapısal özellikleri üzerine kapsamlı bir veri sağlayacaktır.

1.6. Sayıtlar

- Dinleme metinleri Türkçe dersi öğretim programına uygunluğu açısından öğretmenler yeterli bilgiye sahiptirler.
- Öğretmenlerin dinleme metinleri hakkındaki görüşleri metinlerin nitelikleri ve metinlerin öğretim sürecindeki verimlilikleri hakkında önemli bilgiler vermektedir.

- Öğretmenlerin dinleme metnlerinin sınıf içinde uygulanabilirliği hakkındaki görüşleri sınıf seviyelerine göre değişkenlik göstermektedir.
- Araştırmada yer alan öğretmen görüşleri objektif bir şekilde ve doğru ele alınmıştır.
- Dinleme metinleri Türkçe öğretim programında yer alan kazanımlara göre hazırlanmıştır.
- Dinleme metinleri öğrencilerin gelişimsel düzeylerine dikkat edilerek seçilmiştir.
- Dinleme metnlerinin dinletilebileceği araç gereçler okullarda mevcuttur.
- Dinleme metinleri tanınmış yazar ve eserlerden seçilmiştir.
- Dinleme metinleri öğrencilerin dikkatini çekebilecek, yaratıcı düşünmesini sağlayacak şekilde seçilmiştir.
- Dinleme öğrencilerin dil gelişimi ve akademik gelişimi açısından önemli bir yere sahiptir.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırma, yalnızca 2024-2025 eğitim öğretim yılı Türkçe dersi öğretim programı ile sınırlıdır.
- Araştırmada incelenen ders kitapları, 2024-2025 eğitim-öğretim yılına ait, birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf düzeyindeki Türkçe ders kitapları ile sınırlıdır.
- Araştırma kapsamında yer alan etkinlikler, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında kullanılan, birinci sınıf için MEB ve özel yayın evine ait ders kitabında bulunan 8 dinleme metni ile sınırlıdır.
- Araştırma kapsamında yer alan etkinlikler, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında kullanılan, ikinci sınıf için MEB ve özel yayın evine ait ders kitabında bulunan 8 dinleme metni ile sınırlıdır.
- Araştırma kapsamında yer alan etkinlikler, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında kullanılan, üçüncü sınıf için MEB ve özel yayın evine ait ders kitabında bulunan 8 dinleme metni ile sınırlıdır.

- Araştırma kapsamında yer alan etkinlikler, 2024-2025 eğitim-öğretim yılında kullanılan, dördüncü sınıf için MEB ve özel yayın evine ait ders kitabında bulunan 8 dinleme metni ile sınırlıdır.

1.8.Tanımlar

Dil: Kuramsal/bilgisel, duygusal ve iradeye bağlı/buyruksal içeriklerin anlamlı işaretlerle ifade edildiği veya haber verildiği bir araçtır. (YOLCU, 2002)

Dinleme: Dinleme, kişinin kendi iradesiyle yaptığı seçerek algıladığı sesler bütünüdür.

İşitme: Dış ortamdaki seslerin dış kulak yolundan iç kulağa iletilip iç kulaktaki sinir hücrelerini uyarması ve akustik bilginin beyne aktarılmasıyla dış ortamdaki seslerin algılanmasına denir.

Dinleme Becerisi: Seçmeli bir süreç içerisinde; işitsel ve görsel sembollere dikkat etme, duyma, anlamlandırma ve tepki verme aşamaları ile gerçekleşen iletişim yetkinliğidir.

Öğretim Programı: Öğretim programları öğrencilerin her bir sınıf seviyesinde ulaşmaları gereken bilgi ve beceri düzeyini belirten öğrenme hedeflerini de ortaya koyar. (MEB, 2024)

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVE İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1.Dinleme Becerisi

Dil, insanların bir arada anlaşabilmesi için var olan bir sistemdir, ancak onu tam anlamıyla tanımlamak kolay olmamaktadır. Çünkü dil, yalnızca kelimeler ve kurallardan oluşmaz; aynı zamanda bireylerin fiziksel, kültürel, sosyal ve duygusal değerlerinin bir araya getirdiği bir kümedir. Bu nedenle, dilin tüm yönlerini kapsayan tek bir tanıma yer vermek oldukça zordur. (Eker, 2004) Bu durumu, dilin çok katmanlı yapısının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, dilin tanımlanması sırasında karşılaşılan bu sorunun nedeni, dilin kendisinin de tanımlanmasının zor olmasından kaynaklı bir durumdur.

Dil, sınırlı sayıda sesin birleşiminden sonsuz sayıda anlam oluşturabilecek bir yapıdadır, bu da onu çok güçlü ve insanın ötesinde bir olgu olmasına neden olmaktadır. Dil, insanların duygu ve düşüncelerinin bir yansımasıdır ve adeta bir aynadır; toplumsal değerler, kültürel kodlar aracılığıyla dilde şekillenir ve gösterilir. Dil, insanın düşündüklerini dışa vurması için bir yoldur, ancak aslında dil kendisi, insanları ve toplumları yapılandırır. Bu da dilin, insanın ötesinde bir varlık olarak varlık gösterdiğini ve toplumu sürekli biçimlendirdiğini göstermektedir. Bu şekilde, dilin doğası hakkında daha geniş bir çerçeve sunulmaktadır.

Dinleme, işitme ile karıştırılmamalıdır, çünkü her dinleme işitmeye dayanır, ancak her işitme bir dinleme olarak ele alınmamalıdır. İşitme, sesleri duyma ve onları ayırt etme durumudur. Dinleme ise bu duyduğumuz sesleri anlamlandırarak onları anlamlı bir ifade haline getirmektir. Yani, dinleme, işitmenin ötesine geçer ve bir anlam verme sürecini kapsamaktadır. Bu nedenle, her işiten kişi dinlemez, ama her dinlemenin başlangıcında işitme süreci yer almaktadır.

Dinleme, dilin çözümlendiği, öğrenmenin temel bir bileşenidir. Seslerin ötesine geçerek, dinleme duyguları ve düşünceleri anlamayı, aynı zamanda anlaşılan bu veriye uygun şekilde tepki vermeyi istemektedir. Dinlemek, konuşan kişinin söylediklerine duyarlı olmakla alakalıdır. Bu duyarlılık, sesin tonlaması, hızına ve

beden diline dikkat etmeyi gösterir. Dinlemek, sadece edilgen bir izleme değil, doğru anlamak ve bu anlam doğrultusunda iletiyi yorumlamak için yapılan aktif bir çalışmadır. Dinleme, etkili bir iletişimin gerçekleşebilmesi için gereken önemli bir beceridir ve bu beceri, dilin anlaşılmasında büyük bir yer almaktadır.

Son olarak, dil hem bilgi hem de beceri gerektiren bir yapıdır. Dilin bilgi boyutunu dil bilgisi, sözcük bilgisi ve metin bilgisi oluştururken, beceri boyutu dinleme, konuşma, okuma ve yazma gibi boyutlar oluşturmaktadır. Dinleme, dil bilgisi ile ilgili bilgilerin ses aracılığıyla kullanılmasıdır ve bu anlamda beceri bilgidен daha önemlidir.

2.2.Dil becerileri

Türkçe dersi, öğrencilerin dört temel dil becerisini geliştirmeyi hedefler: okuma, yazma, dinleme/izleme ve konuşma. Türkçe öğretim programı, bu becerilerin her birinin ders içerisinde ayrı ayrı ele alınarak gelişimini sağlamayı amaçlar. Program, ders kapsamında yapılacak her etkinliğin bu dört beceri alanında yürütülmesini önerir ve bu nedenle dersin kazanımları da bu becerilere göre gruplandırılarak belirlenmiştir. Bu yaklaşım, öğrencilerin her bir dil becerisini etkin bir şekilde geliştirebilmeleri için gereklidir.

2.2.1.Okuma

Okuma kavramı, farklı bağlamlarda çeşitli şekillerde anlatılabilir ya da tanımlanabilir. Okulda yapılan okuma çalışmaları ve öğrencilere verilen okuma eğitimi göz önüne alındığında, okumanın anlamı kişiye, okuma amacına, zamana ve ortama bağlı olarak farklılık göstermektedir. Bazen okuma, sadece yazılı kelimeleri tanıyıp seslendirme olarak algılanabilirken, bazen de yazılı metnin anlamını kavramak olarak tanımlanmaktadır. Daha ileri bir seviyede ise okuma, metnin eleştirilmesi, yorumlanması ve kişisel bilgiyle ilişkilendirilmesi gibi daha derinlemesine süreçleri de içerisine almaktadır. Bu farklı tanımların her biri geçerli kabul edilir ve her birey için okuma, kişisel deneyimlerden hareketle farklı şekillerde anlatılmaktadır.

Okuma, yazılı bir metne bakarak onu anlamlandırma süreci olarak tanımlanabilir. Okuma sürecinde harfler, kelimeler ve işaretler tanınır ve bunların

anlamları zihinsel bir faaliyetle anlamlı hale gelir. Aynı zamanda okuma, sadece dilsel bir beceri değildir, zihinsel ve sosyal boyutları da olan bir etkinlik olarak kabul edilir. Okuma, yazar ve okuyucu arasında kurulan dinamik bir ilişkiyi yansıtan bir süreç ve bu süreç, bilgi alışverişi şeklinde gerçekleşir.

2.2.2.Yazma

Yazma becerisi, okuma sürecine benzer şekilde aşamalı olarak gerçekleşir. İlk aşamada öğrencinin harfleri, heceleri ve kelimeleri doğru şekilde yazmayı öğrenmesi yer almaktadır. Bu mekanik süreçte temel yazma becerileri kazandırılmaya çalışılır. Daha sonraki aşamalarda, öğrenci düşüncelerini düzenli ve anlamlı biçimde yazıya dökmesi beklenir. Bu süreçte yazma kurallarına uymak, cümleleri doğru yapılandırmak ve anlatım bütünlüğünü sağlamak önemli noktalar arasında yer alır.

Yazma, bireyin kendini ifade etmesini ve başkalarıyla etkili iletişim kurmasını sağlayan önemli bir beceridir. Aynı zamanda öğrenme süreçlerinin temel araçlarından biridir. Okullarda pek çok ders yazılı anlatıma dayandığından, öğrencinin bilgi aktarımını yazılı olarak doğru ve anlaşılır biçimde yapması akademik başarısını doğrudan etkiler. Bu beceri, kişinin düşüncelerini netleştirmesine ve düzenli bir şekilde sunmasına yardımcı olur.

2.2.3.Konuşma

Konuşma, bireyin dili etkin şekilde kullanabilmesinin temel araçlarından ve aynı zamanda iletişimdeki araçların en önemlileri arasındadır. Akademik başarı ve sosyal yaşamda etkili iletişim kurabilme becerisi, kişinin konuşma yeteneğiyle doğrudan ilişkilidir. Sınıf ortamında soruları cevaplamak, bir konu hakkında düşüncelerini paylaşmak, hikâye anlatmak veya bağımsız konuşmalar yapmak, öğrencinin kendini ifade edebilme ve bilgi birikimini sergileme yolları arasında yer almaktadır. Ancak bazı öğrencilerin, hatta yetişkinlerin topluluk önünde konuşurken zorlandıkları, çekingenlik yaşadıkları ve kendilerini ifade etmekte yetersiz kaldıkları sıklıkla rastlanmaktadır.

Bu nedenle, küçük yaşlardan itibaren konuşma becerilerinin geliştirilmesine oldukça önem verilmelidir. İlkokul döneminde öğrencilerin yaptığı dil hatalarının

düzeltilmesi ve yerel söyleyişlerin standart dile dönüştürülmesi bu süreçte büyük öneme sahiptir. Erken yaşta doğru konuşma alışkanlıkları kazanılmadığında, ilerleyen dönemlerde bu hataların düzeltilmesi daha zor hale gelecektir. Bu sebeple, eğitim sürecinde öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinlikler planlanmalı ve onları özgüvenle kendilerini ifade etmeye teşvik eden bir öğrenme ortamı sağlanmaya çalışılmalıdır.

2.2.4.Dinleme

Dinleme becerisinin pek çok tanımı yer almaktadır. Aşağıda bu tanımlardan bazılarına örnek verilmiştir. Tanımlarda temel hususlar üzerine değinilmiştir.

Calp (2026)'e göredinlemeyi, işitilenlerin ön bilgilerle karşılaştırılarak zihinsel ve bilinçli bir çabayla anlamlandırılması olarak verirken; İşeri (2008); dinlemenin duyulan bilgilerin kısa süreli bellekte işlenip uzun süreli bellekteki şemalar ve ön bilgilerle etkileşime girerek anlam kazanması olduğunu söylemektedir. Onan'a (2011)göre dinleme, sözlü iletişim sürecinde konuşan tarafından ses birimleri aracılığıyla gönderilen mesajların alıcı tarafından zihinsel olarak deşifre edilip bilgiye dönüştürüldüğü bir yoldur. Yangın (2002)ise dinlemeyi, anlam arayışına yönelik bilinçli bir çaba olarak görmektedir.

Bu tanımların ortak noktası, dinlemenin pasif bir işitme süreci değil, zihinsel ve bilinçli bir etkinlik olduğu ve işitilen bilgilerin bireyin mevcut bilgi birikimiyle etkileşim kurarak anlam kazandığını göstermektedir. Ayrıca, tanımlarda dinlemenin dilsel ve zihinsel yönüne önem verilmektedir.

Dinleme, bireyin işittiği bilgileri anlamlandırma ve saklama süreci olarak görülmektedir. Sever (1997), dinlemeyi, işitilenlerin anlamlandırılması ve bellekte tutulması amacıyla bilinçli bir dikkat harcanmasını gerektiren bir süreç olarak ele almaktadır. Bu tanım, dinlemenin yalnızca pasif bir işitme eylemi olmadığını, aktif bir bilişsel çaba gerektirdiğini göstermektedir. Ergin ve Birol (2005) ise dinlemeyi, "görsel ve işitsel simgelere tepki verme" süreci olarak tanımlamıştır. Bu tanım, dinlemenin yalnızca işitsel değil, aynı zamanda görsel uyaranlarla da ilişkili olduğunu göstermektedir. Böylece dinleme, yalnızca işitme yetisiyle sınırlı kalmamakta, aynı

zamanda bireyin görsel unsurlarla desteklenen bir anlamlandırma sürecini de içerisine almaktadır. Her iki tanım da dilin yapısal yönüne vurgu yapmakta ve dinlemenin dikkat gerektiren, bilişsel ve algısal bir beceri olduğu vurgusu yapılmaktadır.

Dinleme, bireyin bilgi edinme, öğrenme ve anlama süreçlerinde rol almaktadır. Göğüş (1978), dinlemeyi "bilgi almanın, öğrenmenin ve anlamının başlıca yollarından biri" olarak açıklamaktadır. Bu açıklama, dinlemenin bilişsel süreçlerle olan bağlantısına vurgu yapmaktadır. Cihangir (2004) ise dinlemeyi, bireyin çevresini ve insanları anlaması, olumlu ilişkiler kurması, bilgi edinmesi ve başkalarına yardımcı olabilmesi için gerçekleştirdiği bilinçli bir etkinlik olarak tanımlamaktadır. Bu bakış açısı, dinlemenin yalnızca bireysel öğrenme sürecine katkı sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda sosyal etkileşim ve insan ilişkilerinin gelişiminde de önemli bir işlevi olduğunu göstermektedir. Her iki tanım da dilin işlevsel yönüne vurgu yapmakta ve dinleme becerisinin hem bireysel hem de toplumsal bir gereklilik olduğunu anlatmaktadır.

Öz (2011), dinlemeyi "okuma, sözlü ve yazılı anlatım, dilbilgisi, imla, ezber ve inşaat gibi ayrı bir çalışma alanı" olarak açıklamaktadır (s. 374). Bu tanım, dinlemenin diğer dil becerileri gibi bağımsız bir öğrenme alanı olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, Yalçın (2006), dinlemeyi "anlamanın en önemli unsurlarından biri olarak hayatımız boyunca kullandığımız bir yetenek" şeklinde tanımlamaktadır (s. 176). Bu tanımlama, dinlemenin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğuna vurgu yapmaktadır.

Dinleme, farklı tanımlamalara ve perspektiflere göre değişik şekillerde yer alabilir. Vandergrift (2004), dinlemeyi dört temel dil becerisinden en az açıklanan ve öğrenilmesi en zor beceri olarak açıklamaktadır. Bu beceri, psikolojik ve bilişsel süreçleri içeren, bağlamsal dikkat ve toplumsal kodlu işitsel anahtarlar gerektiren karmaşık bir yoldur. Witkin (1990), dinlemeyi davranışsal olarak algılanan fakat bilişsel olarak uygulanan bir yol olarak tanımlarken, Mead ve Rubin (D.L., 1985), dinlemeyi fiziksel ve yorumlayıcı, çözümleyici süreçleri kapsayan bir beceri olarak tanımlamaktadır. Waks (2007) ise dinlemeyi pasif bir şekilde sesleri almak yerine, aktif bir katılım, seçme ve anlamaya yönelik bir çaba olarak anlatmaktadır. Meskill

(C, 1996) ise dinlemenin sadece algısal bir eylem olmadığını, aynı zamanda çok yönlü psikolojik ve bilişsel süreçleri eş zamanlı olarak birleştiren bir beceri olduğunu söylemektedir.

Bu tanımlamalar, dinlemenin yalnızca işitsel bir eylem olmadığını, aynı zamanda aktif katılım gerektiren, psikolojik ve bilişsel süreçlerin etkileşime girdiği, üstbilişsel beceriler içeren karmaşık bir süreç olduğunu anlatmaktadır. Ayrıca, dinlemenin yapısal yönü, anlamlandırma ve yorumlama süreçlerini içerdiği için bu becerinin dinleyici tarafından etkin bir şekilde yönetilmesi gerektiğine önem vermektedir.

Bu açıklamada, dinlemenin fiziksel ve zihinsel iki boyutunun olduğuna vurgu yapılmaktadır. Fiziksel boyut işitme, bireyin herhangi bir çaba harcamadan sesleri işitmesidir. İşitme, insanın kulağıyla gelen seslerin beyne iletilmesidir ve bu süreç iradesiz bir şekilde yapılmaktadır (Calp, 2016). Zihinsel boyut ise işitilenlerin anlamlandırılması ve yorumlanmasıdır. Bu süreç, dinlemenin amacı doğrultusunda ve dikkatli bir şekilde yapılır, yani dinleme bilinçli bir çaba göstermektir. Dinleme, işitme ile başlar ancak daha sonra kişinin ön bilgileriyle işitilenleri ilişkilendirerek anlamlandırma ve yorumlama süreciyle devam eder. Dinlemenin bu zihinsel boyutunda, birey sadece sesleri duymakla kalmaz, aynı zamanda onları anlamaya ve değerlendirmeye çalışır. Bu nedenle işitme ve dinleme birbirinden farklı süreçlerdir. Dinleme, işitmenin ötesinde, aktif ve bilinçli bir süreçtir (Özbay, 2010) (Ünalan, 2001).

İşitme bedensel bir süreç olarak ses dalgalarının kulaktan beyne iletilmesiyle başlayan bir süreçtir. Bu süreçte ses dalgaları dış kulaktan içeri girer, kulak zarında mekanik titreşimlere dönüşür ve bu titreşimler iç kulakta beyne iletilen sinir akımlarına dönüşür (Ergin, 2008). Bu süreç, bireyin sesleri fiziksel olarak algılamasını sağlar, ancak dinleme bu süreçten daha fazlasını gerektirir. Dinleme, bedensel bir işlem olmanın ötesine geçer ve psikolojik bir süreç olarak devam eder. Dinleme süreci, bireyin seslere ve konuşma örüntülerine dikkatini vererek, onları anlamlandırmaya ve hatırlamaya yönelik aktif bir çaba göstermesini gerektiren bir durumdur. Dinleme,

işitsel işaretlerin tanınması, hatırlanması ve anlamlandırılması şeklinde açıklanabilir (Ergin, 2008).

Bireylerin işitme organlarının sağlam ve yeterli olması iyi bir dinleyici olabilmeleri için gereklidir (Özbay, 2010). Çünkü işitme, dinleme sürecinin ön koşuludur; işitme organları düzgün çalışmadığı takdirde, dinlemenin olması gerçekleşmeyecektir. Ancak işitme, dinleme sürecinin yalnızca başlangıcını oluşturur. Her işitilen sesin dinlenmesi olası bir durum değildir. Dinleme, işitilen seslerin ötesinde, bu seslerin zihinde anlamlandırılması, değerlendirilmesi ve yorumlanmasını içeren daha karmaşık bir durumdur. Bu, dinleyicinin aktif bir çaba sarf etmesini ve duyduklarıyla ilişkili anlamlar oluşturmasını gerektiren bir olaydır.

2.3.Dinleme ve İşitme Farkı

Büyük Türkçe Sözlük (2005)'te işitmek “sesleri duymak” olarak tanımlanırken, dinleme ise “kulak vermek, dikkate almak” şeklinde ifade edilmiştir. İşitme, bireyin iradesi dışında, kulağı aracılığıyla beynine giden her türlü sesin duyulması olarak açıklanırken (Özbay, 2010), dinleme, kişinin bilinçli olarak ve isteyerek seçtiği sesleri algılama süreci olarak tanımlanmaktadır. Dinleme, işitmekten farklı olarak, bir beceri olarak öğrenilmesi gereken ve irade gerektiren bir durumdur. İnsan her şeyi işitebilir ancak dinlemeyebilir. Dinleme süreci, işitilen seslerle dinleyici arasındaki temel ilişkiyi, dışarıdan gelen bilgilerin hangisine ilgi duyulduğu ve dikkatinin hangi ses üzerinde yoğunlaştırılacağı ile karar verilir. Bu yoğunlaştırma, dinleyenin seçici olmasını gerektiren bir durumdur.

Yapılan araştırmalara göre insan beyni, konuşmacının sözünün tamamını dinlemez ve tüm söylemlere eşit derecede önem vermez (ünalan, 2006). İşitme, bireyin iradesi dışında gerçekleşen bir süreçken, dinleme belirli bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilen ve öğrenilmesi gereken bir durumdur (Calp, 2016). İşitme, fiziksel bir durumdur; dinleme ise işitmeyi de içine alan aktif bir zihinsel süreci gerektirir. İşitme, iradeye dayalı bir faaliyet değildir; kulağa gelen her ses belirli frekans gücüne sahip olup, insanın ilgisini çeken sesleri seçerek dinlemesini sağlamaktadır. Dinleme, ses dalgalarının kulak tarafından işitilmesinin ötesinde zihinsel becerileri de içine alan bir süreçtir. Her dinleme işleminde işitme bulunur, ancak her işitilen ses dinlenmiş olarak

kabul edilmez. Dinleme, işitilen seslerin anlamlandırılmaya başlandığı bir noktada devreye girer ve bir takım çaba gerektiren bir durumdur. Bu çaba, dikkatli bir şekilde belirli noktalara yoğunlaşmayı gerektirir. Dinleme eğitiminde dikkat geliştirme çalışmaları büyük öneme sahiptir. Okuma, yalnızca harfleri seslendirmekten daha fazlası olduğu gibi, dinleme de ses dalgalarını işitmekten öte, bu seslerin oluşturduğu anlamları algılamayı, bunlar üzerinde düşünmeyi ve gerekirse bu anlamlara uygun bir şekilde hareket etmeyi gerektiren bir durumdur (doğan, 2012).

Dinlemenin ve işitmenin tanımları incelendiğinde, dinlemenin bilinçli ve geliştirilebilen bir beceri olduğu, işitmenin ise bilinçsiz ve refleksif bir davranış olarak nitelendirilebileceği görülmektedir. Dinleme, bireyin belirli bir amacı doğrultusunda dikkatini seslere yönlendirmesi, anlamlandırma ve yorumlama süreçlerini içeren aktif bir durumdur. İşitme ise, fiziksel bir süreç olup, kulaklara gelen ses dalgalarının beyinde algılanmasıyla gerçekleşir ve bu süreç genellikle irade dışıdır, yani birey istemese de çevresindeki sesleri algılayıp duyabilir.

2.4.Dinlemenin Önemi

Eğitim, meslek hayatı ve günlük yaşamda etkili iletişim kurabilmek için dinleme becerisi büyük bir yeri vardır. İnsan, doğumdan itibaren çevresini anlamlandırma sürecinde büyük ölçüde dinleme yoluyla bilgileri almaya çalışır. Günlük yaşamda ve öğrenim sürecinde elde edilen bilgilerin önemli bir kısmı dinleme sayesinde elde edilmektedir. Hunsaker'a (1990) göre, bireylerin sahip olduğu bilgilerin yaklaşık %80'inin dinleme yoluyla elde edildiği anlatılmaktadır (Akyol H. , 2006). Benzer şekilde, Minnesota Üniversitesi'nde gerçekleştirilen bir araştırmada, iletişime ayrılan sürenin %45'inin dinleme faaliyetleriyle geçtiği tespit edilmiştir (vd, 2006).

Özellikle eğitim-öğretim sürecinde büyük bir öneme sahip olan dinleme becerisi, bireyin akademik başarısını doğrudan etkileyen bir durumdur. Aile içinde dinlenildiğini hisseden bir çocuk, bu becerinin önemini kavrayarak daha bilinçli bir dinleyici olma yolunda ilerleyebilir. Aynı şekilde, öğrenim sürecinde etkili dinleme stratejilerini benimseyen bir öğretmenle karşılaşan bir öğrenci, akademik başarısını

artırarak hem öğrenme sürecinde hem de kişisel yaşamında daha başarılı bir birey olarak devam edebilir.

Dinleme becerisi, bireylerin toplumsal hayata uyum sağlamalarında da önemli bir rolü vardır. Topluma uyum sağlayabilmek, etkili ve sağlıklı ilişkiler kurabilmek için bilinçli bir dinleyicinin özelliklerine sahip olmak gerekmektedir. Bu becerinin yaşam boyu sürdürülen bir alışkanlık haline gelmesi, bireyin hem sosyal hem de mesleki hayatında daha başarılı olmasını sağlayan bir özellik olarak yer almaktadır. Bu nedenle, dinleme alışkanlığı edinmek ve bu beceriyi bilinçli bir şekilde geliştirmek, bireyin yaşam kalitesini doğrudan etkileyen önemli bir unsur olarak bireylerin hayatında yerini almıştır.

2.5.Dinleme Türleri

Dinleme faaliyetinin etkili ve amaca yönelik olabilmesi için uygun dinleme türünün seçilmesi gerekmektedir. Alan yazında farklı araştırmacılar, dinleme türlerini çeşitli kategorilere ayırarak sınıflandırmışlardır.

Tidyman ve Butterfield (Doğan, 2007), dinleme türlerini Basit dinleme, Ayırt edici dinleme, Rahatlama için dinleme, Bilgi için dinleme, Fikirleri düzenleme için dinleme, Eleştirel dinleme ve Yaratıcı dinleme olmak üzere yedi grupta incelemiştir. Benzer şekilde Kingen (Doğan, 2007), dinleme türlerini Ayırt edici dinleme, Estetik dinleme, Etkili dinleme, Eleştirel dinleme ve Empatik dinleme olarak ele almıştır.

Kantemir (Kantemir, 1997), ise dinleme türlerini şu şekilde sıralamaktadır: Gönüllü veya Gönülsüz dinleme, Rastgele veya Maksatlı dinleme, Disiplin veya Değişikliğe dayanan dinleme, Eleştirici veya Eleştirici olmayan dinleme, Sempatik veya Antipati ile dinleme.

Özdemir (özdemir, 1987)de dinleme türlerini farklı bir perspektifle ele alarak şu şekilde kategorize etmektedir: Yalın dinleme, Ayırıcı dinleme, Eğlenmek ve yorgunluk gidermek için dinleme, Bilgi edinmek için dinleme, Bilgileri düzenleme için dinleme, Eleştirel dinleme ve Yaratıcı dinleme.

Bu sınıflandırmalar, dinleme sürecinin farklı bağlamlarda nasıl işlediğini ortaya koymakta ve bireyin içinde bulunduğu duruma uygun dinleme türünü seçerek etkili bir iletişim kurmasına yardım etmektedir.

Alan yazında farklı araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde sınıflandırılan dinleme türleri, bireyin dinleme sürecini bilinçli ve etkili bir şekilde yönetmesine yardımcı olmaya çalışmıştır. Temel dinleme türleri şu şekilde açıklanabilir:

Seçici Dinleme: Seçici dinleme, dinleyicinin amacına uygun olarak belirli bilgileri seçip alması ile gerçekleşen dinleme şeklidir. Bu dinleme türünde, dinleme sürecinin tamamından ziyade ihtiyaç duyulan kısımlar ayırt edilerek zihinde anlamlandırılır.

Eleştirel Dinleme: Dinleyicinin dinlenen konuya eleştirel bir bakış açısıyla yaklaşarak yorumlar yaptığı dinleme modelidir. Eleştirel dinleme, aynı zamanda sorgulayıcı dinleme olarak da adlandırılmaktadır. Özbay’a (Özbay, 2005) göre eleştirel dinleme, konuşmayı anlamak, değerlendirmek, organize etmek, düşünceler arasındaki ilişkileri saptamak ve bellekte saklamaya değer bulunanları ayırt etmek olarak ifade edilmiştir.

Empatik Dinleme: Konuşmacının bakış açısından yola çıkarak onun hissettiklerini anlamaya çalışma durumudur. Empatik dinlemede, dinleyici konuşmacının duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışarak olaylara onun gözünden bakmaya çalışır. Dökmen (Dökmen, 2003), empati kurulan ortamlarda yetişen bireylerin toplum içinde daha sağlıklı ilişkiler geliştirdiğine vurgu yapmaktadır. Özellikle çocukların empati odaklı iletişim kurulan ortamlarda yetişmesi, onların güçlü insan ilişkileri geliştirebilmeleri açısından büyük öneme sahiptir.

Yaratıcı Dinleme: Yaratıcı dinleme, dinleyicinin dinlediği içerikten yeni fikirler üretmesi, yorum yaparak farklı anlamlar çıkarması ve hayal gücünü kullanarak dinleme sürecini aktif hale getirmesi olarak ifade edilmiştir. Bu dinleme türü, özellikle sanatsal ve edebi metinlerin değerlendirilmesinde, müzik, tiyatro ve dram gibi yaratıcı süreçleri içeren etkinliklerde önemli bir yere sahiptir. Tidyman ve Butterfield, yaratıcı dinlemeyi “hoşlanılan müzik, drama gibi eserleri dinleme ve dinleyicinin düşüncelerini, hislerini kendi kelimeleriyle ifade etmesi” olarak tanımlamaktadır (Doğan, 2007). Bu dinleme türü, dinleyicinin pasif bir alıcı olmaktan

öteye geçerek, dinlenen içerikle etkileşime girmesini ve onu dönüştürmesini sağlayan bir süreç olarak ifade edilmiştir. Özellikle eğitim ortamlarında yaratıcı dinleme, öğrencilerin eleştirel düşünme ve yorum yapma becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunduğu görülmektedir.

Estetik Dinleme: Estetik dinleme, dinleyiciye bilgi vermekten çok, çeşitli edebî türler aracılığıyla rahatlama ve haz uyandırmayı amaçlayan bir dinleme türü olarak açıklanmaktadır. Bu dinleme türü, bireyin duygu yönünü ön plana çıkararak, onun sanatsal ve estetik algısını geliştirmeye katkı sağlamaya çalışmaktadır. Estetik dinlemenin temel amacı, dinleyiciye duygu ve düşünce dünyasında derinlik kazandırmak, ona sanatsal bir tatmin sağlamak olarak ifade edilir. Estetik dinleme sürecinde kullanılan edebî türler arasında hikâye, şiir, masal, ninni, tekerleme, bilmece, fıkra, mâni, drama, tiyatro, fabl, karikatür, çizgi roman, ses kayıtları, müzik, film ve oyun gibi unsurları görmekteyiz. Bu tür dinleme etkinlikleri, bireyin hayal gücünü zenginleştirirken aynı zamanda onun dil ve iletişim becerilerine de katkı sağlamada etkilidir.

Katılımlı Dinleme: Öğrencilerin dinleme sürecine aktif katılmasını sağlayan bir tekniktir. Dinleme sırasında konuşmacıya sorular yöneltilerek konuşmacının dinlenildiği hissettirilir. Böylelikle konuşmacı dinlendiğini hisseder ve daha anlamlı bir iletişim kurulması sağlanır. Bu uygulama genellikle etkileşimli dinleme durumlarında kullanılır. Etkili bir iletişimin gerçekleşmesi için dinleyici ve konuşmacı arasındaki etkileşimin kaliteli olması gerekir. Bu uygulamada dinleyici, zihninde oluşan sorunları gidermek, bir şey istemek ya da anlatılan konuyu anlaşılır kılmak amacıyla soru sormak istediğinde not alır ya da araya girerek zihnindeki soruları sorabilir.(SİVİŞ1, 2018-2019)

Katılımsız Dinleme: Bu dinleme türünde öğrencilerin zihinsel faaliyetlerinin harekete geçirilmesi sonucunda dinledikleri/izledikleri şeyler hakkında düşünmeleri sağlanır. İlk olarak öğrencilerin dinlediği metinde bir sürecin mi söz konusu olduğu yoksa bir açıklama mı getirildiği tespit etmeleri sağlanır. Bunun ardından öğrenciler metnin çeşidi ve beklenen kazanımlar doğrultusunda “kim, ne, ne zaman, nasıl, nereye?” gibi soruların yanıtlarını bulmaları için düşünmeleri sağlanır. Dinleyici dinleme faaliyetini

sürdürmek ve anladığı bilgileri kendi bilgileri ile kıyaslamak için dikkatini devamlı olarak canlı tutması gerekmektedir. Bu oldukça zor bir durumdur. Ancak dinleyici katılımlı dinlemede daha aktif olur; geribildirimleriyle ve sorularıyla iletişime dâhil olarak dikkatini her zaman canlı tutar.(SİVİŞ1, 2018-2019)

Not Alarak Dinleme: Öğrenciler anlama ve öğrendiklerini hatırlamak için not alarak dinleme/izleme tekniğini ele alabilirler. Öğrencilere not alma esnasında göz önünde bulundurmaları gereken hususların verilmesi gerekmektedir. Bu notların kalitesini, öğrencilerin anahtar sözcüklere dikkat etmeleri, ana düşüncüyü saptamaları, kendilerine has anlatımları ve notlara etkili sözleri de eklemeleri belirleyecektir. Bu yöntemin başarılı olabilmesi için öğrencilere “dinlediğiniz şeyleri not alın” demek yeterli gelmemektedir. Yöntemin başarılı olabilmesi için öğrencilere etkili bir not alma eğitiminin verilmelidir.(SİVİŞ1, 2018-2019)

Kendini Konuşanın Yerine Koyarak Dinleme: Dinleyicinin kendini konuşan kişinin yerine koyarak dinlemesi; onun hislerini, söylediği sözlerin hangi tecrübeleri yansıttığını, konuşmacının dünyayı ve kendini nasıl algıladığının anlaşılmasını sağlamaktır. Öğrencilerden kendilerini konuşmacının yerine koyarak ya da dinledikleri/izledikleri şeylerdeki kahramanların yerine koyarak o kişilerin neler hissettiklerini daha iyi bir şekilde anlamaları sağlanmalıdır. Böylelikle öğrencilerin yaşanan olayları daha hızlı kavramaları ve olayları karşısındakinin bakış açısıyla değerlendirebilmeleri sağlanır. Öğrencilerin empati kuracakları birey ile ilgili iyi, kötü ve doğru gibi bir değerlendirme yapmamaları gerekir. Çünkü bu tarz ön yargılı davranışlar empati kurmayı engeller.(SİVİŞ1, 2018-2019)

Bu dinleme türleri, bireyin farklı iletişim ortamlarında etkin bir dinleyici olmasına katkı sağlamakta ve iletişim süreçlerinde daha bilinçli bir yaklaşım sergilemesine etkili olmaktadır.

2.6. Dinlemeyi Etkileyen Faktörler

Dinleme, fizyolojik ve zihinsel süreçleri içeren karmaşık bir beceri olup her şeyden etkilenebilen bir yapıdır. Literatürde dinlemenin etkilendiği durumlar farklı kategorilere yer verilmiştir. Yapılan sınıflandırmalarda fizyolojik, psikolojik,

dinleyiciye özgü, konuşmacıya bağlı, konuya ilişkin faktörler gibi başlıkların dinlemeyi etkilediğini görmekteyiz (Akyol H. , 2016).

Ören (2019), literatürde yer alan faktörleri beş temel ana başlık altında ele almıştır. Bu başlıklar, dinleme sürecini etkileyen unsurları sistematik bir şekilde anlamaya yardımcı bulunmaktadır. Şekil 1’de bu faktörlerin kategorik dağılımı sunulmaktadır.

Şekil 1. Dinlemeyi Etkileyen Faktörler

2.6.1. Dinleyici

Öğretim ortamlarında dinleyici denildiğinde öncelikle akla gelen öğrencilerdir. Bu nedenle öğrencinin bireysel özellikleri dinlemeyi etkileyen en önemli faktörlerdendir. Öğrencinin işitme yetisi, bilişsel kapasitesi, alıcı dil gelişimi, dikkat süresi, konuya ilgisi, dinleme konusundaki bilgi ve farkındalık düzeyi, dinleme sürecinde belirleyici unsurlar arasında bulunmaktadır.

Dinleyicinin sağlıklı bir işitme yetisine sahip olması etkili bir dinleme süreci için gereklidir. Sağlıklı bir işitme yetisi, duyulan seslerin anlamsal yorumlanmasını ve zihinsel imgeler oluşturulmasını sağlamaktadır. Bununla birlikte, dinleyicinin bilişsel kapasitesi de dinleme sürecini doğrudan etkileyen faktörlerdendir. Dil ve düşünme arasındaki ilişki göz önünde bulundurulduğunda, bilişsel kapasitenin gelişimi alıcı dil becerilerinin sürekliliğini zorunlu kılmaktadır.

Alıcı dil, bireyin erken bebeklik döneminden itibaren çevresindeki sesleri anlamlandırmasıyla başlayan bir süreçtir. Bee ve Boyd (2020) alıcı dili, bireyin konuşma üretme dahi işittiği seslere anlamlı tepkiler vermesi olarak açıklamaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun olarak alıcı dil becerilerinin desteklenmesi, dinleme sürecinin verimliliğini artıran önemli bir faktör olarak görülmektedir.

Dinleme sürecinde dikkat ve dikkat süresi, dinleyici özellikleri açısından önemli faktörler arasında bulunmaktadır. Bireyin dikkat süresinin yeterli düzeyde olması etkili ve kalıcı öğrenmenin gerçekleşebilmesi için gerekmektedir. Bu bağlamda, özellikle çocuklara yönelik dinleme etkinliklerinde, gelişim özelliklerine uygun uzunlukta metinlerin seçilmesi büyük öneme sahiptir.

Öğrencinin konuya duyduğu ilgi ve dinlemeye yönelik farkındalık, dikkat ve dikkat süresini etkileyen diğer unsurlar arasındadır. Özbay'a (2009) göre, dinleme konusunda farkındalık sahibi olan bir öğrenci hem konuya hem de önemli noktalara odaklanarak dikkat süresini artırabilir ve dinleme etkinliğinde aktif olarak katılabilir.

Sonuç olarak, dinleme sürecinde dinleyicinin fiziksel özellikleri kadar bilişsel, dilsel ve dikkatle ilgili özellikleri de önemli bir yere sahiptir. Ayrıca, dinleyicinin ön bilgileri, dinleme sürecini kolaylaştırıcı bir etkiye sahiptir. Dinleme sürecine ilişkin bilgi ve farkındalık düzeyinin artırılması, dinleme etkinliklerinin daha verimli ve etkili bir şekilde gerçekleşmesinde etkili olacaktır. Bu bağlamda, estetik dinleme türü, özellikle ilköğretim dönemi öğrencileri için oldukça uygun bir dinleme türü olarak ön plandadır. Nitekim, çocukluk döneminde en çok karşılaşılan dinleme metinleri, estetik dinleme türüne ait metinlerden oluşmaktadır.

2.6.2.Konuşmacı

Eğitim ortamlarında dinleyici genellikle öğrenci iken, konuşmacı rolünü büyük ölçüde öğretmenler tarafından yapılmaktadır. Bu doğrultuda, öğretmenin etkili bir konuşmacı olması, jest ve mimik kullanımı, duruşu, ses tonunu ayarlayabilmesi, konuyu ifade ediş biçimi, dile ve konuya hâkimiyeti gibi unsurlar açısından büyük bir

yere sahiptir (Özby, 2009). Nitelikli bir dinleme süreci için öğretmenlerin şu hususlara dikkat etmesi gerektiği dile getirilmiştir. (AYTAN, 2021)

- Etkili Sunum Teknikleri: Öğretmenler, iletmek istedikleri mesajları öğrencilerin anlayabileceği şekilde sunmalı, anlatım tarzlarına önem vermelidir.
- Etkili İletişim Kurma: Konuşma sırasında öğrencilerle doğrudan etkileşim kurulmalı, dinleme amacına uygun diyaloglar geliştirilmeli ve öğrencilerin dinlemeye yönelik olumlu tutumlar geliştirmelerine yardımcı olunmaya çalışılmalıdır.
- Vücut Dili ve Jest Kullanımı: Öğretmenler, anlatımlarını desteklemek amacıyla vücut dili ve jestlerini etkili bir şekilde kullanmaya çalışmalıdırlar. El, kol ve yüz hareketleri, konunun vurgulanmasına yardımcı olan mimiklerdendir.
- Ses Tonu ve Tonlama: Öğretmen, ortamdaki herkesin duyabileceği uygun bir ses tonuyla konuşmalı, vurgu ve tonlama gibi ses özelliklerini kullanarak anlatımı monotonluktan uzak tutmalıdır ve ortama canlılık katmalıdır.
- Konuya Bağlılık ve Mizah Kullanımı: Konudan sapmadan, konuyla ilişkili mizahi unsurlar kullanarak öğrencilerin ilgisini canlı tutarak konuşmasını yapmalıdır.
- Bilgi ve İçerik Hâkimiyeti: Öğretmen, anlattığı konuya hâkim olmalı ve yeterli bilgi donanımında olmalıdır.
- Dil Kullanımı ve Telaffuz: Konuşma esnasında doğru kelime seçimi ve telaffuza önem verilmelidir.

Etkili bir dinleme süreci, konuşmacının anlatım özellikleri kadar kullanılan materyallerle de güçlendirilmelidir. Günümüzde sınıf ortamında dinleme etkinliklerinin sıklıkla teknolojik araçlar kullanılarak gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu tür araçların kullanımı, dinleyicinin motivasyonunu yüksek tutabilir. Özellikle estetik dinleme etkinliklerinde, müziğin de yer aldığı metinlerin sunumunda teknolojik imkânlardan faydalanılması gerektiğine vurgu yapılmaktadır.

2.6.3. İçerik

Dinleme sürecinde iletilen mesajın içeriği, dinleyiciyi olumlu veya olumsuz yönde etkileyen temel faktörlerdendir. Dinleme metinlerinin veya konuşmacının aktardığı içeriğin dinleyicinin ilgisini çekmesi, yaş seviyesine uygun olması, güncel ve anlaşılır nitelikte olması gerekmektedir. Bu bağlamda, konuşmacının dinleyici kitlesinin ilgi alanlarını ve gelişimsel özelliklerini dikkate alarak konu veya metin seçimi yapması önemli noktalar arasındadır (Özbay, 2009).

Dinleyiciler, genellikle ilgi duydukları alanlarla ilgili içerikleri dinlemekten mutlu olmaktadır. Ancak Yemenici'ye (2019) göre, bazı durumlarda konu dinleyicinin ilgi alanı dışında da olabilir. Bu durum, dinleyicide olumsuz bir tutum oluşturabileceğinden, konuşmacının dinleyiciyi konuya motive edecek stratejiler geliştirmesi için çabalamalıdır. Konuya yönelik motivasyonun sağlanabilmesi için anahtar kelimelerin ve kavramların bilinirliği, ders materyallerinin dinleyicinin gelişimsel düzeyine uygunluğu gibi faktörler göz önüne alınmalıdır.

Özellikle estetik dinleme etkinliklerinde, kullanılan metin türlerinin müzikle zenginleştirilmesi dinleyici motivasyonunu artırmada etkili bir yöntem olarak görülmektedir. Müzikal unsurların yer aldığı metinler, dinleyicinin dikkat süresini uzatabilir ve estetik algısını geliştirerek öğrenciye fayda sağlayabilir.

2.6.4.Ortam

Dinleme sürecinin niteliğini belirleyen önemli faktörlerden biri de dinlemenin gerçekleştiği ortamın iç ve dış özellikleri olarak yer almaktadır. Ortamın fiziksel koşulları, dinleyicinin dikkatini sürdürebilmesi ve mesajı etkili bir şekilde alabilmesi açısından kritik bir yere sahiptir. Dinleme sırasında çevresel faktörlerin bazıları kontrol edilebilirken, bazılarını denetim altına almak kolay olmayabilir.

Örneğin, dinleme ortamında dikkati dağıtabilecek unsurların bulunması dinleme sürecini olumsuz şekilde etkilemektedir. Kocaadam'a (2011) göre, özellikle gölge oluşturan, ışık yansımalarına neden olan veya sessizliği bozan materyallerin ortamda yer almaması iyi bir dinleme için gereklidir. Sınıf ortamında bu tür unsurların

minimum seviyeye indirilmesi, öğrencilerin dinleme etkinliklerine odaklanmasını kolay hale getirecektir.

Bunun yanı sıra, dinleme ortamının temiz, iyi havalandırılmış ve uygun ışıklandırılmış olması, dinleme sürecinin verimliliğini artıran unsurlar arasında görülmektedir. Uygun fiziksel koşullara sahip bir dinleme ortamı, dinleyicinin dikkatini sürdürmesini kolaylaştırarak anlamlandırma sürecine katkı da bulunur.

2.6.5. Dinleme ve Anlama Hızı

Dinleme sürecinde, konuşmaların anlaşılmasını etkileyen önemli faktörlerden biri konuşma hızıdır. Dinleyicinin algılama hızı ile konuşmacının konuşma hızının uyumlu olması, anlamlandırma sürecini daha kolay hale getirmektedir. Ören'e (2019) göre, konuşma hızı ile algılama hızı arasındaki bağlantının kopması durumunda, dinleyicinin anlama sürecinde aksaklıklara sebep olabilir. Bu bağlamda, etkili bir dinleme süreci için dinleme hızı ile düşünme hızının uyum içinde yürütülmesi gerekmektedir.

Özellikle ilkokul düzeyindeki öğrencilerin gelişimsel özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, öğretmenlerin konuşma hızlarını öğrencilerin bilişsel ve dil gelişim seviyelerine uygun şekilde ayarlamaları gerekmektedir. Bu sayede, öğrencilerin dinleme etkinliklerinden maksimum verim alması ve dinleme becerilerini geliştirmesi desteklenmiş olacaktır. İlköğretim Türkçe ders kitaplarında verilen dinleme metinlerinin süreleri aşağıdaki tablo 2, tablo 3, tablo 4 ve tablo 5'te yer verilmiştir.

Tablo 1.Birinci sınıf dinleme metni süreleri

1.Sınıf MEB Yayınları Metinler	Süre
Cesur Portakal	3.41
Kış Geldi	1.54
En Değerli Hazine	5.20
Ege ile Gaga Güzel Bir Kitap	8.01
Bibliyo Fil	5.22
Okuyorum	1.30
Çocuk Kalbim	2.50
Aslan Bisiklet Festivali	1.30

Cesur Portakal adlı metnin süresi üç dakika kırk bir saniye, Kış Geldi adlı metnin süresi bir dakika elli dört saniye, En Değerli Hazine adlı metnin süresi beş dakika yirmi saniye, Ege ile Gaga Güzel Bir Kitap adlı metnin süresi sekiz dakika bir saniye, Bibliyo Fil adlı metnin süresi beş dakika yirmi iki saniye, Okuyorum adlı metnin süresi bir dakika otuz saniye, Çocuk Kalbim adlı metnin süresi iki dakika elli saniye ve Aslan Bisiklet Festivali adlı metnin süresi bir dakika otuz saniye olarak birinci sınıf Türkçe ders kitaplarında yer verilmiştir.

Tablo 2. İkinci sınıf dinleme metni süreleri

2.Sınıf İLKE Yayınları Metinler	Süre
Yavaş	5.14
Sığırtmaç Mustafa'nın Öyküsü	3.54
İştahsız Çocuk	6.36
Toplu Yaşama Kuralları	1.21
Kiraz'ın İlk İcadı	8.20
Çocuk Bayramı	3.09
Sürpriz Bilmece Günü	5.11
Neden Geri Dönüştürmeliyim	2.05

Yavaş adlı metnin süresi beş dakika on dört saniye, Sığırtmaç Mustafa'nın Öyküsü adlı metnin süresi üç dakika elli dört saniye, İştahsız Çocuk adlı metnin süresi altı dakika otuz altı saniye, Toplu Yaşama Kuralları adlı metnin süresi bir dakika yirmi bir saniye, Kiraz'ın İlk İcadı adlı metnin süresi sekiz dakika yirmi saniye, Çocuk Bayramı adlı metnin süresi üç dakika dokuz saniye, Sürpriz Bilmece Günü adlı metnin süresi beş dakika on bir saniye ve Neden Geri Dönüştürmeliyim adlı metnin süresi iki dakika beş saniye olarak ikinci sınıf Türkçe ders kitabında yer almıştır.

Tablo 3. Üçüncü sınıf dinleme metni süreleri

3.Sınıf İLKE Yayınları Metinler	Süre
Farklı Ama Aynı	3.35
Refet Öğretmen ve Atatürk	5.35
Ekrana Yapışan Çocuk	3.30
Güneş ve Sağlığımız	3.23
Tutumlu Çocuk	0.44
Çınar Ağacındaki Kuş	3.41
Masallarda Anlatılan Gerçekler	1.52
Bitkiler Erozyona Karşı	5.04

Farklı Ama Aynı adlı metnin süresi üç dakika otuz beş saniye, Refet Öğretmen ve Atatürk adlı metnin süresi beş dakika otuz beş saniye, Ekrana Yapışan Çocuk adlı metnin süresi üç dakika otuz saniye, Güneş ve Sağlığımız adlı metnin süresi üç dakika yirmi üç saniye, Tutumlu Çocuk adlı metnin süresi kırk dört saniye, Çınar Ağacındaki Kuş adlı metnin süresi üç dakika kırk bir saniye, Masallarda Anlatılan Gerçekler adlı metnin süresi bir dakika elli iki saniye ve Bitkiler Erozyona Karşı adlı metnin süresi beş dakika dört saniye olarak üçüncü sınıf Türkçe ders kitabında yer almıştır.

Tablo 4. Dördüncü sınıf dinleme metni süreleri

4.Sınıf TUNA Yayınları Metinler	Süre
Mikrobu Keşfeden Âlim Akşemsettin	2.50
Merak Virüsü	2.40
Saygı	2.20
Bir Yolcuya	1.03
Tarladaki Hazine	3.30
Konuşan Renkler	2.08
Sağlıklı Yaşamak	3.01
Korkularımız ve Kaygılarımız	4.33

Mikrobu Keşfeden Âlim Akşemsettin adlı metnin süresi iki dakika elli saniye, Merak Virüsü adlı metnin süresi iki dakika kırk saniye, Saygı adlı metnin süresi iki dakika yirmi saniye, Bir Yolcuya adlı metnin süresi bir dakika üç saniye, Tarladaki Hazine adlı metnin süresi üç dakika otuz saniye, Konuşan Renkler adlı metnin süresi iki dakika sekiz saniye, Sağlıklı Yaşamak adlı metnin süresi üç dakika bir saniye, Korkularımız ve Kaygılarımız adlı metnin süresi dört dakika otuz üç saniye olarak dördüncü sınıf Türkçe ders kitabında yer almıştır.

2.7.İlkokul Türkçe Dersi Temel Yaklaşımı ve Özel Amaçları

Türk eğitim sistemi, bireylerin tüm yönleriyle gelişimini amaçlayan ve bütüncül bir eğitim yaklaşımını temel alan bir yaklaşımdır. Bu hedefle geliştirilen “Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde, kavramsal beceriler, alan becerileri, sosyal-duygusal öğrenme becerileri ve diğer eğilimler, değerler ve okuryazarlıklar bir bütün olarak ele alınmış ve öğrencilerin çok yönlü gelişimini etkili bir şekilde desteklemek amaçlanmıştır. Dil becerileri olan dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma gibi becerilerle “Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinin içerdiği beceriler, eğilimler, değerler ve okuryazarlıklar bir arada harmanlanmıştır. Bu şekilde yalnızca medeniyete uyum sağlayan bir nesil değil, aynı zamanda medeniyet kurucusu ve geliştiricisi bilge nesiller yetiştirmeyi hedefleyen eğitim yaklaşımımız, ahlaklı, erdemli ve doğru olanı yapmayı ideal edinmiş bir öğrenci profili geliştirmeyi amaçlamaktadır. (MEB, 2024)

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu’nun 2. Maddesinde belirtilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanan İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin kazanmaları hedeflenen beceriler şunlardır:

- İlk okuma yazma becerilerini kazanmaları,
- Okuma yazmaya karşı olumlu tutum geliştirmeleri,
- Akademik ve sosyal yaşamını kolaylaştıracak nitelikte temel dil becerilerini edinmeleri,
- Dört temel dil becerisini (dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma) geliştirmeleri,
- Türkçeyi bilinçli, doğru, etkili ve üretken kullanarak dil bilinci ve zevkine ulaşmaları,
- Söz varlıklarını zenginleştirmeleri,
- Dil becerilerini değer, eğilim ve diğer beceriler bağlamında bütüncül olarak geliştirmeleri,
- Bilgi ve deneyimlerini işe koyarak dört temel dil becerisini geliştirmeleri,
- Bilginin kaynağını ve doğruluğunu sorgulayarak bilgiye ulaşma, bilgiyi düzenleme ve kullanma becerisini geliştirmeleri,

- Millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel ve sosyal değerleri içselleştirmeleri,
- Millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri,
- Türk, dünya kültür ve sanat eserleri aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmeleri ve benimsemeleri (MEB, 2024).

2.8.Türkçe Öğretim Sürecinin Uygulanmasına İlişkin Esaslar

Bu ders programının uygulanmasında, öğretme-öğrenme uygulamaları, metinle etkileşim öncesi, sırası ve sonrası sıralamasına göre yapılmaktadır. Öğrenme çıktılarına yönelik önerilen dil becerileri ve yöntemler ise şunlardır:

- **Dinleme:** Seçici, yaratıcı, eleştirel, empatik dinleme, not alarak dinleme ve grup hâlinde dinleme gibi yöntemler kullanılır.
- **Konuşma:** Yaratıcı, güdümlü, empatik, tartışma, ikna edici ve katılımlı konuşma gibi yöntemler önerilmektedir.
- **Okuma:** Özetleyerek, sesli ve sessiz okuma, soru sorarak okuma, grup hâlinde okuma gibi çeşitli yöntemler uygulanabilir.
- **Yazma:** Not alma, özet çıkarma, yaratıcı yazma, sözcük havuzundan yazma ve metni tamamlama gibi teknikler kullanılabilir.

Öğretmenler, temayı zenginleştirmek için metinle etkileşim sırasını bozmadan eklemeler yapabilirler. Bu şekilde daha kısa ve öz bir açıklama yapılmış olur (MEB, 2024)

Öğrenme-öğretme sürecinde, öğrenme çıktıları ve bileşenler bütünlük becerilerle (kavramsal beceriler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri, okuryazarlık becerileri) ele alınmalıdır. Temalarda yer alan metinlerin içeriği de bu becerilerle ilişkilendirilmelidir:

- Öğrenme çıktılarının bileşenleri, 1-4. sınıf düzeylerinde aşamalı olarak yapılandırılmıştır ve bu aşamalı lığa dikkat edilerek planlama yapılmalıdır.
- Her dönemin ilk haftasında (uyum haftası hariç) birinci sınıflar için okuma yazma öğretimi için hazırlık; diğer sınıflarda ise bir önceki dönemin

hatırlatılması yapılmalıdır. Dönem sonunda ise öğrencilere pekiştirme haftasında bilgi ve beceriler tekrar edilmelidir.

- Ölçme ve değerlendirme sürecin bir parçası olarak, dört temel dil becerisinin gelişimine uygun şekilde uygulanmalıdır. Süreç ve sonuç değerlendirmeleri ile eksik/yanlış öğrenmeler belirlenmeli ve dönüt verilmelidir.
- Akranlarından farklılık gösteren öğrencilere yönelik öğretim, destekleme veya zenginleştirilmesi gereken bir süreçtir. Destekleme, bireyselleştirilmiş eğitim; zenginleştirme ise öğrenme deneyimlerini çeşitlendirmek ve derinleştirmek için yapılan bir eğitim sürecidir.
- Tema başlıkları, sınıf düzeylerine ve programdaki bütünlük yapısına uygun olarak belirlenmiş ve her tema için 4 haftalık süre öngörülmüştür. Temaların işleniş sırası, belirli gün ve haftalara göre planlanmalıdır (MEB, 2024).

Tablo 5. Türkçe dersi alan becerileri

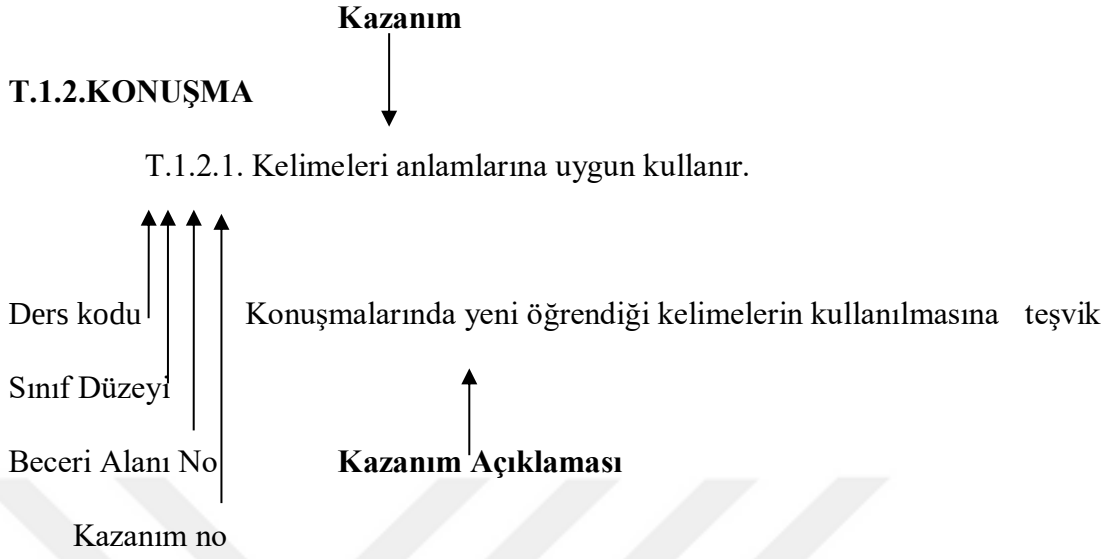
Türkçe Alan Becerileri			
Anlama Becerileri		Anlatma Becerileri	
Dinleme/izleme Becerisi	Okuma Becerisi	Konuşma Becerisi	Yazma Becerisi
Dinlemeyi/izlemeyi yönetme Anlam oluşturma Çözümleme Yansıtma	Okumayı yönetme Anlam oluşturma Çözümleme Yansıtma	Konuşmayı yönetme İçerik oluşturma Kural uygulama Yansıtma	Yazmayı yönetme İçerik oluşturma Kural oluşturma Yansıtma

2.9.2024 Türkçe Dersi Öğretim Programının Yapısı

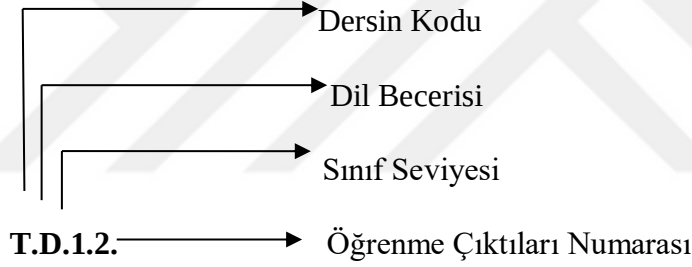
2.9.1.2019 TDÖP ile 2024 İTDÖP arasında öğretim yapısı, temalar, metin türleri ve sayıları bakımından benzer ve farklılıklar

2019 yılında yer alan kazanımlar ile 2024 yılında yer alan öğrenme çıktılarının yapısı aşağıdaki Tablo 6 ve Tablo 7’de yer verilmiştir

Tablo 6.2019 program kazanım yapısı

Tablo 7.2024 öğrenme çıktıları yapısı

2019 ve 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programları arasındaki temel farklardan biri, **kazanım** ifadesinin yerine **öğrenme çıktıları** teriminin kullanılmasıdır. Bu değişiklik, öğrenme sürecinin daha somut ve ölçülebilir hale getirilmesini amaçlamaktadır.

Programların gösterim yapısı incelendiğinde, 2019 programında kazanım kodlaması **ders kodu, sınıf düzeyi, beceri alanı ve kazanım** sırasıyla düzenlenmişken, 2024 programında bu yapı **ders kodu, dil becerisi, sınıf seviyesi ve öğrenme çıktısı** şeklinde değiştirilmiştir. Burada dikkat çeken önemli bir değişiklik, **sınıf seviyesinin sıralamadaki yerinin değiştirilmesi** olmuştur. 2019 programında sınıf seviyesi ikinci sırada yer alırken, 2024 programında üçüncü sıraya alınmıştır.

Bunun yanı sıra, 2019 programında beceri alanları **rakamlarla** ifade edilirken, 2024 programında **harfler** kullanılarak gösterim değiştirilmiştir. Bu yeni yapı,

programın daha sistematik ve okunabilir hale getirilmesine katkı sağlamaktadır (PEKSÖZ, 2024)

2.9.2.Dil beceri alanlarına göre 2019 TDÖP kazanım 2024 İTDÖP öğrenme çıktıları ve süreç bileşenleri sayılar

Tablo 8, 2019 ve 2024 programlarında dil beceri alanlarına göre kazanım, öğrenme çıktıları ve süreç bileşenlerinin dağılımını karşılaştırmaktadır. 2024 programı, öğrenme sürecini daha detaylandırarak süreç bileşenlerini eklemiş ve becerilerin geliştirilmesine yönelik rehberliği artırmıştır (PEKSÖZ, 2024)

Tablo 8.2019-2024 programlarının karşılaştırılması

2019 TDÖP		2024 İTDÖP		
Sınıf Düzeyi	Beceri Alanı	Kazanım	Öğrenme Çıktıları	Süreç Bileşenleri
1. Sınıf	Dinleme/izleme	11	4	21
	Konuşma	4	4	26
	Okuma	19	5	19
	Yazma	13	4	34
	Toplam	47	17	100
2. Sınıf	Dinleme/izleme	11	5	20
	Konuşma	4	5	31
	Okuma	19	5	21
	Yazma	13	5	34
	Toplam	47	20	106
3. Sınıf	Dinleme/izleme	11	5	26
	Konuşma	4	5	36
	Okuma	19	5	29
	Yazma	13	5	38
	Toplam	47	20	129
4. Sınıf	Dinleme/izleme	11	5	26
	Konuşma	4	5	47
	Okuma	19	5	34
	Yazma	13	5	46
	Toplam	47	20	153

2019 programında kazanım ifadesi, 2024 programında öğrenme çıktıları ve bunların alt birimi olan süreç bileşenleriyle karşılık bulmuştur. 2019'da sınıf seviyelerine göre kazanım sayısı değişmezken, 2024'te süreç bileşenleri sınıf

seviyesine bağılı olarak artmaktadır. 2019’da en fazla kazanım okuma becerisinde bulunurken, 2024’te süreç bileşenleri 1, 2 ve 3. sınıflarda en çok yazma, 4. sınıfta ise konuşma beceri alanında yoğunlaşmıştır (PEKSÖZ, 2024).

2.9.3. Öğretim Programında Yer Alan Temalar

Tablo 9. 2024 Öğretim Programında sınıf düzeylerine göre temalar

Temalar	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf
1.Tema	Güzel Davranışlarımız	Değerlerimizle Varız	Değerlerimizle Yaşıyoruz	Erdemler
2.Tema	Mustafa Kemal’den Atatürk’e	Atatürk ve Çocuk	Atatürk ve Kahramanlarımız	Millî Mücadele ve Atatürk
3.Tema	Çevremizdeki Yaşam	Doğada Neler Oluyor	Doğayı Tanıyoruz	Kütüphanemiz
4.Tema	Yol Arkadaşım Kitaplar	Okuma Serüvenimiz	Bilgi Hazinesi	Kendimizi Geliştiriyoruz
5.Tema	Yeteneklerimizi Keşfediyoruz	Yeteneklerimizi Tanıyoruz	Yeteneklerimizi Kullanıyoruz	Bilim ve Teknoloji
6.Tema	Minik Kaşifler	Mucit Çocuk	Bilim Yolculuğu	Bilim ve Teknoloji
7.Tema	Atalarımızın İzleri	Kültür Hazinesi	Millî Kültürümüz	Geçmişten Geleceğe Mirasımız
8.Tema	Sorumluluklarımızın Farkındayız	Haklarımızı Biliyoruz	Hak ve Sorumluluklarımız	Demokratik Yaşam

2024 programında her sınıf seviyesinde sekiz zorunlu tema belirlenmiş olup, bu temaların isimleri sınıf seviyesine göre değişmektedir. 2019 programındaki temalar ise Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10.2019 Öğretim Programında sınıf düzeylerine göre temalar

Zorunlu Temalar	Seçmeli Temalar
Erdemler Milli Kültürümüz Millî Mücadele ve Atatürk	Bilim ve Teknoloji Birey ve Toplum Çocuk Dünyası Doğa ve Evren Duygular Hak ve Özgürlükler İletişim Kişisel Gelişim Okuma Kültürü Sağlık ve Spor Sanat Vatandaşlık Zaman ve Mekân

2019 programında her sınıf seviyesinde sekiz tema bulunmakta, bunların üçü zorunlu, beşi ise seçmeli olarak belirlenmektedir. On üç seçmeli tema arasından beş tanesi seçilerek ders kitaplarına eklenmektedir. 2024 programında ise sekiz tema tamamen zorunlu tutulmuş ve seçmeli tema ayırımına yer verilmemiştir. Ayrıca, iki programın tema isimlerinde önemli değişiklikler yapılmıştır (PEKSÖZ, 2024).

2.9.4.Türkçe Dersinde Sınıflara Göre Dinleme Kazanımları

1. sınıf dinleme kazanımları

T.D.1.1. Dinleme/izlemeyi yönetebilme

- Verilen görseller arasından öğrendiği sesin geçtiği görseli/görselleri seçer.
- Dinleme kurallarına uygun olarak dinler.
- Dinleme esnasında konuşmaya dâhil olmak için uygun zamanda söz alır.

T.D.1.2. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili anlam oluşturabilme

- Sese karşılık gelen sembolü/harfi tanır.
- Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metin hakkında tahminde bulunur.
- Dinlediklerini yaşantı ve ön bilgileriyle karşılaştırarak çıkarımda bulunur.
- Dinlediği sesin bulunduğu sözcüklere örnekler verir.

- Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların sonrası hakkında tahminde bulunur.

T.D.1.3. Dinlediklerini/izlediklerini çözümleyebilme

- Seslere karşılık gelen sembolleri/harfleri ayırt eder.
- Dinlediği/izlediği metnin konusunu bulur.

T.D.1.4. Dinleme/izleme sürecini değerlendirebilme

- Dinlemesindeki/izlemesindeki uygun davranışlarını sonraki dinlemelerine aktarır.
- Dinleme/izleme sürecindeki hatalarını belirler.
- Dinlemesinde/izlemesinde belirlediği hatalarını düzeltir.

2. Sınıf dinleme kazanımları

T.D.2.1. Dinleme/izlemeyi yönetebilme

- Dinleyeceklerini/izleyeceklerini amacına ve ilgi alanına uygun olarak seçer.
- Dinleme kurallarına uygun olarak dinler.
- Dinleme esnasında konuşmaya dâhil olmak için uygun zamanda söz alır.

T.D.2.2. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili anlam oluşturabilme

- Görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metnin konusunu tahmin eder.
- Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların öncesi hakkında tahminde bulunur.
- Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların sonrası hakkında tahminde bulunur.

T.D.2.3. Dinlediklerini/izlediklerini çözümleyebilme

- Dinlediği/izlediği metindeki olayları belirler.
- Dinlediği/izlediği metnin konusunu bulur.

3. sınıf dinleme kazanımları

T.D.3.1. Dinlemeyi/izlemeyi yönetebilme

- Dinleme kurallarına uygun olarak dinler.
- Dinlediği konuya ilişkin düşüncelerini belirtmek için uygun zamanda söz alır.

T.D.3.2. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili anlam oluşturabilme

- Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların sonrası hakkında tahminde bulunur.
- Dinlediklerindeki/izlediklerindeki bilgiler ile ön bilgileri arasında bağlantı kurar.
- Dinlediklerine/izlediklerine yönelik düşüncelerini nedenleriyle ifade eder.
- Dinlediklerindeki/izlediklerindeki iletilere ilişkin önerilerde bulunur.

T.D.3.3. Dinlediklerini/izlediklerini çözümleyebilme

- Dinlediği/izlediği metinde ana fikri/ana duyguyu bulur.
- Dinlediği/izlediği metnin konusunu bulur.

4. Sınıf dinleme ile ilgili kazanımlar

T.D.4.1. Dinleme/izlemeyi yönetebilme

- Dinleme kurallarına uygun olarak dinler.
- Dinlediği konuya ilişkin düşüncelerini belirtmek için uygun zamanda söz alır.

T.D.4.2. Dinledikleri/izledikleri ile ilgili anlam oluşturabilme

- Görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metnin konusunu tahmin eder.
- Dinlediği/izlediği metnin günlük yaşamla bağlantısını kurar.
- Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen olayların sonrası hakkında tahminde bulunur.

- Dinlediklerindeki/izlediklerindeki bilgiler ile ön bilgileri arasında bağlantı kurar.
- Dinlediklerine/izlediklerine katılıp katılmadığını nedenleriyle ifade eder.
- Dinlediklerinde/izlediklerinde kabul etmediği konulara ilişkin önerilerde bulunur.

T.D.4.3. Dinlediklerini/izlediklerini çözümleyebilme

- Dinlediği/izlediği metindeki ana fikri/ana duyguyu bulur.
- Dinlediği/izlediği metnin konusunu bulur.

2.9.5. Temalarda Yer Alan Metin Sayıları ve Türleri

Tablo 11. Temalarda yer alan metin sayılarının karşılaştırılması

	2019 TDÖP	2024 İTDÖP
Okuma Metni	3	4
Dinleme Metni	1	1
Serbest Okuma Metni	1	-

Her iki programda da temalarda beş metin bulunmaktadır. 2019 programında üç okuma, bir dinleme ve bir serbest okuma metni yer alırken, 2024 programında okuma metinleri dörde çıkarılmış, dinleme metni sayısı aynı kalmış ve serbest okuma metni kaldırılmıştır (PEKSÖZ, 2024).

Tablo 12.2024 programında metin türlerinin sınıflara göre dağılımı

TÜRLER	1.Sınıf	2.Sınıf	3.Sınıf	4.Sınıf
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER				
Anı	+	+	+	+
Dilekçe			+	+
Broşür (liste,diyagram,tablo,grafik,kroki,harita,afiş gibi karma içerikli metinler)	+	+	+	+
E-posta			+	+
Günlük	+	+	+	+
Haber Metni, Reklam	+	+	+	+
Kılavuzlar	+	+	+	+
Mektup	+	+	+	+
Özlü Sözler (atasözü, deyim, duvar yazıları, döviz vb.)	+	+	+	+
Sosyal Medya Mesajları	+	+	+	+
Resmi Kurum Web Siteleri		+	+	+
Bilimsel Yazılar		+	+	+
ÖYKÜLEYİCİ METİNLER				
Öykü	+	+	+	+
Masal/Efsane/Destan	+	+	+	+
Fabl	+	+	+	+
Karikatür	+	+	+	+
Çizgi Roman	+	+	+	4
Mizahi Fıkra	+	+	+	+
Roman				+
Tiyatro	+	+	+	+
ŞİİR				
Mânî/Ninni	+	+	+	+
Türkü/Şarkı	+	+	+	+
Şiir	+	+	+	+
Tekerleme/Sayısmaca/Bilmece	+	+	+	+

Her iki programda da şiir türündeki metinler aynı kalmıştır ve metin türleri üç başlık altında toplanmıştır. 2019 programında "hikâye edici metinler" ifadesi kullanılırken, 2024 programında bu tür "öyküleyici metinler" olarak adlandırılmıştır. Ayrıca 2019 programında "öykü" olarak geçen tür, 2024 programında "hikâye" olarak ifade edilmiştir. Bilgilendirici metinlerde ise 2024 programında "dilekçe, mektup,

resmi kurum web siteleri, bilimsel yazılar" eklenmiş, 2019 programında yer alan "kartpostallar" çıkarılmıştır (PEKSÖZ, 2024).

2.9.6. Türkçe Dersi Temalarının İçerikleri

İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda belirlenen temalar, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimlerini destekleyecek şekilde yapılandırılmıştır. Programda ele alınan temalar, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmelerinin yanı sıra değerler eğitimi, milli bilinç, çevre bilinci ve etik anlayış gibi konularda farkındalık kazanmalarına da katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. (MEB, 2024)

1. Tema: Etik davranışlar ve bireysel sorumluluklar çerçevesinde ahlak, nezaket, dürüstlük, aile içinde sorumluluk alma, çalışkanlık, dostluk, duyarlılık, merhamet, mütevazılık, saygı, sevgi, azim, cömertlik, güven, paylaşma, sabır, vefa ve yardımseverlik gibi değerler ele alınmaktadır. Bununla birlikte, söz ve davranışlarda tutarlılık, tarafsızlık, bilimselliğe önem verme, öz denetim, aile içi iletişim ve iş birliği gibi bireysel ve toplumsal yaşamı düzenleyen unsurlara da yer verilmektedir.

2. Tema: Millî ve tarihî bilinç kazandırma amacıyla Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliği, millî bayramlar (23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı, 30 Ağustos Zafer Bayramı, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı), önemli tarihî olaylar (Çanakkale Zaferi, Kut'ül Amare, Sarıkamış Harekâtı) ve değerler (millî egemenlik, millî irade, kahramanlık, cesaret, fedakârlık, gazilik, şehitlik, vatanseverlik) gibi konular işlenmektedir.

3. Tema: Çevre bilinci ve sürdürülebilir yaşam konuları çerçevesinde tasarruf, bitki ve hayvan sevgisi, sağlıklı beslenme ve yaşam, çevrenin korunması, çevre kirliliği, doğal kaynakların verimli kullanımı, geri dönüşüm, yenilenebilir enerji, iklim değişikliği, afet ve acil durumlara hazırlık gibi konular ele alınmaktadır. Bu tema, öğrencilerin doğaya duyarlılık geliştirmesi ve yaşadıkları çevreye karşı bilinçli bireyler olmalarına katkı sağlamaktadır.

Bu temalar doğrultusunda hazırlanan dinleme metinleri, öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirmeye yönelik olarak düzenlenmiş olup onların ilgisini çekecek

şekilde yapılandırılmalıdır. Ayrıca metinlerin öğrencilerin yaş ve gelişim seviyelerine uygun olması, dil gelişimlerini desteklemesi ve eğitim programının temel amaçlarına hizmet etmesi beklenmektedir.

4. Tema: Okuryazarlık ve bilgiye erişim becerileri kapsamında okuma hakkı, bilgi okuryazarlığı, çoklu okuryazarlık, dijital okuryazarlık, eleştirel okuryazarlık, teknoloji okuryazarlığı gibi konulara yer verilmektedir. Ayrıca öğrencilerin kitap sevgisi kazanmaları ve okuma alışkanlığı geliştirmeleri amacıyla kütüphaneler, kitaplar, e-kitap, z-kütüphane, süreli yayınlar, sözlük kültürü gibi konular işlenmektedir.

5. Tema: Sanat ve spor alanlarında öğrencilerin estetik bakış açısını geliştirmek amacıyla halk oyunları, geleneksel sanatlar, tiyatro, sinema, opera, müzik, resim, heykel, pandomim, karikatür, mimari, minyatür gibi konular ele alınmaktadır. Ayrıca çocuk oyunları, spor kültürü, centilmenlik, öz bakım, sağlıklı yaşam, eğlence ve hobiler gibi konularla bireysel ve sosyal gelişime katkı sağlanmaktadır.

6. Tema: Bilim, teknoloji ve keşif alanlarında öğrencilerin merak ve araştırma becerilerini desteklemek amacıyla bilim insanları, araştırma, sorgulama, yapay zekâ, bilişim ve kodlama, uzay, evren, yıldızlar, gezegenler, teleskop, astronot, göktaş gibi konular işlenmektedir. Ayrıca antropoloji, sosyoloji, arkeoloji ve coğrafya gibi bilim dalları hakkında temel farkındalık kazandırılması amaçlanmaktadır.

7. Tema: Millî ve kültürel değerler kapsamında Türkçe, bayrak, vatan sevgisi, millî ve manevi değerler, kültürel miras, gelenekler, tarihî şahsiyetler ve eserler, sürdürülebilirlik gibi konular ele alınmaktadır. Bu kapsamda öğrencilerin tarih bilinci kazanmaları ve kültürel mirasa sahip çıkmaları hedeflenmektedir.

8. Tema: Hak ve özgürlükler konusunda öğrencilerin bilinçlenmesini sağlamak amacıyla demokrasi, çocuk hakları, temel hak ve özgürlükler, eşitlik, ifade özgürlüğü, engelli hakları, dijital gizlilik ve mahremiyet gibi konulara yer verilmektedir. Ayrıca afet ve acil durumlarda çocuk hakları gibi güncel konular da ele alınmaktadır.

Bu temalar doğrultusunda hazırlanan dinleme metnlerinin, öğrencilerin gelişim özelliklerine uygun ve onların ilgisini çekecek nitelikte olması, dil becerilerinin yanı sıra ele alınan temalarla ilişkili olarak bilişsel ve duyuşsal gelişimlerine de katkı sağlaması beklenmektedir (MEB, 2024).

İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda tüm sınıf düzeylerinde sekiz tema bulunmaktadır. 1. sınıfın ilk dört teması hariç, her temada beş metin kullanılmaktadır. 1. sınıfın ilk dönemine ait dört temada ise her temada dört dinleme metni yer almakta, diğer sınıflarda ise dört okuma ve bir dinleme metni olacak şekilde düzenlenmektedir. Buna göre, 1. sınıflarda toplamda 36, diğer sınıflarda ise 40 metin yer almalıdır (MEB, 2024).

Metin türleri açısından, 1. sınıfın ilk dört teması dışında, her temada en az bir bilgilendirici, bir öyküleyici ve bir şiir türünde metin bulunmalıdır. 1. sınıfın ilk dört temasında ise üç öyküleyici ve bir şiir metni kullanılmaktadır. Bu türlerin tanıtımı, 2. sınıftan itibaren aşamalı olarak gerçekleştirilmektedir. Temalarda yer alacak metinlerin türleri ve içerikleri, belirlenen beceri, eğilim, değer ve öğrenme çıktıları doğrultusunda planlanmalıdır (MEB, 2024).

Metin seçiminde, metin türlerinin dengeli bir şekilde dağıtılması ve bu türlerin kuramsal öğretiminden ziyade, öğrencilerin dil becerilerini geliştirecek şekilde işlenmesi esas alınmalıdır. Ders kitabı ve materyal yazarları, bu çerçevede metinleri belirleyerek öğrencilerin hem dinleme hem de okuma becerilerini geliştirmeyi hedeflemelidir (MEB, 2024).

2.10.Türkçe Dersinde Öğretim Programına Göre Metin Seçiminde Dikkat Edilecek Hususlar

İlkokul Türkçe ders kitaplarında kullanılacak metinlerin belirlenmesi sürecinde çeşitli edebî, kültürel ve pedagojik ölçütlere uyulması gerekmektedir. Bu doğrultuda, aşağıdaki ilkeler benimsenmelidir:

- **Kaynak ve Yazar Seçimi:** Yaygın olarak kabul gören, edebî ve kültürel değer taşıyan eserlerden metinler seçilmeli ve ikincil aktarımlardan kaçınılmalıdır.

- Yazarın Katkı Oranı: Ders kitabı yazarları, bir sınıf düzeyindeki toplam metin sayısının en fazla %10'unu üretebilirler. Üretilen metinlerin temalara dengeli dağılımı sağlanmalıdır.
- Yazar ve Metin Dağılımı: Aynı kaynaktan, yazardan veya şairden bir temada en fazla bir, bir sınıf düzeyinde ise en fazla iki metin seçilmelidir. Ancak, öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacıyla aynı yazardan en fazla üç metin alınabilir.
- Tek Kullanım İlkesi: Bir metin sadece bir sınıf düzeyinde kullanılmalı, diğer sınıflarda tekrar edilmemelidir.
- Uzun Metinler ve Alıntılar: Ders kitabına alınamayacak uzunluktaki metinlerden yapılan alıntılarda, bağlamın anlaşılabilmesi için özlü bir özet verilmelidir. Alıntının eserin hangi bölümünden yapıldığı belirtilmelidir.
- Metin Kısaltmaları: Metinlerde öğrenme çıktıları ve tema bütünlüğünü koruyacak şekilde bazı bölümler çıkarılabilir. Çıkarılan bölümler, parantez içinde üç nokta ile gösterilmelidir.
- Dil ve Anlatım: Bir metnin yalnızca belirli bölümlerinin değil, tamamının öğrenci seviyesine uygun olması sağlanmalıdır. Yazarın üslubundan veya Türkçenin dönemsel söyleniş özelliklerinden kaynaklanan farklılıklar düzeltilmemeli, bu tür hususlar dipnotlarla açıklanmalıdır.
- Olumsuz İçeriklerin Çıkarılması: Argo, küfür, müstehcenlik, şiddet ve zorbalık içeren ifadeler metnin bütünlüğü bozulmadan çıkarılmalı ve yerine üç nokta konulmalıdır.
- Millî ve Manevi Değerler: Millî ve manevi değerlere uygun olmayan tekerleme, mâni ve ninnilere yer verilmemelidir. Ancak, bu değerleri yansıtan, anlamlı ve eğitici nitelikte olanlara kitaplarda yer verilmelidir.
- Metin Türleri: Ders kitaplarında haber metni, reklam, dilekçe, tutanak, öz geçmiş, blog gibi metin türlerine de yer verilmelidir. Ayrıca, bağımsız ve bütünlük taşıyan anı, fıkra ve anekdot türündeki metinler de seçilmelidir.
- Çağdaş ve İlham Verici İçerikler: Türkiye'nin bilimsel, sanatsal ve kültürel alandaki başarılarını ve dünyada yankı uyandıran çalışmalarını içeren metinler seçilmelidir. Dijital içeriklerden yararlanılarak öğrencilerin vizyonlarını genişletecek ve onları cesaretlendirecek metinlere yer verilmelidir.

- Türk Dünyası Masalları: KKTC Türk masallarını da içeren Türk Dünyası'na ait masal, öykü ve şiir türlerindeki metinler kullanılmalıdır.
- KKTC ile İlgili Metinler: KKTC'nin millî, manevî, tarihî, kültürel ve sosyal değerlerine önem veren, öğrencilerin millî duygu ve düşüncelerini güçlendirecek, edebî değeri yüksek metinler ders kitaplarında yer almalıdır.

Bu ilkeler, ilkokul Türkçe ders kitaplarında yer alacak metinlerin seçimi sürecinde rehber niteliği taşıyacak ve öğrencilerin dil becerilerini geliştirme hedefi doğrultusunda uygun içeriklerin belirlenmesine katkı sağlayacaktır (MEB, 2024).

2.11.2024 Türkçe Öğretim Programında Dinleme/İzleme Becerisi

Programda dinleme ve izleme becerileri detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Dinleme, öğrencinin işittiklerini anlamasına, izleme ise bazen sadece görsel öğeleri bazen de işitsel ve görsel öğeleri birlikte anlamasına dayanır. Bu süreçte öğretmenin uygun materyalleri seçmesi önemlidir. Öğrencilerin dinleme ve izleme becerilerini geliştirmek için söz varlığını artırma, anlam oluşturma ve öz değerlendirme gibi becerilerin kazandırılması hedeflenmiştir.

Program, yılın başında yapılacak tanılama ölçümleriyle öğrencilerin bu becerilerdeki gelişimlerinin takip edilmesini öngörmektedir. Ayrıca, öğrenme sürecinde bilinenden bilinmeye ilkesi benimsenmiş, öğrencilerin ön bilgilerinden hareketle yeni kazanımlara ulaşmaları için ön koşul niteliğindeki öğrenme çıktılarının önce tamamlanması gerektiği belirtilmiştir. Öğretmenlerin öğrenme süreçlerini planlarken öğrenme çıktıları arasındaki öncelik-sonralık ilişkisine dikkat etmeleri ve aşamalı bir ilerleme kaydetmeleri vurgulanmaktadır. Söz varlığının geliştirilmesi bu beceri için kritik görülmekte ve öğrencilerin sözlük ve başvuru kaynaklarını kullanarak söz varlığı dosyası hazırlamaları teşvik edilmektedir (MEB, 2024). Dinleme metinleri seçilirken şu özelliklere dikkat etmeliyiz (MEB, 2019):

- Öğrenme çıktılarına uygun olmalıdır.
- Verilen temaya uygun özellikte olmalıdır.
- Öğrenci seviyesine uygun metinler seçilmelidir.
- Verilen sürede işlenebilecek bir metin seçilmelidir.
- Dinlemeden önce tahminde bulunabilecekleri metinler olmalıdır.
- 5N1K sorularını yanıtlayacak düzeyde olmalıdır.
- Öğrencilerin ilgisini çekecek, gerçek yaşamla alakalı konular olmalıdır.
- Anlam bütünlüğüne sahip olmalıdır.
- Farklı bakış açıları ve özgür fikirler barındırmalıdır.

2.11.1.2019 ve 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Dinleme/İzleme Materyallerinin Karşılaştırılması

2019 ve 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programları incelendiğinde, dinleme ve izleme materyalleriyle ilgili temel ilkelerin korunduğu ancak uygulama sürecinde bazı önemli değişiklikler yapıldığı bilinmektedir. Her iki programda da materyallerin Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve ilkelerine uygun olması gerektiği söylenmiştir. Aynı zamanda, millî, kültürel ve ahlâkî değerlere aykırı unsurların yer almaması, siyasi kutuplaşmaya neden olabilecek ifadelerin kullanılmaması gerektiği vurgulanmıştır.

Öğrenci gelişimi açısından bakıldığında, her iki programda da materyallerin öğrencinin sosyal, zihinsel ve psikolojik gelişimine uygun olması gerektiği söylenmiştir. Ancak 2024 programında bu gelişimin yıl boyunca takip edilmesi gerektiği özellikle dile getirilmiştir. Ayrıca, materyallerin Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtmaması gerektiği her iki programda da belirtilirken, 2024 programında söz varlığının geliştirilmesine daha fazla önem verildiğini görmekteyiz.

Metinlerin uzunluğu ve öğrencinin seviyesine uygun olması gerektiği konusunda her iki program da benzer noktalara yer verilmiştir. Ancak 2024 programı, öğrencinin ön bilgilerinden hareketle öğrenme sürecini aşamalı olarak ilerletmeyi öne sürmektedir. 2019 programında dinleme metinlerinde kısaltma ve düzenleme yapılabileceği belirtilirken, 2024 programında doğrudan bu konuyla ilgili görüşlere yer verilmemiştir. Bununla birlikte, her iki programda da materyal çeşitliliği

önemsenmiş ve farklı türde dinleme ve izleme metinlerinin kullanılmasının önemi belirtilmiştir.

Öğrenme sürecine yaklaşım açısından incelendiğinde, 2019 programında dinleme ve izleme becerileri belirli kazanımlar doğrultusunda ele alınırken, 2024 programında öğrenme çıktılarına dayalı bir yapı ortaya çıkmıştır. 2024 programında, öğrenme süreçleri arasında ön koşul ilişkisi kurulmuş ve öğrencinin öğrenme sürecinin aşamalı bir şekilde ilerlemesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca, öğrencinin yılbaşında tanılama ölçümleri ile değerlendirilmesi ve yıl boyunca gelişiminin takip edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

2019 programında öğrenme süreçleri birbirinden bağımsız ele alınırken, 2024 programında bazı öğrenme çıktılarına ulaşılmadan diğerlerine geçilmemesi gerektiği ve ön koşul ilişkisine dikkat edilmesi gerektiğine önem verilmiştir. Bunun yanı sıra, 2024 programında dinleme ve izleme becerilerinin geliştirilmesi için üst düzey düşünme becerilerini içeren yöntem ve stratejilerin kullanılmasının gerekli olduğu değerlendirilmiştir.

Genel olarak, 2019 programı dinleme ve izleme sürecine dair daha genel çerçevede ilkeler ortaya koyarken, 2024 programı bu süreci daha yapılandırılmış bir şekilde ele almış ve öğrenme çıktılarına dayalı aşamalı bir ilerleme modeli ortaya koymuştur. 2024 programı ayrıca öğrencinin gelişiminin takip edilmesini, öğrenme süreçlerinde öncelik-sonralık ilişkisine dikkat edilmesini ve materyallerin öğrencinin seviyesine uygun olarak planlanmasını daha ayrıntılı bir şekilde verilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

2.12.Dinleme Etkinlikleri

Dinleme metinleri dinleme sürecinin temel unsurlarından biridir. Günümüzde dinleme metinleri, öğretmenin okuyup öğrencinin dinlediği geleneksel yöntemden uzaklaşarak daha etkileşimli ve çok yönlü bir yapıya çevrilmiştir. Güneş'in (2013) belirttiği üzere, 1970'li yılların başından itibaren eğitimde kullanılan işitsel ve görsel materyaller çeşitlenmiş ve bu materyaller "özgün doküman" olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda, bant, plak gibi işitsel araçlar; film, fotoğraf, slayt gibi

görsel araçlar ve dergi, gazete, el ilanı gibi basılı dokümanlar eğitim materyali olarak kullanılmaya geçilmiştir (Güneş F. , 2013).

Bu doğrultuda, öğrencilerin yalnızca öğretmenin sunduğu metinlerle sınırlı kalmaması, farklı kaynaklardan da dinleme deneyimi kazanması gerektiği görüşü önemli olmuştur. Günümüzde dinleme metinleri, dijitalleşmenin etkisiyle çeşitlenmiş ve derslerde Eğitim Bilişim Ağı (EBA) gibi platformlardan sağlanan video ve ses kayıtları gibi görsel-işitsel materyaller tercih edilmiştir. Böylece, öğrencilerin farklı türlerde dinleme materyallerine erişimi kolaylaştırılmış ve dinleme becerilerinin gelişimine katkıda bulunulmuştur.

2.12.1.Dinleme Öncesi Etkinlikleri

Dinleme sürecinde etkili bir öğrenme deneyimi sağlamak için dinleme öncesinde belirli stratejilerin uygulanması gerekmektedir. Bu stratejiler, öğrencileri dinlemeye hem fiziksel hem de zihinsel olarak hazırlamayı çalışmaktadır. Dinleme öncesi stratejilerin fiziksel boyutunda öncelikle öğrencinin işitme sağlığının yerinde olması ve sınıf ortamında sessizliğin sağlanması gereklidir. Bu unsurların dikkate alınması, öğrencinin dinleme sürecinde odaklanmasını kolaylaştırmakta ve dinleme etkinliğinin daha verimli olmasını sağlamaktadır (Kılıç, 2015).

Dinleme öncesi stratejilerin zihinsel boyutu ise öğrencinin dikkatini konuya yönlendirme, ön bilgilerini harekete geçirme ve dinleme amacını belirleme gibi konular yer almaktadır. Bu süreçte öğretmenler, öğrencilerin konuya ilişkin ön bilgilerini hatırlamalarını sağlamak için çeşitli yönlendirmeler yapabilir, dinleme sırasında dikkat edilmesi gereken noktaları vurgulayabilir ve öğrencilerin aktif katılımına yardımcı olabilir.

Dinleme öncesinde uygulanacak stratejiler, öğrencilerin dinleme sürecine aktif katılımını sağlamak ve anlam oluşturma sürecini desteklemek amacıyla yapılmıştır. Bu stratejiler, öğrencilerin dinleme sürecine zihinsel ve fiziksel olarak hazırlanmasını sağlamakta, dinleme etkinliğinden alınan verimi arttırmaktadır (Kılıç, 2015).

İlk olarak, hazırlık yapmak dinleme sürecine etkili bir başlangıç yapmak için önemlidir. Öğrenciler, dinleyecekleri konu hakkında ön bilgi edinmeli, ilgili kaynaklara yönelmeli ve dinleme sırasında kullanılacak materyalleri bilmelidir. Bu süreç, öğrencilerin konuya yönelik ilgisini artırarak öğrenmenin daha etkin olmasını sağlamaktadır.

Önceki bilgileri kullanma stratejisi ise öğrencilerin, dinleyecekleri konu hakkında sahip oldukları bilgileri hızlı bir şekilde zihninde canlandırmalarını sağlamaktadır. Bu aşamada öğrenciler, metin ile kendi bilgi birikimleri arasında bağlantılar kurarak anlamlandırma sürecini desteklemektedirler.

Dinleme öncesi sorular oluşturma, öğrencilerin dinleme sırasında odaklanmasını sağlamak amacıyla önemli noktaları belirlemelerinde etkili olmaktadır. Sorular, öğrencilerin dinleme sürecinde aktif olmasını ve dikkatlerini belirlenen noktalara yönlendirmelerini sağlamaktadır.

Tahminde bulunma ve anahtar kelime çalışması, öğrencilerin dinleme metninin içeriği hakkında çıkarımlarda bulunmalarını sağlamakta ve bu süreçte anahtar kelimeler kullanılarak kavram gelişimlerine katkıda bulunmaktadır. Anahtar kelimeler, öğrencilerin yeni bilgi ve kavramlara ilgisini çekerek anlam oluşturma sürecini desteklemektedir.

Amaç belirleme, öğrencilerin niçin dinlediklerini anlamalarını sağlamakta ve dinleme türünü belirlemelerinde etkili olmaktadır. Bu aşamada öğrenciler, ayırt edici, estetik, takip edici veya eleştirel dinleme türlerinden hangisini kullanacaklarını belirleyerek dinleme sürecini daha bilinçli bir şekilde yapmaktadırlar.

Son olarak, yöntem belirleme stratejisi kapsamında öğrenciler, dinlenecek metne uygun bir yöntem bulmalıdırlar. Bu süreçte öğrenciler, dinleme esnasında ses kaydı alma, not tutma, soru sorma, ara özet isteme gibi tekniklerden yararlanarak dinleme sürecini daha verimli bir şekilde yapabilirler.

Bu stratejiler, öğrencilerin dinleme sürecine aktif bir şekilde katılımını sağlayarak onların anlam oluşturma becerilerini geliştirmekte ve öğrenme sürecini daha sağlıklı hale getirmektedir (KILINÇ, 2015).

2.12.2.Dinleme Sırası Etkinlikleri

Dinleme öncesi stratejilerini uygulayan bir öğrenci, belirlediği amaç doğrultusunda dinleme sürecini daha bilinçli ve etkili hale getirmektedir. Öğrenci, dinleme sırasında kullanacağı dinleme türünü belirleyerek süreci planlamakta ve önceden yaptığı tahminleri kontrol ederek yeni tahminleri ortaya atmaktadır (KILINÇ, 2015).

Dinleme süreci, metnin özelliklerine bağlı olarak farklı şekillerde yapılabilir. Metnin zorluk seviyesi, uzunluğu, öğrencinin motivasyonu ve ihtiyaçları gibi faktörler, dinleme süresini değiştirebilmektedir. Eğer dinleme etkinliğinin temel amacı öğrencinin belirli bir bilgiyi öğrenmesini sağlamaksa, dinleme süreci birden fazla kez tekrarlanarak öğrencinin kaygısını azaltmak ve öğrenmeyi pekiştirerek yapılabilir.

Öğretmen, uzun metinlerde dinleme sürecini daha verimli hale getirmek için dinlemeyi belirli aralıklarda durdurarak metni parçalara ayırarak dinletmelidir. Harmer (2010), bu yöntemin öğrencinin aşırı yüklenmesini önlediğini ve daha anlaşılır bir bilgi edinme süreci sunduğunu söylemektedir. Böylelikle öğrenci, bilgiyi daha rahat işleyerek anlam oluşturma sürecini daha etkin hale getirebilmektedir.

Dinleme sırasında strateji kullanımı, öğrencilerin dinleme sürecini daha etkili ve bilinçli bir şekilde yönetmelerini sağlamaktadır. Dinleme öncesi stratejilerini uygulayan bir öğrenci, belirlediği amaç doğrultusunda dinleme sürecini planlayarak, bilgiyi daha iyi anlamlandırabilmektedir.

Not alma, öğrencilerin dinlediklerini farklı yollarla (yazılı, görsel veya elektronik ortamda) kaydetmelerini sağlayarak dinleme sürecini aktifleştirmektedir. Soru-cevap yöntemi, öğrencinin dinlediği bilgiyi ne kadar anladığını değerlendirmesine yardımcı olurken, dinleme sürecini daha bilinçli bir şekilde

olmasını sağlamaktadır. Görsel sahne oluşturma stratejisi, öğrencinin dinlediklerini görselleştirerek bilgiyi daha kalıcı hale getirmektedir.

Vurgu ve tonlamaya dikkat etme, cümlelerin anlamını doğru yorumlamayı kolaylaştırırken, tahminleri kontrol etme ve yeni tahminlerde bulunma, öğrencinin dinleme öncesinde yaptığı tahminleri gözden geçirmesine ve yeni öngörülerde bulunmasına yardımcı olmaktadır. Empati kurma, öğrencinin dinleme metnindeki olay, durum ya da karakterlerle duygusal bağ kurarak anlama sürecini derinleştirmesine sağlamaktadır.

Dinleme sürecinde tekrar dinleme, anlaşılmayan kısımların daha iyi kavranmasını sağlarken, ara özet yapma stratejisi dikkatin toplanmasına ve eksikliklerin giderilmesine yardımcı olmaktadır. Yaşamla ilişkilendirme ise, dinleme sürecinde elde edilen bilgilerin gerçek yaşamla bağlantı kurulmasına olanak tanımaktadır.

Bu stratejilerin bilinçli ve sistematik bir şekilde uygulanması, öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirerek dinleme sürecini daha anlamlı ve etkili hale getirmektedir (KILINÇ, 2015).

2.12.3.Dinleme Sonrası Etkinlikleri

Dinleme sürecinin tamamlanmasının ardından öğrencilerin öğrendiklerini pekiştirmeleri ve anlamlandırmaları için dinleme sonrası stratejiler yer almaktadır. Bu stratejiler, öğrencinin dinleme sürecinden en yüksek verimi almasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Özetleme, öğrencilerin dinlediklerini ana hatlarıyla ve önemli yerleri atlamadan yazılı, sözlü veya görsel biçimlerde ifade etmelerine fırsat vermektedir. Çıkarımda bulunma stratejisi, metinde üstü kapalı olarak verilen bilgileri analiz ederek yeni bilgilere ulaşmayı ifade etmektedir.

Yeniden ifade etme, öğrencilerin dinlenen bilgiler doğrultusunda düşüncelerini gözden geçirerek önceki düşüncelerinde nasıl değişiklikler olduğunu fark etmelerine yardımcı olur. Metnin gelişim sırasını ifade etme ise, öğrencinin

metnin yapısını kavramasına ve olayların yer, zaman ve kahramanlar bağlamında anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Dinlenen metne uygun başlık belirleme, öğrencinin metnin ana konusunu anlamasına yardımcı olmaktadır. Neden-sonuç ilişkileri kurma, öğrencilerin metinde sunulan iddiaların gerekçelerini ve bunların geçerliliğini analiz etmeleri yer almaktadır.

Tartışma, öğrencilerin dinledikleri üzerine farklı düşünceleri ortaya koyarak eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur. Sözcüklerin anlamları üzerinde durma stratejisi ise, öğrencilerin gerçek-mecaz anlam, eş sesli ve eş anlamlı kelimeleri ayırt etmesine fırsat vermektedir.

Betimlemeler yapma, öğrencilerin dinleme sürecinde zihinde canlandırdıkları sahneleri ifade etmelerine imkân tanırken, öz değerlendirme stratejisi, öğrencilerin kendi dinleme süreçlerini analiz ederek güçlü ve zayıf yönlerini belirlemelerini yardımcı olmaktadır.

Bu stratejilerin uygulanması, öğrencilerin dinleme becerilerini geliştirerek daha bilinçli, eleştirel ve anlam odaklı dinleyiciler olmalarına fayda sağlamaktadır (KILINÇ, 2015).

2.13.Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Görseller

İlköğretim düzeyindeki ders kitaplarında yer alan resimler, öğrenciler üzerinde önemli bir etki bırakmaktadır. Özellikle küçük yaş gruplarında kitaplarda bulunan görseller öğrenciler için çok önemlidir. Bu nedenle, ders kitaplarının içeriği nasıl öğrencilerin yaş ve gelişim seviyelerine uygun olarak hazırlanıyorsa, aynı hassasiyetin kitapların resimlendirilmesinde de gösterilmesi sağlanmalıdır. Resimlerin, metni destekleyen ve öğrencinin anlayışını güçlendiren bir yapısı olmalıdır.

Resimleme süreci yalnızca herhangi bir sanatçının değil, eğitim alanında bilgi sahibi olan ve çocukların algı düzeyine uygun görseller oluşturabilecek uzman ressamın yapması gerekmektedir. Ders kitaplarında yer alan resimler, metinle uyum

içinde olmalı, öğrencilerin dikkatini çekerek onların motivasyonunu artırmalı ve estetik bir değer taşıması gerekmektedir.

Özellikle ilköğretimin ilk kademelerinde, iyi hazırlanmış resimler öğrencilerin öğrenme sürecini hızlandırabilirken, kötü resimler bu süreci olumsuz olmasına sebep olabilir. Resimlerin yalnızca eğlendirici değil, aynı zamanda öğretici bir işleve sahip olması, öğrencilerin görsel algısını ve estetik beğenisini geliştirmesine yardımcı olmalıdır.

Ders kitaplarının görsel tasarımında uyulması gereken bazı temel özellikler, eğitim sürecini daha etkili ve verimli hale getirmek için yapılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından da kabul edilen bu kriterler, öğrencilerin öğrenmesini desteklemeyi amaçlamaktadır. İşte bu özelliklerden bazıları (Küçükahmet, 2011):

Kitapların başlıkları, görsel tasarım ilkelerine uygun olarak düzenlenmelidir. Öğretimi destekleyen unsurlar, estetik açıdan hoş, net ve temiz baskılı olmalıdır. Bu unsurlar aynı zamanda öğrencilerin gelişim düzeyine uygun ve işlenen konulara paralel olarak seçilmelidir. Özellikle istatistiki veriler güncel ve doğru olmalıdır, böylece öğrenciler en son bilgilere ulaşabilirler.

Ders kitaplarındaki öğretim unsurları, eğitim sürecine ilgi çekici bir hava katmalıdır. Kitapların düzeni, öğrencinin konuya odaklanmasını kolaylaştıracak şekilde olmalıdır. Her metin mantıklı bir bütünlük içinde yer almalı ve konunun önemine göre uygun uzunlukta bölümlere ayrılmalıdır. Yazı stili, öğrencilerin rahatça okuyabileceği sade, süssüz ve anlaşılır olmalıdır.

İçindekiler listesi, doğru ve yeterince ayrıntılı olmalı, böylece öğrenciler aradıkları konulara kolayca ulaşabilmelidir. Kitapta yer alan resim, harita, grafik gibi görsel unsurlar, her zaman ilgili bölümle uyumlu olmalı ve içeriği daha anlaşılır hale getirmelidir. Görsellerde, özellikle dikkat edilmesi gereken unsurlar vurgulanmalıdır (DEMİR, 2008).

Türkçe ders kitaplarında görsel tasarım büyük bir öneme sahiptir. Kitapların içeriği, görsel tasarım ilkelerinden metin tasarımına, sayfa düzenine, görsel öğelerin

tasarımına, kapak tasarımına ve dış yapısına kadar titizlikle hazırlanmalıdır. Somut işlemler dönemindeki öğrenciler, soyut düşünceleri anlamakta güçlük çektikleri için dilin, görsellerle desteklenmesi gerekmektedir. Bu şekilde, soyut ifadeler somutlaştırılarak öğrencilerin öğrenmesi pekiştirilir ve daha kalıcı hale gelir.

Ayrıca, öğrencilerin Türk ve dünya edebiyatı ile tanıştırılması, onların sanatsal değerlere sahip olmasına katkı sağlar. Türkçe ders kitapları, öğrencilere kitap sevgisini ve okuma bilincini aşılmalı, uygun dil ve kavrayış düzeyine sahip metinlerle okuma alışkanlıklarını geliştirmelidir. Bu şekilde, öğrencilerin dil becerilerinin yanı sıra edebi zevkleri de zamanla gelişir. İyi tasarlanmış bir Türkçe ders kitabı, öğrencilere hem eğitici hem de estetik bir deneyim sunar, bu da öğrenmeyi hem zevkli hem de verimli hale getirir (DEMİR, 2008).

2.14.Türkçe Ders Kitaplarında İçerik

İçerik, sunulan bilginin niteliğini ve bu bilginin aktarılma biçimini ifade etmektedir. Ders kitaplarında içerik, yalnızca ilgi çekici bir giriş sunmakla kalmamalı, aynı zamanda metnin sürükleyiciliğini sağlayarak öğrencinin motivasyonunu arttırmalıdır. Bu doğrultuda, bir ders kitabının içeriğinin belirli akademik ve pedagojik ölçütlere uygun olması sağlanmalıdır (SİVİŞ1, 2018-2019).

Öncelikle, ders kitaplarının içeriği öğrenci merkezli eğitim anlayışına uygun olarak hazırlanmalıdır. Öğrenme ve öğretme etkinlikleri, öğrencinin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişim düzeyine uygun şekilde düzenlenmeli ve öğrenme sürecinin sürekliliğini sağlanmalıdır. Ayrıca, ders kitabının hedef kitesini öğrenciler oluşturduğundan, içerikte yer alan bilgi ve etkinlikler öğrencilerin seviyesinin ne çok altında ne de çok üstünde olacak şekilde dengeli tutulmalıdır.

Bununla birlikte, öğretim süreçlerinde etkinliklerin yalnızca belirli ünitelerle sınırlı kalmaması, kitabın bütününde benzer öğrenme etkinliklerine yer verilmesi sağlanmalıdır. Ders kitapları, yalnızca ilgili dersin kazanımlarına yönelik bilgiler sunmakla kalmamalı, aynı zamanda farklı derslerle bütünlük sağlayarak disiplinler arası bir öğrenme yaklaşımını yansıtmalıdır. Bu bütünlük, öğrencilerin önceki

öğrenmelerini yeni bilgilerle ilişkilendirmesine ve bilgiyi daha anlamlı hale getirmesine katkı sağlamaktadır.

Ayrıca, ders içerikleri hazırlanırken "az emekle yüksek verim" anlayışı benimsenmeli, öğrenme etkinliklerinin birden fazla bilişsel ve davranışsal beceriyi destekleyici nitelikte olmasına özen gösterilmelidir (SEVEN, 2011). Öğrencilerin zaman yönetimi, kullanılan materyallerin verimliliği ve öğretim süreçlerindeki etkinliklerin işlevselliği göz önünde bulundurularak gereksiz veya amaçsız içeriklerden kaçınılmalıdır. Bu bağlamda, içeriklerin pedagojik, psikolojik ve akademik gerekliliklere uygun biçimde tasarlanması, eğitim sürecinin etkinliğini artıracaktır.

2.15.Konuyla İlgili Ulusal Araştırmalar

Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin değerlendirilmesine yönelik yapılan araştırmalar, dinleme becerisinin geliştirilmesinde kullanılan metinlerin içerik, yapı, yaş düzeyine uygunluk ve program kazanımlarıyla olan ilişkisi bağlamında önemli veriler sunmaktadır. Bu bölümde, çalışmanın konusu ile ilişkili literatürde yer alan bazı araştırmalara yer verilmiştir.

Siviş (2018-2019) tarafından gerçekleştirilen çalışmada 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında ilkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki 72 dinleme/izleme metinlerinin söz varlığı, okunabilirlik düzeyleri, metin türleri, ses ve sesletim boyutu, görsel ve metin içerikleri bakımından değerlendirilmiştir. Araştırmada metinlerin sözcük, cümle ve metin uzunluklarının literatürde belirlenen ölçütlere ve sınıf seviyelerine uygun planlanmadığı, tema ve metin biçimlerinin yüzdelik oran dağılımlarının planlı yapılmadığı fakat sesletim, tutarlılık ve metin tema uyumları, cinsel ayrımcılık, şiddet öğeleri ve olumsuz örneklerle yer vermeme bakımından öğrenci seviyesine uygun oldukları tespit edilmiştir. Metinlerde çoğunlukla erkek sesi kullanıldığı, kadın sesine az, çocuk sesine ise yok denecek kadar az yer verildiği, görsel öge ve fon müziğine fazla yer verilmediği belirlenmiştir. Hiçbir metinde yazar müdahalesinin olmadığı ve bütün metinlerde diksiyon bakımından dinlenebilir bir üslubun kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu araştırma yapmış olduğumuz çalışma ile aynı konular üzerinde durmuştur.

Melis (2023) tarafından gerçekleştirilen çalışmada üçüncü ve dördüncü sınıf Türkçe dersi kitaplarının dinleme becerilerinin gelişimine katkısının belirlenmesidir. Araştırma sonucunda Türkçe dersi üçüncü ve dördüncü sınıf öğretim programında yer alan dinleme becerisiyle ilişkili kazanımların çoğunluğunun anlama düzeyinde olduğu belirlenmiştir. MEB ve özel yayınevine ait üçüncü ve dördüncü sınıf ders kitabındaki etkinliklerin dinleme becerilerinin gelişimine katkısı genel olarak değerlendirildiğinde; üçüncü sınıf etkinliklerinin çoğunluğunun, dördüncü sınıf etkinliklerinin ise yarısına yakınının kısmen yeterli düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışma dinleme metinlerinin öğrenci üzerindeki etkisi ile ilgili konuda çalışmamız ile benzerlik göstermektedir.

Delican (2016) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ilkokul Türkçe ders kitaplarında yer alan metinleri tür ve içerdikleri temalar açısından incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda metinlerin içerdikleri temaların bulundukları temalarla genel anlamda tutarlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Temalar altında metin içeriklerini incelediğimizde metinlerin hem değer eğitiminde hem akademik bilgilerin öğrenilmesinde kullanılabilecek etkili materyaller olduğu görülmektedir. Değer eğitimi açısından özellikle hikâye edici metinlerin elverişli olduğu, metinlerin hoşgörü, sorumluluk, çalışkanlık, adalet, farklılıklara, saygı, bilimsellik, demokratik değerler ve milli bilinç üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Bu çalışmada metin türlerinin öğrencileri etkilediği konusunda çalışmamıza yardımcı olmuştur.

Bulut (2012) tarafından yapılan araştırma görsel destekli dinleme metinlerinin, dinlediğini anlamaya etkisini ortaya koymak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda ise görsellerin anlama üzerinde etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum bizim yapmış olduğumuz çalışmada görsellerin öğrencilerin anlaması için önemli olduğu noktasında örtüşmektedir.

Alver (2023) tarafından yapılan araştırma ilkokul ve ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki dinleme/izleme metin ve etkinliklerinin tür ve kazanımlara uygunluğunun incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda, ilkokul Türkçe ders kitaplarında dinleme/izleme metni olarak en çok hikâye edici metin biçimine, ortaokul Türkçe ders kitaplarında ise en çok bilgilendirici metin biçimine yer verildiği

görülmüştür. İlkokul ve ortaokul Türkçe ders kitaplarının kazanımları öğrenciye yansıtma yetersiz kaldığı tespit edilmiştir. Bu çalışmada kazanımların yansıtılmadığı söylenirken bizim çalışmamızda öğretmenlerin çoğu kazanımlara uygun bulmuştur.

Şahin (2024) tarafından yapılan araştırma sınıf öğretmenlerinin İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programındaki dinleme ve izleme beceri alanına ait görüşlerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma sonucunda öğretmenler programdaki dinleme ve izleme kazanımlarını genel olarak yeterli ve anlaşılır bulmuşlardır. Bunun yanında Türkçe ders kitaplarındaki dinleme ve izleme metinlerinin niteliği konusunda sınıf öğretmenlerinin bazı endişeleri olduğunu görülmektedir. Dinleme ve izleme becerilerinin, öğrencilerin dil becerilerinin temelini oluşturduğu, sosyal ve akademik başarıları üzerinde de önemli etkilere sahip olduğu konusundaki öğretmen görüşlerini ortaya koymaktadır. Ayrıca, öğrenme ortamının nitelikleri, eğitim materyallerinin seçimi, sınıf mevcudu ve öğrencilerin motivasyonu gibi faktörlerin bu becerilerin kazandırılmasında kritik rol oynadığı belirlenmiştir. Bu çalışmada yer alan sonuçlar bizim çalışmamızda elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir.

Doğan (2023) tarafından yapılan araştırma Türkçe derslerinde ilköğretim öğrencilerinin dinleme/izleme metinleri yoluyla ne kadar söz varlığı unsuruyla karşılaştığını sınıf düzeylerine göre karşılaştırmalı olarak tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ilköğretim öğrencilerinin, Türkçe dersinde işlenen dinleme/izleme metinleri yoluyla 5.622'si birbirinden farklı olmak üzere toplam 30.778 söz varlığı ögesi ile karşılaştığı anlaşılmıştır. Bu çalışmada dinleme metinlerindeki söz varlığının öğrencileri etkilemesi noktasında çalışmamız ile benzerlik göstermektedir.

Yukarıda özetlenen araştırmalar, Türkçe ders kitaplarındaki dinleme metinlerinin hem program kazanımlarıyla, söz varlığıyla, metin türüyle, görselleri ve sesli anlatımı, öğrencilerin düzeyine uygunluğu ile ilgili ne ölçüde örtüştüğünü değerlendirmeye odaklanmıştır. Ancak bu çalışmalar çoğunlukla genel düzeyde değerlendirme yapmakta, sınıf düzeyine özgü analizlere yeterince yer vermemektedir. Bu bağlamda, bu araştırma ilkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıf düzeylerine odaklanarak,

öğretmen görüşleri doğrultusunda dinleme metinlerinin hem programa uygunluğunu hem de yaşa uygunluğunu sınıf düzeyinde irdeleyerek literatüre katkı sağlamaktadır.

3.BÖLÜM

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, veri toplama araçları, çalışma grubu ve veri analizleri yer almaktadır.

3.1.Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada durum analizi kullanılmaktadır. Durum analizi bir olay veya durumu farklı açılardan incelemeyi sağlayan bir yöntemdir. Durum çalışması kullanılan araştırmalarda gözlem görüşme yazılı kaynaklar vb. veri toplama araçları kullanılır. Durum çalışmalarında araştırmada kullanılacak veri toplama aracının yanında durumun da detaylı betimlenmesi söz konusudur.

Fiziksel gerçekliğin kişisel yorumlardan bağımsız olduğu kabul edilirken; sosyal gerçekliğin, bir ölçüde de olsa, kişisel yorumlarla oluştuğu ön görülmektedir. Bu nedenle, sosyal gerçekliğin nesnellik kadar öznellik de içerdiği ve her bireyin algılayış biçimine bağlı olarak farklılaştığı; dolayısıyla, sosyal verilerin ancak yorumlandıkları zaman anlam kazandığı anlaşılmaktadır. Gözlem veya ölçümler yoluyla nesnel olarak incelenebilen davranış, konuşma vb. özelliklerin, istekler ve ilgiler gibi gözlenemeyen süreçlerinde dikkate alınmasıyla anlam kazandığı görülmektedir.(BAYKUL, 1999)

Fen bilimlerinde nitel yöntemlerle yapılan az sayıda çalışma olması, araştırmaların büyük bir kısmının nicel yöntemlerle yapılması bu alanın özellikleriyle bağdaşmaktadır. Aynı şekilde sosyal bilimlerde nicel yöntemlerin yanı sıra, pek çok toplumsal olgu ve olayların araştırılarak, gerçeklerin açıklanmasında nitel yöntemlerden yararlanılması, alanın özellikleriyle yakından ilgilidir.(Uçak, 2000)

Nitel araştırmanın, insanların olaylara dönük öznel bakış açılarını keşfetmeyi hedeflediğini ve bu nedenle nicel araştırmadan daha üstün olduğunu belirtmektedirler. Dolayısıyla nitel araştırmayı insanın, kendi sırlarını çözmek ve kendi çabasıyla biçimlendirdiği toplumsal sistemlerin derinliklerini keşfetmek üzere geliştirdiği bilgi üretme yollarından birisi olarak tanımlamak mümkündür.(ARSLAN, 2018)

Nitel araştırma yöntemi bir tür “şemsiye kavram” olarak da değerlendirilir.(ŞİMŞEK P. D., 2021) Çünkü bu başlık altında farklı araştırma yöntemleri yer alır. Bu bağlamda nitel araştırmayı tanımlamak oldukça güçleşmektedir. Buna rağmen tanımlama girişimleri de kaçınılmaz olarak yapılmaktadır. Örneğin, nitel araştırma konusunda Türkçe literatürde önemli çalışmalardan birisini yapan Yıldırım ve Şimşek şöyle bir tanım yaparlar: “gözlem, görüşme ve belge analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, olguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiğini araştırma...”

Yıldırım ve Şimşek’in yukarıda ifade edilen tanımı nitel araştırma ve nitel yöntemi birleştiren; nitel araştırma ve nitel yöntemin temel özelliklerinin altını çizen kapsamlı bir tanım olarak değerlendirilebilir. Nitel araştırma yöntemini tanımlarken araştırma ve yöntem kavramlarının birlikte ifade edildiği ve ayrıca yöntem kavramının araştırma kavramı içerisinde ele alındığı görülmektedir. Bu bazen kafa karışıklığına yol açsa da doğrudur. Çünkü yöntem araştırmanın içinde yer alan önemli bir unsurdur; araştırma yöntemi kapsar. Araştırma yöntemi de içeren bir dizi öge ve süreçten oluşur. Bu bağlamda, nitel araştırma denildiğinde “yöntemi” de içeren daha kapsamlı bir kavramdan bahsedildiği unutulmamalıdır.

Araştırmacılar, araştırma ortamından elde ettikleri zengin tanımlarla, araştırılan olgunun ayrıntılı olarak gösterilmesini sağlar. Nicel araştırmalar denetimin üst düzeyde olduğu deneysel ortamlarda yapılırken, nitel araştırmalar daha esnek bir yaklaşımla doğal ortamları tercih eder.(ARSLAN, 2018)

Nitel araştırma ele aldığı konuyu öznenin bakış açısından, olay ve olgulara yüklediği anlamı keşfetme ve yorumlamaya yönelik öğrenmeyi amaçlar. Bu bağlamda, daha çok sözel formda olan nitel veri kullanılır. Nitel araştırma yöntemleri değişkenleri ölçmeyi, değişkenler arasında ilişkiler veya nedensellik kurmayı ve bu ilişkileri istatistiksel olarak belirlemeyi ve buradan genellemelere ulaşmayı amaçlamazlar; anlamaya ve yoruma odaklanırlar.

Sonuç olarak, tüm bu bilgi ve açıklamalardan hareketle nitel araştırma yöntemi hakkında bir değerlendirme yapmak gerekirse şunları söylemek mümkündür: Nitel

araştırma yöntemi deneye, gözleme, ölçmeye, sayısal veriye, nedenselliğe, açıklamaya ve genellemeye odaklı pozitivist paradigmaya göre oluşturulmuş sosyal bilim modelinin eleştirisi üzerine inşa edilen; aktör merkezli; öznenin bakış açısına, anlam yüklemesine, yorumuna odaklanan; ölçmeyi, sayıyı, sayısal veriyi değil, söze; konuşmaya veya yazılı metinlere dayalı; ele aldığı olay ve olguları doğal ortamında derinlemesine inceleyen; neden ve nasıl sorunlarını sorarak süreci anlaşılır kılmaya çalışan bir yöntemdir.

Durum çalışması bir ya da birden fazla olayın, ortamın, programın, sosyal grubun, bireyin ya da başka “sınıflandırılmış sistemlerin”, yeri ve zamanının ayrıntılı bir biçimde tanımlanarak derinlemesine incelenmesidir. Durum çalışması bir varlığın zaman ve mekâna bağlı tanımlandığı ve özelleştirildiği araştırmalardır. İncelenen varlık bir okul olabileceği gibi birden fazla okul da olabilir. Alan içinde yapılan çalışmalarda tek ya da daha fazla durum olabilir.(ARSLAN, 2018)

3.2.Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu, ilkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıf seviyelerinde görev yapan 35 sınıf öğretmenin yer aldığı bir araştırmadır. Araştırma kapsamında, öğretmenlerin Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerine ilişkin görüşleri incelenerek dinleme metinlerinin programa uygunluğu araştırılmıştır. Araştırma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmış olup, merkezi okullarda çalışan öğretmenlerin dâhil edilmesine özenilmiştir. Amaçlı örnekleme, nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan bir örnekleme yöntemi olup, araştırmanın amacına en uygun ve en fazla bilgi sağlayabilecek bireylerin veya grupların bilinçli bir şekilde seçilmesi olarak tanımlanabilir.

Araştırma grubunun seçilmesindeki temel amaç, farklı sosyo-ekonomik düzeylerdeki okullarda çalışan öğretmenlerin deneyim ve görüşlerini çeşitlendirmek ve dinleme metinlerinin uygulanabilirliği konusunda daha kapsamlı bir değerlendirmelere ulaşabilmektir. Bu bağlamda, öğretmenlerin mesleki deneyimleri, görev yaptıkları okulların fiziki imkânları ve ders materyallerine erişimleri gibi değişkenler de göz önüne alınarak bir çalışma sürdürülmüştür.

Çalışma grubundaki öğretmenlerden elde edilen veriler, dinleme metinlerinin öğretim programına uygunluğu, öğrenci seviyesine uygunluğu, araç-gereç yetersizliği gibi çeşitli boyutlarda değerlendirilmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin deneyimlerinden yola çıkarak, dinleme metinlerinin mevcut durumu ve olası geliştirme önerileri üzerine kapsamlı bir analiz gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında yer alan okullar; Bitlis/ Tatvan ilçesine bağlı merkez okullardır. Bu okullar: Tatvan Kültür İlkokulu, Uluer İlkokulu, Van Gölü İlkokulu ve İstasyon İlkokulu olmak üzere dört okuldan oluşmaktadır. Bu dört okuldan otuz beş öğretmenimizin katılımı ile araştırmamız gerçekleşmiştir. Aşağıdaki tablo 13'te çalışma grubu ile ilgili bilgilere yer verilmiştir

Tablo 13. Katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcı No	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Meslek Yılı	Çalıştığı Okul	Okuttuğu Sınıf
1	Erkek	44	Lisans	20	Van Gölü İlkokulu	4
2	Kadın	35	Lisans	11	Van Gölü İlkokulu	4
3	Erkek	39	Lisans	16	Van Gölü İlkokulu	3
4	Kadın	45	Lisans	20	Van Gölü İlkokulu	4
5	Kadın	35	Lisans	12	Van Gölü İlkokulu	4
6	Kadın	26	Lisans	3	Van Gölü İlkokulu	2
7	Erkek	40	Lisans	18	Van Gölü İlkokulu	2
8	Erkek	37	Lisans	16	Van Gölü İlkokulu	3
9	Kadın	33	Lisans	6	Van Gölü İlkokulu	2
10	Erkek	34	Lisans	8	İstasyon İlkokulu	4
11	Kadın	43	Yüksek Lisans	18	İstasyon İlkokulu	3
12	Kadın	34	Lisans	11	İstasyon İlkokulu	2
13	Kadın	25	Lisans	2	İstasyon İlkokulu	2
14	Kadın	24	Lisans	2	İstasyon İlkokulu	2
15	Erkek	53	Lisans	27	İstasyon İlkokulu	3
16	Kadın	40	Lisans	16	İstasyon İlkokulu	1
17	Erkek	30	Lisans	6	İstasyon İlkokulu	3
18	Kadın	37	Lisans	13	İstasyon İlkokulu	3
19	Kadın	28	Lisans	1	Kültür İlkokulu	4

Tablo 14. Devam katılımcıların demografik özellikleri

20	Kadın	28	Yüksek Lisans	2	Kültür İlkokulu	2
21	Erkek	28	Lisans	2	Kültür İlkokulu	1
22	Kadın	28	Lisans	3	Kültür İlkokulu	1
23	Erkek	55	Lisans	35	Kültür İlkokulu	1
24	Kadın	29	Lisans	6	Kültür İlkokulu	3
25	Kadın	23	Lisans	1	Kültür İlkokulu	3
26	Kadın	30	Lisans	5	Kültür İlkokulu	3
27	Kadın	27	Lisans	3	Kültür İlkokulu	2
28	Kadın	26	Lisans	3	Kültür İlkokulu	2
29	Erkek	26	Lisans	3	Uluer İlkokulu	2
30	Erkek	62	Lisans	40	Uluer İlkokulu	4
31	Kadın	28	Lisans	7	Uluer İlkokulu	2
32	Kadın	29	Lisans	7	Uluer İlkokulu	2
33	Kadın	33	Lisans	9	Uluer İlkokulu	3
34	Kadın	29	Lisans	7	Uluer İlkokulu	4
35	Kadın	32	Lisans	6	Uluer ilkokulu	1

Araştırmaya katılanların kimliklerini gizli tutmak amacıyla Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5 ve Ö6 şeklinde kodlar kullanılmış olup araştırmadaki katılımcıların; yaşlarına, eğitim durumlarına, cinsiyetlerine, mesleki yıllarına ve okullardaki görev sürelerine ait bilgiler yukarıdaki tabloda verilmiştir.

Nitel araştırmalarda, araştırma kaynaklarının sınırlılığı ve kullanılan bilgi toplama ve analiz yöntemlerinin doğası, örneklem grubunun büyük olmasını araştırmayı zorlaştırabilir. Anlatı araştırmalarında, katılımcıların deneyimlerini ve hikâyelerini derinlemesine incelemek önemli olduğundan, araştırmadaki katılımcı

sayısı genellikle bir ya da daha fazla kişiden oluşabilir. Bu durumda, seçilecek katılımcıların erişilebilir, bilgi sağlamaya istekli ve araştırılan konuyu açıklayabilecek nitelikte olması önemli bir durumdur. Bu özelliklere sahip katılımcılar, araştırmanın amacına ulaşmak ve derinlemesine anlayış sağlamak için önemli bir kaynak olabilirler (ŞİMŞEK A. Y., 2011).

Araştırmanın katılımcıları, ulaşılabilir, farklı arka planlara sahip, bilgi vermeye istekli, kendine özgü deneyimlere sahip olan ve dinleme metinleri ve öğretim programı hakkında bilgi sahibi olan öğretmenlerden oluşmaktadır. Bu öğretmenler, araştırmanın hedeflerine ulaşmak için önemli bilgiler sağlayabilirler. Araştırmanın amacına uygun olarak, katılımcıların çeşitlilik göstermesi ve deneyimlerini paylaşmaya istekli olmaları önemlidir. Bu şekilde, araştırmanın kapsamı genişleyebilir ve daha kapsamlı bir anlayış sağlanabilir.

Araştırmanın katılımcıları, ulaşılabilir, çeşitli, bilgi vermeye istekli ve konu hakkında deneyim sahibi öğretmenlerden oluşmaktadır.

3.3.Verileri Toplama Araçları

Bu araştırmada, ilkokul 1, 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin öğretim programına uygunluğunu öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirmek amacıyla nitel araştırma yöntemi ile ele alınmıştır. Araştırmanın amacına ulaşabilmek için yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmanın kapsamını ve sorularını derinlemesine inceleyebilmek için kullanılmış olup, nitel veri toplama yöntemlerine dayanarak analiz edilmiştir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen “Yarı yapılandırılmış öğretmen görüşme formu” kullanılmıştır. Veri toplama aracının geliştirilmesi sürecinde ilkokul öğretim programı, alanyazın taraması ve uzman görüşleri dikkate alınmıştır. İlk olarak ilkokul öğretim programının içeriği incelenmiş ve metinlerde olması gereken özellikler dikkate alınmıştır. Daha sonra 28 açık uçlu sorudan oluşan taslak görüşme formu hazırlanmış ve bu form; 4 eğitim programı uzmanı, 3 sınıf eğitimi alan uzmanı, iki dil uzmanı bir psikolojik danışman ve iki ölçme değerlendirme uzmanı olmak üzere 12 uzmanına danışılarak veri toplama aracındaki

maddeler belirlenmiştir. Son olarak 7 açık uçlu sorudan oluşan bir ölçme aracı elde edilmiştir.

Görüşme formunda; sınıf öğretmenlerinin cinsiyetine, yaşına, hizmet sürelerine ilişkin bilgiler yer almaktadır. Öğretmenlerin dinleme metinleri hakkındaki görüşleri formlar aracılığıyla kayıt altına alınıp mevcut sorunları nedenleri ile açıklamaları talep edilmiştir. Dinleme metinlerindeki eksiklikler, bu eksikliklerden kaynaklı sorunlar ve bu sorunlarla nasıl başa çıkıldığı ve dinleme metinlerindeki eksikliklerin öğrenme sürecini, çocukların gelişimini etkileme durumu gibi konular üzerinde durulmuştur.

3.3.1.Görüşme

Görüşme, en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir. Görüşme, araştırmada cevabı aranılan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir. Görüşme belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi almamızı sağlar. Görüşmeler, kaynakların ulaşılabilirliğine ve araştırmada toplanmak istenen verilerin özelliklerine göre farklı şekillerde olabilir. (vd Ş. B., 2022)

Görüşmeler, anket ve gözlem gibi birçok yöntemle birleştirilerek de kullanılabilir. Görüşme, bütün araştırma yöntemlerinde olduğu gibi hatalara ve kişisel eğilimlere açıktır. Görüşme bir “bütünsel yorumlama” yöntemidir. Görüşmeden elde edilen küçük veri parçalarının ötesinde, tüm veriler büyük resmi yani araştırmanın ana temasını oluşturur. İyi bir görüşme, bireysel düşünceler ve inanışlar hakkında tarafsız bilgi edinme sanatı ve bilimidir. Bir kişinin bilgileri, düşünceleri, davranışları bir sistemdir. Görüşmenin amacı bu sistemi oluşturan tüm öğeleri araştırmaktır. (vd Ş. B., 2022)

Nitel araştırmalarda sıkça kullanılan veri toplama aracı görüşmedir. Araştırmacıların yüz yüze veya çevrimiçi olarak etkileşimde bulunarak bilgi edinmesini sağlayan bir tekniktir. Katılımcıların deneyimlerini, düşüncelerini, duygularını ve inançlarını anlamak için görüşme tekniğinden yararlanılır. Görüşmeler, yapılandırılmış veya yapılandırılmamış olarak ikiye ayrılır. Araştırmacı yapılandırılmış görüşmelerde önceden belirlenmiş soruları katılımcılara yönelendirir.

Bu sorular, araştırmanın hedeflerine ve konusuna göre belirlenir ve genellikle belirli bir konuya yöneliktir. Araştırmacının katılımcıların yanıtlarına göre soruları sorduğu yapılandırılmamış görüşmelerdir. Bu tür görüşmeler, katılımcıların serbestçe ifade etmelerine olanak tanır ve daha derinlemesine anlayış sağlayabilir (Keith F. PUNCH(çevirmen: Dursun Bayrak, 2014). Amacı bilgi toplamak olan sohbete görüşme denir. (Berg ve Lune, 2015). Başka bir ifade ile görüşme, bireylerin konu ya da durum hakkında duygu ve düşüncelerinin ifade edilmesidir (KARATAŞ, 2017). Katılımcıların duygularını, düşüncelerini, tutumlarını, deneyimlerini anlamak için görüşme tekniği önemlidir. Bu teknik, araştırmacının katılımcılarla birebir etkileşimde bulunarak derinlemesine bir araştırma yapmasını sağlar. Görüşmeler, katılımcıların doğrudan ifade etmelerine olanak tanır ve araştırmacının belirli bir konuda katılımcıların iç dünyasını keşfetmesine izin verir. Katılımcılar, görüşmelerde duygularını ifade edebilir, düşüncelerini paylaşabilir, deneyimlerini aktarabilir ve şikâyetlerini dile getirebilirler. Bu teknik, araştırmacıya katılımcıların bakış açısını ve deneyimlerini daha iyi anlama imkânı sunar. Araştırmacı, katılımcıların yanıtlarını dinleyerek ve derinlemesine sorular sorarak, katılımcıların deneyimlerini anlamak ve araştırmanın hedeflerine ulaşmak için kritik bilgiler elde eder.

Veri toplama sürecinde daha yapılandırılmış bir yaklaşım olarak yapılandırılmış görüşmeler tercih edilir. Standartlaştırılmış sorular ve cevap kategorileri kullanılması, veri setlerinin daha kolay analiz edilmesini ve nicel veri elde edilmesini kolaylaştırmaktadır. Nicel yöntemde daha yakın kabul edilen görüşme nitel görüşmelerdir (2014). Yapılandırılmış görüşmeler, genellikle büyük örneklemeler üzerinde çalışıldığında tercih edilir. Bu yöntem, benzer özelliklere sahip bir örneklemde standartlaştırılmış veriler elde etmek istendiğinde kullanımı uygun olabilir. Örneğin, belirli bir demografik gruba veya belirli bir kriterlere sahip katılımcılara odaklanmak istendiğinde bu yöntem kullanılabilir. Ayrıca, birden fazla görüşmecinin katıldığı durumlarda öznelliğe yer vermemek adına da tercih edilebilir. Birden fazla araştırmacının katılması, verilerin daha nesnel bir şekilde toplanmasına ve değerlendirilmesine yardımcı olabilir. Bu görüşme türü, standartlaştırılmış sorularla katılımcılara yöneltilerek tutarlı ve karşılaştırılabilir veriler elde etmeyi sağlar. Bu sayede, elde edilen verilerin analizi ve sonuçların çıkarılması daha kolay olabilir (Berg ve Lune, 2015). Bu veri toplama tekniği boyamsal nitelikteki çalışmalar için de uygun

görülür. Farklı zamanlarda aynı türde verinin elde edilebilmesi için kolaylık sağlar (Uçar, 2012).

Bu araştırmada 2024-2025 eğitim öğretim yılında yer alan kitaplardaki dinleme metinlerinin programa uygunluğu öğretmenlerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerle değerlendirilmeye çalışılmıştır.

3.3.2.Yarı Yapılandırılmış Gözlem Formu

Yarı yapılandırılmış görüşme formu, katılımcılara belirli sorular yöneltilirken, gerektiğinde ek sorularla konunun derinlemesine incelenmesine imkân tanıyan bir veri toplama aracıdır. Yarı yapılandırılmış görüşmeler hem sabit seçenekli cevaplama hem de ilgili alanda derinlemesine gidebilmeyi birleştirir. Analizlerin kolaylığı, görüşülene kendini ifade etme imkânı, gerektiğinde derinlemesine bilgi sağlama gibi avantajları ve kontrolün kaybedilmesi, önemsiz konularla fazla zaman harcanması, görüşme yapılanlarla belli standartlarda yaklaşılmadığından güvenilirliğin azalması gibi dezavantajları bulunur.

Bu araştırmada kullanılan görüşme formu, uzman görüşleri alınarak hazırlanmıştır. Formda yer alan sorular, araştırmanın temel amaçları doğrultusunda oluşturulmuştur.

3.4.Veri Toplama Süreci

Bu araştırma Bitlis'in Tatvan ilçesinde dört farklı okulda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı ilköğretim 1, 2, 3 ve 4. Sınıf Türkçe kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin programa uygunluğu konusunda öğretmenlerin görüşlerinin alınmasıdır. Veri toplama süreci nitel araştırma yöntemlerine uygun olarak yapılmıştır. Veri toplama sürecinde belli zaman aralıklarında bu dört okul ziyaret edilerek öğretmenlerle görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde, katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu kapsamda, farklı sınıf düzeylerinde görev yapan, deneyimli sınıf öğretmenlerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Görüşmelerde dinleme metinlerinin öğrenci düzeyine uygunluğu, sesli anlatımın yeterli olup olmaması, okullarda araç gereçlerin yeterli olup olmaması gibi farklı sorular üzerinde durulmuştur. Görüşmelerde 8 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşmeler not alınarak kayıt altına alınmıştır. Veri toplama sürecinde etik kurallara büyük özen

gösterilmiştir. Katılımcılara araştırmanın amacı açıklanmış, kimlik bilgileri gizli tutulacağı belirtilmiş ve yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacağına dair bilgilendirme yapılmıştır. Katılımcıların gönüllülüğü esas alınmış, herhangi bir zorlama ya da yönlendirme yapılmamıştır. Araştırma sürecinin başında, Bitlis İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinler alınarak, çalışmanın etik kurallara uygun bir şekilde gerçekleştirilmesi sağlanmıştır. Görüşmelerde yer alan tüm katılımcılardan yazılı onaylar alınmış ve kişisel bilgiler gizlilik içinde tutulmuştur.

Görüşmelerden elde edilen veriler yazılı hale getirilmiş ve içerik analizi yapılmak üzere sınıflandırılmıştır. Her katılımcının cevapları, belirlenen temalara göre gruplandırılmış, benzer ve farklı görüşler belirlenmiş ve yorumlanmaya hazır hale getirilmiştir.

3.5.Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmaları

Nitel araştırmalardaki güvenilirlik tanımı nicel araştırmalardan biraz daha farklıdır. Nitel araştırmalarda araştırmacılar davranıştaki tutarlılığa bakmak yerine daha çok yaptıkları gözlemin doğruluğuna bakarlar. Bu nedenle, güvenilirlik çalışılan ortamda meydana gelen her şeyi veri olarak kaydetmektir. Nitel bir çalışmada detaylı alan kayıtlarının alınması, araştırma ekibi tarafından doğru ve kapsamlı bilgi sağlanması, doğruluk için alan notlarının katılımcılar tarafından incelenmesi, katılımcılardan alıntılarının yapılması ve alıntılarının ekleme yapılmadan olduğu gibi verilmesi güvenilirliği arttırmaktadır. Nitel araştırmalarda güvenilirliği artırmanın yolu her aşamanın ve izlenen yolun detaylı olarak tanımlanmasıdır. Verilerin kaydedilmesinde, gözlenmesinde birden fazla araştırmacının, veri kaynağının kullanılması ve gözlemler arası tutarlılığın incelenmesi sonuçların güvenilirliğine ilişkin bilgi verecektir. Nitel araştırmalarda iç geçerlilik araştırmacının belirlediği kategorilerin ve yorumların gerçekleşen doğrularla örtüşmesine ve gerçeği yansıtmasına bağlıdır. Nitel araştırmalardaki dış geçerlilik ise sonuçların genellenebilirliğine bağlıdır (vd Ş. B., 2022).

Bu çalışmada nitel veri toplama yöntemlerinden yararlanılmış olması nedeniyle çalışmanın geçerliliği ve güvenilirliğini sağlamak adına çeşitli önlemlere başvurulmuştur. Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik; verilerin doğruluğu,

tutarlılığı ve yorumlanabilirliğini artırmak amacıyla yürütülen süreçleri kapsamaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmanın iç geçerliliğini sağlamak amacıyla araştırmanın amacına uygun şekilde hazırlanmış ve uzman görüşlerine başvurularak gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Görüşme formundaki sorular öğretmenlerin görüşlerini açık bir şekilde dile getirmesini sağlayacak şekilde hazırlanmıştır. Araştırmanın dış geçerliliği için birden fazla okula gidilerek farklı sınıf seviyelerindeki öğretmenlerle görüşülmüştür. Bu şekilde elde edilen verilerin çeşitliliği artırılarak genellenebilirliği sağlanmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın güvenilirliğini artırmak için elde edilen veriler doğrudan katılımcı ifadelerine dayanarak analiz edilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler, ön yargısız ve nesnel bir yaklaşımla değerlendirilmiş, yorumlar yapılırken olabildiğince katılımcı ifadelerine olduğu gibi aktarılmıştır. Ayrıca, veri analizi sürecinde benzer temalar altında toplanan ifadeler kodlanarak tutarlılık sağlanmaya çalışılmıştır.

Sonuç olarak, çalışmanın hem geçerliliği hem de güvenilirliği için süreç boyunca dikkatli bir planlama yapılmış; veri toplama araçları, uygulama biçimi ve analiz yöntemleri araştırmanın bilimsel nitelik taşımasını destekleyecek şekilde şekillendirilmiştir.

3.6. Verilerin Analizi

Veri analiz sürecinde, nitel veri analiz tekniklerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi bir nitel veri analiz çeşididir (Metin ve Ünal, 2022). Nitel araştırmalarda içerik analizi sistematik bir yöntem olduğu halde uygulamada nesnel adımlar görülmemektedir. Nitel içerik analizi, sosyoloji ya da psikoloji gibi eğitim alanlarında kullanılmaktadır. Farklı alanlarda kullanımı yeni türlerini de ortaya çıkarmaktadır. Tümevarımsal bir yöntemeye dayanan içerik analizi, deneklerin nasıl sorularına cevap vermelerini sağlamaktadır. Çalışmada kullanılan içerik analizi ile elde edilen verilerin değerlendirilmesi sağlanmaktadır. İçerik analizi yapılırken farklı adımlar uygulanabilmektedir. Bu çalışmada elde edilen bulguların yorumlanması ve sunulması söz konusudur. Betimsel analiz ise nitel ve nicel çalışmaların detaylı bir

şekilde incelenmesini ele almaktadır. Böylelikle çalışma sonucunda daha genellenebilir sonuçlar elde edilebilmektedir. Betimsel analiz de içerik analizi gibi sosyal bilimler alanlarında kullanılabilmektedir (Metin ve Ünal, 2022).

Veri toplama işlemleri tamamlandığında gizliliği korumak için katılımcı öğretmenler Ö1, Ö2, Ö25 şeklinde kodlanmıştır. Öğretmenlerin her bir soruya verdikleri cevaplar benzerlik bakımından kategorize edilip yorumlanmıştır. Ayrıca görüşme formları verileri kaydedilerek kontrolü sağlanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmadan elde edilen verilerin analiz edilmesi sonucunda ulaşılan bulgulara yer verilmektedir. Veriler, betimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmiş ve temalar ile alt temalar şeklinde kodlanmıştır. Kodlama sürecinde, katılımcılardan elde edilen veriler belirli başlıklar altında gruplandırılmış, benzer ve farklı görüşler üzerinde yoğunlaşarak anlamlı bütünler oluşturulmuştur.

4.1. Dinleme metnindeki söz varlığı ile ilgili elde edilen bulgular

Tablo 15. Dinleme metnindeki söz varlığı ile ilgili bulgular

Tema	Kodlar	Açıklama	Örnek Görüşler	N	%
Anlaşılabilirlik ve Uygunluk	Dil Açıklığı	Metinlerin açık ve anlaşılır olması	Ö5, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö17, Ö18, Ö20, Ö21, Ö22, Ö24, Ö25, Ö28, Ö30,	16	45,7
Dil zenginliği ve Uygunluk	Söz Varlığı Uygunluğu	Metinlerin öğrencilerin seviyesine uygun olup olmadığı	Ö1, Ö4, Ö8, Ö9, Ö14, Ö16, Ö17, Ö19, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö34, Ö35	19	54,3
Dil ve Kültürel Aktarım	Atasözü ve Deyim Kullanımı	Atasözü, deyim ve terimlerin yeterince kullanılması	Ö2, Ö5, Ö6, Ö13, Ö14, Ö16, Ö21, Ö23, Ö28, Ö30, Ö31, Ö35	12	34,3
Sözcük Gelişimi	Kelime Dağarcığına Katkı	Metinlerin öğrencilerin kelime dağarcığını geliştirme düzeyi	Ö3, Ö4, Ö32, Ö33, Ö34	5	14,3

Tablo 14’ü İncelediğimizde dinleme metninin söz varlığıyla ilgili öğretmen görüşleri 4 ana tema altında ele alınmıştır.

Anlaşılabilirlik ve Uygunluk açısından değerlendirildiğinde bazı öğretmenlerimiz dinleme metninin açık ve anlaşılır olduğunu söylerken, bazı öğretmenlerimiz

metinlerinin anlaşılmasının zor olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen görüşlerini ele alacak olursak:

Ö5: Dinleme metinlerinde söz varlığı sınıf seviyesinin üzerinde ve metinler sınıf seviyesine göre uzun tutulmuştur. Ö7: Dinleme metinleri daha sade olabilir verilen deyim ve atasözlerinin anlamları detaylı olarak verilebilir. Ö10: Dinleme metinleri öğrenci düzeyine uygun olmayıp bazı metinler açık değildir. Benzer anlatım kalıplarına yer verilmiştir. Ö11: Zaman zaman seviyeyi zorlayan kelime grupları ile karşılaşyoruz. Ama sözlük kullanımı ile hallediyoruz. Ö13: Dinleme metinleri ikinci sınıf düzeyindeki öğrenciler bazında yeterince açık ve anlaşılır değil. Bilinmeyen kelimelerin anlamları cümle bağlamlarından hareketle çıkarılmaya elverişli değil. Ele alınan atasözleri ve deyimlerin öğrencilerin somut öğrenme dönemlerine uygun verilebildiğini düşünmüyorum. Ö18: Dinleme metinlerindeki söz varlığı öğrencilerin düzeyine uygun değil, metinler ilgi çekici değildir. Ö20: Bazı dinleme metinleri açık iken, bazı metinlerde bilinmeyen atasözleri ve deyimler yer alıyor. Daha açık anlaşılır terimlere kitaplarda yer verilebilir.

Dinleme metinlerinin anlaşılabilirlik ve uygunluk açısından değerlendirdiğimizde, öğretmenlerimizin büyük bir bölümünün dinleme metinlerinin dil açısından açık, anlaşılır ve öğrenci seviyesine uygun olduğunu, Türkçenin söz varlığını iyi yansıttığını ifade etmektedir. Metinlerin öğrenci seviyesine uygun olması, onların dinleme becerilerini geliştirmesi açısından olumlu bir unsur olarak düşünülmektedir. Ancak bazı öğretmenler, bazı metinlerde ağır kelimeler veya karmaşık ifadelerin bulunduğunu söylemişlerdir.

Dil zenginliği ve uygunluk açısından değerlendirildiğinde dinleme metinlerindeki söz varlığının öğrenci düzeylerine uygun olduğunu ifade eden öğretmenlerimiz varken öğrenci düzeylerine uygun olmadığını düşünen öğretmenlerimizde vardır. Bu alt temaya göre öğretmen görüşlerimiz:

Ö1: Dinleme metinlerinde söz varlığı öğrenci düzeyinin üzerinde, metinler sınıf düzeyine göre uzun tutulmuş. Ö8: Dinleme metinlerindeki söz varlığı öğrencilerin düzeyine uygun değil. Metinler genelde bilgilendirici metinler. Bilimsel kelimeler çok fazla. Ö14: Dinleme metinleri söz varlığı açısından ikinci sınıf düzeyi öğrenciler için

yalın değildir. Kullanılan deyimler, atasözleri, kalıp sözler soyut kalmaktadır, anlamayı zorlaştırmaktadır. Ö26: Dinleme metinleri genel anlamda öğrenci düzeyine uygun yalnız yeterli düzeyde değil.

Ö9: Dinleme metinlerindeki söz varlığı öğrencilerin seviyesine uygundur. Metinler açık anlaşılır metinlerdir. Türkçenin söz varlığını yansıtmaktadırlar. Ö16: Söz varlığı düzeye uygundur. Türkçe'nin söz varlığını yansıtıyor. Atasözü ve deyimleri ara ara yer veriliyor. Ö29: Öğrenci düzeylerine uygundur. Birinci sınıflar için uygun kelime ve anlatımları vardır. Ö34: Dinleme metinleri öğrencilerin seviyelerine uygun olup, öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirecek niteliktedir. Ö35: Dinleme metinlerindeki söz varlığı öğrencilerin seviyesine uygundur. Türkçe çeşitli anlatım kalıplarına yer verilmiştir.

Dinleme metinlerini dil zenginliği ve uygunluk açısından değerlendirecek olursak, bazı öğretmenler dinleme metinlerinin bilimsel kelimelerin fazla olduğunu ve öğrenci düzeylerinin üzerinde olduğunu söylemişlerdir. Özellikle ikinci sınıf düzeyi için kullanılan deyim, atasözü ve kalıp sözlerin soyut kaldığı ve anlamayı zorlaştırdığı belirtilmiştir. Bazı metinlerin çok uzun tutulduğu ve dikkat dağıttığı söylenilmiştir. Öğretmenlerin çoğunluğu dinleme metinlerinin öğrenci seviyesine uygun, anlaşılır ve yalın olduğunu ifade etmiştir. Bu görüşte olan öğretmenler, metinlerin Türkçenin söz varlığını iyi yansıttığını, atasözü, deyim ve kalıp sözlere yer verildiğini belirtmiştir.

Dil ve kültürel aklarım açısından değerlendirildiğinde deyim atasözleri ve Türkçe terimlerin dinleme metinlerinde kullanımları noktasında bazı öğretmenlerimiz yeterli bulurken, bazı öğretmenlerimiz yetersiz olduğu görüşündedirler. Öğretmenlerimizin görüşlerini inceleyecek olursak:

Ö2: Genellikle dinleme metinleri öğrencilerin üzerine uygundur. Bazı metinler uzun olmuş deyim ve atasözlerine yeteri kadar yer verilmiştir. Ö5: Türkçeye ait atasözü, deyimler ve kalıp sözleri yeteri kadar değinilmiştir. Dinleme metinleri öğrencilerin düzeyinin üstünde, biraz daha açık ve yalın olması gerekmektedir. Ö21: Açık ve yalın Türkçe'nin söz varlığını yansıtıyor. Türkçe 'ye ait sözcükler, deyimler, kalıp sözler, atasözlerine, terimlere ve çeşitli anlatım kalıplarına yer verilmiştir. Ö28: Metinlerdeki söz varlığı öğrencilerin düzeyindedir. Açık ve yalın bir şekilde

kullanılmıştır. Türkçe'nin söz varlığını yansıtmaktadır. Atasözleri, terimler ve deyimlere yer verilmiştir. Genellikle betimleyici ve öyküleyici anlatım türleri kullanılmıştır.

Ö6: Dinleme metnlerinin süreleri biraz daha uzun olabilir. Türkçeye ait sözcükler, deyimler, kalıp sözler, atasözleri, terimlere biraz daha yer verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Ö7: Dinleme metinleri daha sade olabilir. Verilen deyim ve atasözlerinin anlamları detaylı olarak verilebilir. Ö13: Dinleme metinleri ikinci sınıf düzeyindeki öğrenciler bazında yeterince açık ve anlaşılır değil. Bilinmeyen kelimelerin anlamları cümle bağlamlarında hareketli çıkarılmaya elverişli değil. Ele alınan atasözleri ve deyimlerin öğrencilerin somut öğrenme dönemlerine uygun bağlamda verilebildiğini düşünüyorum

Dil ve kültürel aktarım açısından dinleme metinlerine bakıldığında deyimler ve atasözleri kullanımının yetersiz olduğunu belirten öğretmenlerin daha fazla olduğunu görmekteyiz. Deyim ve atasözlerinin kullanımının metinlerde yetersiz olduğu ve bazı metinlerde kullanılan kalıp sözlerin anlaşılmasının zor olduğunu, sınıf seviyelerine uygun olmadığını gösteren öğretmen görüşleri yer almaktadır.

Sözcük gelişimi açısından değerlendirildiğinde dinleme metnlerinin öğrencilerin kelime dağarcığını geliştirmelerine katkısı olup olmadığı noktasında bazı öğretmenlerimiz yeterli bulurken, bazı öğretmenlerimiz yeterli olmadığı görüşünde bulunmuşlardır. Öğretmenlerimizin görüşlerini ele alacak olursak:

Ö3: Dinleme metinlerini öğrenci düzeyine uygun açık anlaşılır ve söz dağarcığını geliştirmeye yönelik olduğunu düşünüyorum. Ö34: Dinleme metinleri öğrencilerin seviyelerine uygun olup, öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirecek niteliktedir.

Ö4: Dinleme metinlerinde öğrenci düzeyine bazıları uygunken bazıları uygun değildir. Öğrenci düzeyine uygun olmayan dinleme metinlerinde eski kelimeler kullanılıyor. Ö32: Dinleme metinlerindeki söz varlığı öğrencilerin düzeyine uygundur. Fakat bazı öğrencilerin kelime hazinesi gelişmemiş olduğundan bazı kelimeleri açıklamak zorunda kalabiliyoruz. Ö33: Dinleme metinleri öğrencilerin düzeyine

uygun ama bazı öğrencilerin kelime dağarcığı o kadar kısıtlı ki metni dinledikten sonra anlatmak gereksinimi doğuyor.

Sözcük gelişimi açısından değerlendirecek olursak, dinleme metnlerinin öğrencilerin kelime dağarcığını geliştirmelerine katkısı olsa da yeterli düzeyde olmadığı görmekteyiz. Dinleme metinleri kelime dağarcığını geliştirme açısından genel olarak olumlu bulunsa da bazı metinlerin öğrenci seviyesine uygun olmadığı ve bilinmeyen kelimelerin yeterince açıklanmadığı yönünde öğretmen görüşleri vardır. Öğrencilerin kelime hazinesini geliştirmek için bilinmeyen kelimelerin daha açıklayıcı şekilde sunulması ve somut örneklerle desteklenmesi gerekmektedir.

4.2. Dinleme metinlerinin tür bakımında öğrenci düzeyine uygunluğu noktasında elde edilen bulgular

Tablo 16. Dinleme metinlerinin tür bakımından öğrenci düzeyine uygunluğu ile ilgili bulgular

Tema	Kodlar	Açıklama	Örnek Görüşler	N	%
Metin Türü Uygunluğu	Tür Uygunluğu	Metinlerin öğrenci seviyesine uygun olup olmadığı	Ö4, Ö11, Ö12, Ö16, Ö17, Ö18, Ö20, Ö21, Ö23, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö31, Ö33	15	42,9
Milli Kültür ve Değerler	Kültürel Uygunluk	Metinlerin milli kültürü yansıtmaya düzeyi	Ö1, Ö5, Ö8, Ö9, Ö11, Ö13, Ö5, Ö19, Ö20, Ö22, Ö23, Ö25, Ö26, Ö28, Ö30, Ö33, Ö34	17	48,6
Edebi Değer	Edebi Nitelik	Metinlerin edebi yönü, şiir, masal, tiyatro içerip içermediği	Ö1, Ö2, Ö6, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15, Ö17, Ö19, Ö20, Ö22, Ö23, Ö25, Ö26, Ö28, Ö29, Ö30, Ö31, Ö31, Ö32, Ö33, Ö34	25	71,4
Bilgilendirici Metin Kullanımı	Bilgilendirici İçerik	Metinlerde bilgilendirici unsurların bulunup bulunmadığı	Ö2, Ö14, Ö15, Ö19, Ö26, Ö31, Ö32	7	20
Tür Belirleme Kolaylığı	Tür Tanıma Kolaylığı	Öğrencilerin Metin türlerini tespit edebilme düzeyi	Ö1, Ö2, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö14, Ö15, Ö16, Ö18, Ö21, Ö24, Ö26, Ö27, Ö30, Ö32, Ö33, Ö34	20	57,1

Tablo 15'i incelediğimizde dinleme metinlerinin tür bakımından uygunluğu ile ilgili öğretmen görüşlerini beş ana tema altında ele almıştır.

Metin türü uygunluğu: Metin türü uygunluğu açısından değerlendirildiğinde, dinleme metinlerinin öğrenci seviyesine uygun olup olmadığı konusunda farklı görüşler bulunmaktadır. Bazı öğretmenler metin türlerini öğrenci düzeyine uygun

bulurken, bazıları ise yeterli olmadığını düşünmektedir. Konuyla ilgili öğretmen görüşleri aşağıda sunulmuştur.

Ö4: *Dinleme metinleri tür bakımından öğrencilerin düzeyine uygundur. Zorunlu temalara yer verilmiştir. Metin türü öğrenciler tarafından kolaylıkla tespit edilebiliyor. Ö11: Metin türleri bakımından öğrenci düzeyine uygundur. Milli kültür ve değerlerimizi uygundur. Edebi değerlere uygun zorunlu temalara yer verilmiştir. Metin türleri öğrenciler tarafından anlaşılıyor. Ö12: Sınıf düzeylerine zor metinlerin bulunduğu söyleyebilirim. Ö16: Çoğunlukla sınıf düzenlerine uygun metinlere yer verilmiş. Metin türleri ayırt edilebilir niteliktedir. Ö17: Öğrencilerin düzeylerine uygun şiir ve masal türüne yer verilirken tiyatro türünde metinlere çok fazla yer verilmemiştir. Ö20: Tür bakımından dinleme metinleri öğrencinin düzeyine uygundur. Milli kültür ve değerlerimizi uygun, zorunlu temalara yer verilmiş ve edebi değer taşır. Ö21: Tür bakımından da öğrenci düzeylerine uygundur. Her türden metinlere yer verilmiştir. Metinlerin türü öğrenciler tarafından kolaylıkla tespit ediliyor. Ö23: Dinleme metinleri birinci sınıf düzeyine uygun. Milli kültür öğelerimizi yansıtıyor. Ö25: Dinleme metinleri öğrencilerin seviyesine uygundur ancak çocuğun rahatlıkla anlayabileceği, ayırt edebileceği metinler değildir. Milli kültür ve değerlerimize fazlaca yer verilmiştir.*

Öğretmenlerin Görüşlerine bakıldığında dinleme metinlerinin türlerinin öğrenci düzeyine uygun olduğunu görmekteyiz. Fakat bazı metinlerin anlaşılmasının zor olduğunu ve öğrenci düzeyine uygun olmadığı görüşünde olan öğretmenlerimizde vardır. Yorumlara bakıldığında büyük çoğunluğun öğrenci düzeylerine uygun olduğu noktasında olduğunu görmekteyiz.

Milli kültür ve değerler: Millî kültür ve değerler açısından dinleme metinleri değerlendirildiğinde, metinlerin milli kültürü yansıtma düzeyi incelenmektedir. Öğretmenlerin çoğu, dinleme metinlerinin milli kültürel değerleri yansıttığı konusunda görüş bildirmiştir. Öğretmenlerin görüşlerine bakacak olursak:

Ö1: *Her temada temanın içeriğine uygun dinleme metinleri seçilmiş, milli kültür ve değerlerimizi uygun metinlerdir. Farklı Metin türleri içeren dinleme metinleri var. Öğrenciler bu metinlerin türlerini kolaylıkla tespit edebilmektedir. Ö5:*

Milli kültür ve değerlerimizi uygun. Ö8: Milli kültür ve değerlerimize ayrıca temalara uygun verilmiştir. Metin türleri öğrenciler tarafından zor tespit edilmektedir. Ö9: Dinleme metinleri milli kültür ve değerlerimizi uygun tutulmuş. Metinlerin türünü öğrenciler anlamakta zorlanıyor.

Ö11: Metin türleri bakımından öğrenci düzeyine uygundur. Milli kültür ve değerlerimizi uygundur. Edebi değerlere uygun zorunlu temalara yer verilmiştir. Metin türleri öğrenciler tarafından anlaşılıyor. Ö13: Metinler milli değerlere uygun ancak bazı metinler abartıya fazla kaçmış, öğrencilerin ilgisini çekmekten uzak kalıyor. Ö15: Dinleme metinleri milli kültür ve değerlerimize uygun olduğunu düşünüyorum. Zorunlu temalara yer verilmiş aynı zamanda bilgilendirici metinler kullanılmıştır. Ancak öğrencilere Metin türlerini belirleme noktasında şiir diğer türlere kıyasla en belirgin olarak ayırt edebildiklerini ancak hikâye edici Metin türlerini ayırt etmekte zorlandıklarını düşünüyorum. Ö19: Dinleme metinleri milli kültür ve değerlerimizi uygundur. Şiir tiyatro masa bölümlerine az yer verilmiştir. Çoğunlukla hikâye edici metinlere yer verilmiş, bilgilendirici metinlere ise az yer verilmiştir. Ö20: Tür bakımından dinleme metinleri öğrencinin düzeyine uygundur. Milli kültür ve değerlerimizi uygun, zorunlu temalara yer verilmiş ve edebi değer taşır. Ö22: Dinleme metinlerini temaları destekleyen milli kültür ve değerlerimizle uyumlu metinlerdir.

Öğretmen görüşleri incelendiğinde, dinleme metinlerinin milli kültürel değerleri yansıttığı ve öğrencilere bu değerleri kazandırmada önemli bir araç olduğu öğretmenler tarafından kabul edilmektedir. Metinlerin, Türk kültürü, gelenekleri ve değerleriyle uyumlu olduğu, aynı zamanda edebi nitelikler taşıdığı bilgisine ulaşmaktayız.

Bununla birlikte, bazı öğretmenler, metinlerdeki kültürel öğelerin bazen abartılı şekilde işlendiğini ve öğrencilerin ilgisini çekmekte zorlandığını söylemişlerdir. Ayrıca, şiir ve masal türlerine daha fazla yer verilirken, tiyatro ve bilgilendirici metinlerin daha sınırlık aldığı yönünde görüşler mevcuttur. Öğrencilerin metin türlerini belirlemekte zorlandıkları ve özellikle hikâye edici metinleri ayırt etmekte güçlük çektikleri de söylenmektedir.

Sonuç olarak, dinleme metinleri milli kültürel değerlerin aktarımında etkili bir araç olarak değerlendirilse de metinlerin daha dengeli dağıtılması ve öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde düzenlenmesi sağlanmalıdır. Özellikle, tür çeşitliliğinin artırılması ve öğrencilerin metin türlerini daha kolay ayırt edebileceği etkinliklerle desteklenmesi sağlanabilir.

Edebi değer: Edebi değer açısından dinleme metinleri değerlendirildiğinde, metinlerin edebi yönü ile şiir, masal, tiyatro gibi türlere yer verilip verilmediği incelenmektedir. Bazı öğretmenler dinleme metinlerini edebi açıdan uygun bulurken ve metin türlerinin eşit dağıtıldığını belirtirken, bazı öğretmenler ise bu konuda yetersiz kaldığını düşünmektedir. Öğretmenlerin görüşlerine bakacak olursak:

Ö1: Her temada temanın içeriğine uygun dinleme metinleri seçilmiş, milli kültür ve değerlerimizi uygun metinlerdir. Farklı Metin türleri içeren dinleme metinleri var. Öğrenciler bu metinlerin türlerini kolaylıkla tespit edebilmektedir. Ö2: Metinler genel anlamda edebi değer taşıyor. Bilgilendirici metinlere çokça yer verilmiş. Çocuklar kolaylıkla tespit edebiliyor fakat çok ilgi çekmiyor. Ö6: Dinleme metinleri milli kültür ve değerlerimize uygun, zorunlu temalara yer verilmiştir. Metnin türleri kolaylıkla fark edilmese de çocuklar ile biraz konuşunca anlaşılıyor. Ö8: Milli kültür ve değerlerimize ayrıca temalara uygun verilmiştir. Metin türleri öğrenciler tarafından zor tespit edilmektedir. Ö9: Dinleme metinleri milli kültür ve değerlerimizi uygun tutulmuş. Metinlerin türünü öğrenciler anlamakta zorlanıyor. Ö10: Dinleme metinlerinde zorun temalara yer verilmiş fakat bir edebi değer taşıyor. Metin türleri öğrenciler tarafından kolayca fark edilemiyor. Ö11: Metin türleri bakımından öğrenci düzeyine uygundur. Milli kültür ve değerlerimizi uygundur. Edebi değerlere uygun zorunlu temalara yer verilmiştir. Metin türleri öğrenciler tarafından anlaşılıyor. Ö14: Dinleme metinleri milli kültür ve değerlerimize uygun olduğunu düşünüyorum. Zorunlu temalara yer verilmiş aynı zamanda bilgilendirici metinler kullanılmıştır. Ancak öğrencilere Metin türlerini belirleme noktasında şiir diğer türlere kıyasla en belirgin olarak ayırt edebildiklerini ancak hikâye edici Metin türlerini ayırt etmekte zorlandıklarını düşünüyorum.

Öğretmen görüşlerine bakıldığında, dinleme metnlerinin edebi değer taşıma açısından farklı şekillerde değerlendirildiği görülmektedir.

Bazı öğretmenler, metinlerin edebi değerlere uygun olduğunu ve çeşitli metin türlerine yer verildiğini belirtirken, bazıları ise bilgilendirici metinlerin ağırlıkta olduğunu ve edebi yönün zayıf kaldığını söylemişlerdir.

Özellikle şiir ve masal türleri edebi değer açısından daha güçlü bulunurken, tiyatro ve hikâye edici metinlerde bu yönün yeterince vurgulanmadığı söylenilmektedir.

Bunun yanında, bazı öğretmenler metinlerin öğrencilerin ilgisini çekmekten uzak olduğunu ve edebi değer açısından yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Özellikle bilgilendirici metinlerde anlatımın kuru kaldığı, edebi niteliklerin yeterince işlenmediği ve soyut kavramların somutlaştırılmadığı yönünde eleştiriler yer almaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, dinleme metnlerinin edebi değer açısından çeşitlendirilmesi, daha etkileyici ve sanatsal bir anlatımla sunulması, öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte öyküleyici ve tiyatro türündeki metinlerin artırılması gerekliliği önerilmektedir. Bilgilendirici metinlerde ise edebi öğelerin daha fazla kullanılması ve metinlerin öğrencilerin hayal gücünü besleyecek şekilde zenginleştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Bilgilendirici metin Kullanımı: Dinleme metinleri bilgilendirici metinlerin kullanımı açısından değerlendirildiğinde, bu metinlerde bilgilendirici unsurların bulunup bulunmadığı araştırılmıştır. Bazı öğretmenler, bilgilendirici metinlere çok fazla yer verildiğini ve bu metinlerin dilinin öğrenciler için anlaşılmasının zor olduğunu belirtmiştir. Öğretmenlerimizin görüşlerine bakacak olursak:

Ö2: Metinler genel anlamda edebi değer taşımıyor. Bilgilendirici metinlere çokça yer verilmiş. Çocuklar kolaylıkla tespit edebiliyor fakat çok ilgi çekmiyor. Ö14: Dinleme metinleri temaların içeriğine uygun olarak oluşturulmuştur. Metin türleri açısından oldukça zengindir. Edebi, bilgilendirici vs. Metin türlerine yer verilmiştir.

Ö15: Dinleme metinleri milli kültür ve değerlerimize uygun olduğunu düşünüyorum. Zorunlu temalara yer verilmiş aynı zamanda bilgilendirici metinler kullanılmıştır. Ancak öğrencilere Metin türlerini belirleme noktasında şiir diğer türlere kıyasla en belirgin olarak ayırt edebildiklerini ancak hikâye edici Metin türlerini ayırt etmekte zorlandıklarını düşünüyorum.

Ö19: Dinleme metinleri milli kültür ve değerlerimizi uygundur. Şiir tiyatro masa bölümlerine az yer verilmiştir. Çoğunlukla hikâye edici metinlere yer verilmiş, bilgilendirici metinlere ise az yer verilmiştir. Ö26: Dinleme metinleri öğrencilerin düzeyine uygun, milli kültür ve değerlerimizi uygun, zorunlu temalara yer verilmiştir. Edebi değer taşıyor. Bilgilendirici metinlere yer verilmiştir. Metinlerin türü öğrenciler tarafından kolaylıkla tespit ediliyor.

Bilgilendirici metinler açısından dinleme metinleri değerlendirildiğinde, öğretmen görüşlerinin farklılık göstermektedir. Bazı öğretmenler bilgilendirici metinlerin metinler içinde yeterli düzeyde yer aldığını ve öğrenciler için faydalı olduğunu belirtirken, bazı öğretmenler ise bu metinlerin dilinin anlaşılması zor olduğunu ve öğrenciler tarafından ilgi çekici bulunmadığı görüşündedirler.

Öğretmen görüşlerinden hareketle, bilgilendirici metinlerin yoğunlukla yer aldığı ancak öğrencilerin bu metinleri anlamakta ve türlerini ayırt etmekte zorlanabildiği söylenebilir. Ayrıca, bilgilendirici metinlerin bazen sadece tanımlayıcı bilgiler sunduğu, öğrencinin konuyu somutlaştırmasına yeterince katkı sağlamadığı söylenebilir. Bölgesel farklılıklar nedeniyle bazı öğrencilerin bilgilendirici metinleri anlamakta güçlük çektiği de dile getirilmiştir.

Sonuç olarak, bilgilendirici metinlerin içerik olarak önemli bir yere sahiptir ancak dil ve anlatım açısından öğrencilerin seviyesine tam olarak hitap etmediği yönünde görüşler vardır. Bu noktada, bilgilendirici metinlerin dilinin sadeleştirilmesi, daha ilgi çekici hale getirilmesi ve somutlaştırıcı öğelerle desteklenmesi gerekmektedir.

Tür Belirleme Kolaylığı: Dinleme metinleri, tür belirleme kolaylığı açısından değerlendirildiğinde, öğrencilerin metin türlerini tespit edebilme düzeyleri

incelenmektedir. Öğretmenler, bazı metin türlerinin öğrenciler tarafından kolaylıkla belirlendiğini ifade ederken, bazı metinlerin anlaşılması ve türünün tespit edilmesinde zorluk yaşandığını belirtmektedir. Öğretmen görüşlerini ele alacak olursak:

Ö1: Her temada içeriğine uygun temanın dinleme metinleri seçilmiş, milli kültür ve değerlerimizi uygun metinlerdir. Farklı Metin türleri içeren dinleme metinleri var. Öğrenciler bu metinlerin türlerini kolaylıkla tespit edebilmektedir. Ö2: Metinler genel anlamda edebi değer taşıyor. Bilgilendirici metinlere çokça yer verilmiş. Çocuklar kolaylıkla tespit edebiliyor fakat çok ilgi çekmiyor. Ö6: Dinleme metinleri milli kültür ve değerlerimize uygun, zorunlu temalara yer verilmiştir. Metnin türleri kolaylıkla fark edilmese de çocuklar ile biraz konuşunca anlaşılıyor. Ö7: Dinleme metinleri türü bakımından uygun ve disiplinler arası ilişkilidir. Temalarla uyumlu ve temalara uygun olduğunu düşünüyorum. Ö8: Milli kültür ve değerlerimize ayrıca temalara uygun verilmiştir. Metin türleri öğrenciler tarafından zor tespit edilmektedir. Ö9: Dinleme metinleri milli kültür ve değerlerimizi uygun tutulmuş. Metinlerin türünü öğrenciler anlamakta zorlanıyor.

Ö10: Dinleme metinlerinde zorun temalara yer verilmiş fakat bir edebi değer taşıyor. Metin türleri öğrenciler tarafından kolayca fark edilemiyor. Ö11: Metin türleri bakımından öğrenci düzeyine uygundur. Milli kültür ve değerlerimizi uygundur. Edebi değerlere uygun zorunlu temalara yer verilmiştir. Metin türleri öğrenciler tarafından anlaşılıyor. Ö14: Dinleme metinleri temaların içeriğine uygun olarak oluşturulmuştur. Metin türleri açısından oldukça zengindir. Edebi, bilgilendirici vs. Metin türlerine yer verilmiştir

Dinleme metinlerinin tür belirleme kolaylığı açısından değerlendirildiğinde, öğrencilerin metin türlerini ayırt edip edemediklerine bakmaktayız. Öğretmen görüşlerine göre, bazı metinler öğrenciler tarafından kolaylıkla tespit edilebilirken, bazı metinlerin türleri anlaşılabilirlik açısından zorluk yaratmaktadır. Özellikle şiir türü, diğer metin türlerine kıyasla daha belirgin ve anlaşılır bulunurken, hikâye edici metinler ve tiyatro gibi türlerin belirlenmesinde zorluk yaşandığı söylenilmiştir.

Ayrıca, öğretmenlerin bir kısmı metin türlerinin öğrenci seviyesine uygun ve açık bir dille yazıldığını belirtirken, bazı öğretmenler metinlerin içerik olarak uygun

olsa da türlerinin kolayca fark edilemediğini söylemişlerdir. Bunun yanı sıra, metinlerde farklı türlere yer verildiği ancak bazı metinlerde türün belirgin olmadığı ve öğrencilerin ek yönlendirmeye ihtiyaç duyduğu görüşünde olan öğretmenlerimizde vardır.

Genel olarak, dinleme metinleri tür açısından çeşitlilik gösterse de öğrencilerin bazı türleri tespit etmekte zorlandığı, özellikle bilgilendirici ve hikâye edici metinlerde bu durumun daha belirgin olduğu ortaya çıkmaktadır. Tür belirleme sürecinin daha kolay hâle gelmesi için metinlerde türün daha açık biçimde işlenmesi ve öğretmenler tarafından destekleyici etkinliklerle pekiştirilmesi gerektiği önerilebilir.

4.3. Dinleme metinlerinin sesli anlatım noktasında elde edilen bulgular

Tablo 17. Dinleme metinlerinin sesli anlatımıyla ilgili bulgular

Tema	Kod	Açıklama	Örnek Görüşler	N	%
Anlaşılabilirlik	Açık ve Yalınlık	Metinlerin dilinin anlaşılır olup olmadığı	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5.Ö9, Ö10, Ö11 Ö12, Ö14, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20 Ö21, Ö22, Ö23, Ö25, Ö26, Ö27 Ö28, Ö32	21	60
Seslendirme Kalitesi	Sesli Anlatım Uygunluğu	Sesli anlatımın vurgu, tonlama ve anlatım biçimi açısından uygunluğu	Ö1, Ö4, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö15.Ö18, Ö19, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö29, Ö30 Ö31, Ö33, Ö34, Ö35	22	62,3

Tablo 18. Devam dinleme metnlerinin sesli anlatımıyla ilgili bulgular

Süre Uygunluğu	Dinleme Süresi	Dinleme süresinin öğrencilere yeterli olup olmadığı	Ö4, Ö5, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö23,	11	31,4
Şiir Seslendirmesi	Şiir Sesli Anlatımı	Şiirlerin sesli anlatımının öğrencilere uygun olup olmadığı	Ö8, Ö13, Ö15, Ö19, Ö26, Ö27, Ö33	7	20

Tablo 16’yi incelediğimizde dinleme metnlerinin sesli anlatımı dört ana tema altında toplanmıştır. Bu dört ana temayı inceleyecek olursak:

Anlaşılabilirlik: Dinleme metnlerinin dilinin anlaşılır olup olmadığı noktasında incelemektedir. Bazı öğretmenlerimiz dinleme metnlerinin dilinin anlaşılır olduğunu söylerken bazı öğretmenlerimiz dilinin ağır ve öğrencinin anlamasının zor olduğunu ifade etmiştir. Öğretmenlerimizin görüşlerine bakacak olursak:

Ö1: *Dinleme metinleri İnternet üzerinden dinletiliyor. Metinler açık ve yalın olarak ifade edilmiş. Metinler genellikle kısa ve sesli anlatımı öğrenciye örnek teşkil etmektedir. Ö2: Bazı metinler açık ve yalın, bazı metinler kullanıldığı kelimeler bakımından ağır. Bazı metinlerde anlamı bilinmeyen eski Türkçe ‘ye ait çok kelime içeriyor. Bazı metinlerde gereksiz ve akılda kalmayacak şekilde sayısal ifadeler yer verilmiş. Ö3: Hazırlanan dinleme metinleri uzun bir metinden alınıp kısaltmalara gidildiği için bazen anlam bütünlüğü bozulabiliyor. Ö5: Öğrenciler tarafından zor anlaşılmaktadır. Uzun ve karışık bir anlatıma sahip. Verilmek istenen mesaj öğrenciler tarafından anlaşılmamaktadır. Ö9: Dinleme metinleri açık ve yalın süresi uzun. Ö10: Dinleme metinlerindeki sesli anlatımın öğrenci düzeyine uygun olduğunu düşünüyorum metinler açık ve yalın olarak verilmiş dinleme süresi metni anlamak ve değerlendirmek için yeterli. Ö11: Dinleme metinleri açık ve yalın ifade edilmiş verilen süre yeterlidir. Sesli anlatım öğrencilerin anlayacağı niteliktedir. Ö12: Bazı metinlerin anlaşılması zor olmaktadır. Ö14: Dinleme metnlerinin sesli anlatımı açık*

bir dille ve uygun bir hız ile anlatılması öğrenci seviyesine uygundur. Ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Ö16: Dinleme metnindeki sesli anlatım öğrencilerin düzeyine uygundur. Dinleme metinleri açık ve yalın olarak ifade edilmiş dinlenme süresi metni anlamak ve değerlendirmek için yeterli. Şiirlerin seslendirmesi öğrencilere örnektir. Ö17: Öğrenciler dinleme metinlerini rahatlıkla dinleyebiliyorlar. Ö19: Dinleme metinleri açık ve yalın bir şekilde ifade edilmiştir. Sesli anlatım öğrencilerin anlayacağı niteliktedir. Şiire az yer verilmiştir. Ö20: Açık ve yalın olarak ifade edilen dinleme metinleri öğrencilerin anlayabileceği düzeyde ve niteliktedir.

Öğretmen görüşleri dinleme metinlerini anlaşılabilirliği noktasında incelendiğinde metinlerin açık ve yalın bir dille seslendirildiğinden bahsetmektedirler. Sesli anlatımların öğrenci seviyesine uygun olduğu, metinlerin anlaşılır olduğu ve sürenin yeterli olduğu konusunda görüşler hâkimdir. Bazı metinlerin uzun olduğu konusunda öğretmen görüşleri yer almaktadır. Bu metinler öğrenciler tarafından anlaşılma zorluk yaşanıyor. Ayrıca bazı verilen metinlerde eski Türkçe kelimelere yer verildiği ve bu durumun öğrenciler tarafından anlaşılmadığı söylenmektedir. Bazı öğretmenler metinlerin anlam bütünlüğünün olmadığını ve gereksiz sayısal verilerin verilerek çocukların anlamalarını zorlaştırdığından söz etmektedir. Şiirlerin sesli anlatımlarının öğrenciye örnek olacak şekilde olsa da sesli anlatımların tonlamalarının vurgularının yetersiz kaldığı ve öğrencilerin ilgisini çekmediği görüşünde bulunmuşlardır.

Dinleme metinlerinin daha anlaşılır olabilmesi için sesli anlatımlara daha fazla vurgu yapılması, öğrencilerin seviyesine uygun kelimeler seçilmesi, metinlerin çok uzun tutulmaması, metinlerin çok kısa olmaması ve metinlerin anlam bütünlüğüne dikkat edilmesi gerekmektedir. Öğretmenlerinde görüşlerinde belirttiği gibi dinleme metinleri görsel unsurlara desteklenerek metinlerin kalıcı olması sağlanabilir.

Seslendirme kalitesi: Dinleme metinlerini sesli anlatıma uygunluk noktasında ele almıştır. Sesli anlatımı vurgu, tonlama ve anlatım biçimi açısından değerlendirmiştir. Bazı öğretmenlerimiz dinleme metinlerinin sesli anlatımını uygun bulurken bazı öğretmenlerimiz sesli anlatımın vurgu tonlama noktalarında yetersiz bulmaktadır. Öğretmenlerin görüşlerini ele alacak olursak:

Ö1: Dinleme metinleri İnternet üzerinden dinletiliyor. Metinler açık ve yalın olarak ifade edilmiş. Metinler genellikle kısa ve sesli anlatımı öğrenciye örnek teşkil etmektedir. Ö4: Dinlenme süreleri biraz daha uzun olmalı. Sesli anlatım biraz daha öğrenci düzeyine uygun olmalı. Ö7: Dinleme metinlerindeki sesli anlatımın açık ve anlaşılır olduğunu düşünüyorum. Ö8: Sesli anlatım öğrencilerin düzeyine uygundur. Fakat bazı metinler uzun süreye sahip olduğundan metinle ilgili sorunların çözülmesinde sorun yaşanmaktadır. Dinleme metinlerinde şiirlere çok yer verilmemiştir. Ö10: Dinleme metinlerindeki sesli anlatımın öğrenci düzeyine uygun olduğunu düşünüyorum metinler açık ve yalın olarak verilmiş dinleme süresi metni anlamak ve değerlendirmek için yeterli.

Ö11: Dinleme metinleri açık ve yalın ifade edilmiş verilen süre yeterlidir. Sesli anlatım öğrencilerin anlayacağı niteliktedir. Ö13: Şiirin sesli anlatımı öğrenci düzeyine uygundur. Ö14: Dinleme metinlerinin sesli anlatımı açık bir dille ve uygun bir hız ile anlatılması öğrenci seviyesine uygundur. Ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Ö15: Öğrencilerde dikkati sağlama ve odaklanma süresi dinleme metinlerinin süresinden çok daha kısa olduğundan öğrenciler için uzun olabildiği söylenebilir. Sesli anlatım öğrencilerin anlayabileceği nitelikte sunulmaya çalışılmış. Kullanılan şiirler ve okunuş öğrencilere örnek olarak nitelendirilebilir.

Öğretmen görüşlerine bakıldığında dinleme metinlerindeki sesli anlatımın açık, anlaşılır ve sade olduğu görüşleri daha fazla yer almaktadır. Dinleme metinlerindeki sesli anlatım açık, yalın ve öğrenci seviyesine uygundur. Bazı öğretmenlere göre ise dinleme metinlerinin anlatımı tek düze kaldığı, vurguların yeterli düzeyde olmadığı ve canlandırma unsurlarının eksik olduğunu söylemektedirler. Şiirsel seslendirmeler öğrenciler için önemli olduğundan daha fazla tiyatral seslendirmelere ve duygusal betimlemelere yer verilmelidir.

Bazı öğretmenlerimiz dinleme metinlerinin sürelerinin uzun tutulmasından kaynaklı öğrencilerin dikkatlerini toplamakta zorlandıklarını söylemektedirler. Birinci sınıf düzeyine bakıldığında metinlerin sürelerinin çok uzun olduğu ve öğrencilerin dikkatlerini toplayamadıklarından bahsedilmiştir. Seli anlatımlarda vurgu ve tonlamaya daha fazla dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Masal anlatım

tarzında yapılan seslendirmelerin, heyecan korku gibi duyguların daha çok sese yansıtılması gerektiği vurgulanmıştır. Genel olarak seslendirmelerin, daha etkili vurgu ve tonlama ile desteklenmesi, anlatımın tek düzelikten çıkarılarak öğrencilerin dikkatini çekecek şekilde olması gerektiği vurgulanmıştır.

Süre Uygunluğu: Dinleme metinlerini dinleme süresinin öğrencilere yeterli olup olmadığı noktasında incelemektedir. Bazı öğretmenlerimize göre dinleme metinlerinin süreleri yeterli gelirken bazı öğretmenlerimiz süreleri kısa bulmakta ve öğrencinin metinleri anlayamadığını söylemektedir. Öğretmenlerimizin görüşlerini ele alacak olursak:

Ö4: Dinlenme süreleri biraz daha uzun olmalı. Sesli anlatım biraz daha öğrenci düzeyine uygun olmalı. Ö5: Öğrenciler tarafından zor anlaşılmaktadır. Uzun ve karışık bir anlatıma sahip. Verilmek istenen mesaj öğrenciler tarafından anlaşılmamaktadır. Ö8: Sesli anlatım öğrencilerin düzeyine uygundur. Fakat bazı metinler uzun süreye sahip olduğundan metinle ilgili sorunların çözülmesinde sorun yaşanmaktadır. Dinleme metinlerinde şiirlere çok yer verilmemiştir. Ö9: Dinleme metinleri açık ve yalın süresi uzun. Ö10: Dinleme metinlerindeki sesli anlatımın öğrenci düzeyine uygun olduğunu düşünüyorum metinler açık ve yalın olarak verilmiş dinleme süresi metni anlamak ve değerlendirmek için yeterli. Ö11: Dinleme metinleri açık ve yalın ifade edilmiş verilen süre yeterlidir. Sesli anlatım öğrencilerin anlayacağı niteliktedir. Ö14: Dinleme metinlerinin sesli anlatımı açık bir dille ve uygun bir hız ile anlatılması öğrenci seviyesine uygundur. Ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Ö15: Öğrencilerde dikkati sağlama ve odaklanma süresi dinleme metinlerinin süresinden çok daha kısa olduğundan öğrenciler için uzun olabildiği söylenebilir. Sesli anlatım öğrencilerin anlayabileceği nitelikte sunulmaya çalışılmış. Kullanılan şiirler ve okunuş öğrencilere örnek olarak nitelendirilebilir.

Öğretmeler dinleme metinlerinin süreleri hakkında farklı görüşler de bulunmuşlardır. Bazı öğretmenlere göre metinlerin dinleme süreleri öğrencilerin anlamaları için yeterli gelirken bazı öğretmenler sürelerinin çok uzun olduğunu ve öğrencilerin dikkatlerini toplamakta zorlandığını belirtmişlerdir. Uzun ve karmaşık metinler öğrencilerin anlamasını zorlaştırmakta ve bu da dinleme sürecini verimsiz

hale getirmektedir. Bazı öğretmenlerimiz şiire az yer verildiğini ve sesli anlatımın öğrenci seviyesine göre ayarlanması gerektiğini vurgulamıştır. Genel olarak, dinleme sürelerinin öğrenci seviyesine uygun olacak şekilde dengeli tutulması, dikkat süreleri göz önünde bulundurularak içeriklerin düzenlenmesi gerektiği noktasına dikkat edilmelidir.

Şiir seslendirmesi: Dinleme metnindeki şiirlerin sesli anlatımının öğrenci düzeyine uygun olup olmadığı noktasında öğretmenler görüşlerini belirtmişlerdir. Bu görüşleri ele alacak olursak:

Ö8: Sesli anlatım öğrencilerin düzeyine uygundur. Fakat bazı metinler uzun süreye sahip olduğundan metinle ilgili sorunların çözülmesinde sorun yaşanmaktadır. Dinleme metnlerinde şiirlere çok yer verilmemiştir. Ö13: Şiirin sesli anlatımı öğrenci düzeyine uygundur. Ö15: Öğrencilerde dikkati sağlama ve odaklanma süresi dinleme metnlerinin süresinden çok daha kısa olduğundan öğrenciler için uzun olabildiği söylenebilir. Sesli anlatım öğrencilerin anlayabileceği nitelikte sunulmaya çalışılmış. Kullanılan şiirler ve okunuş öğrencilere örnek olarak nitelendirilebilir.

Öğretmenler şiirin seslendirmesi ile farklı görüşlere sahiptir. Bazı öğretmenler şiirlere yeteri kadar yer verilmediğini bu durumun eksikliklere sebep olduğunu belirtirken, bazı öğretmenler şiirlerin öğrenci düzeyine uygun seslendirildiğini vurgulamışlardır. Şiirlerin seslendirilmesi öğrencilerin vurgu, tonlama ve ritim kısımlarını kavrayabilmeleri için önemlidir. Şiir seslendirmelerinde vurgulara dikkat edilerek anlatımın monotonluktan uzaklaştırılması gerektiği vurgulanmıştır. Tek düze okunan şiirlerde çocukların dikkatini toplamak zorlaşacaktır. Şiir seslendirmelerinde daha güçlü vurgulara, duygusal tonlamalar ve uygun ritmik akışa yer verilmesi, öğrencilerin ilgisini arttırarak metinleri daha dikkat çekici haline getirir.

4.4.Dinleme metnindeki görsellerin öğrenci düzeyine uygunluğu noktasında elde edilen bulgular

Tablo 19.Dinleme metnindeki görsellerin öğrenci düzeyine uygunluğu ile ilgili bulgular

Tema	Kod	Açıklama	Örnek Görüşler	N	%
Görsellerin Metinle Uyum	- Konuyu yansıtma - Metni destekleme	Görseller metnin ana temasını ve içeriğini doğru yansıtıp yansıtmadığı. Görseller öğrencilerin metni anlamalarına katkı sağlıyor.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6 Ö7, Ö11, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20, Ö24, Ö25, Ö26, Ö28, Ö31, Ö32, Ö33	21	60
Öğrenci Düzeyine Uygunluk	- Yaş ve Bilişsel seviyeye uygunluk - Anlama kolaylığı	Görsellerin öğrencilerin yaş ve gelişim seviyesine uygun olup olmadığı. Metnin anlaşılmasına fayda sağlaması	Ö1, Ö6, Ö9, Ö11, Ö12, Ö15, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö26, Ö27, Ö28, Ö31, Ö34, Ö35	18	51,4
Yaratıcı Düşünmeyi Destekleme	- Yaratıcı düşünmeye teşvik etme - Tahminde bulunmayı destekleme	Görsellerin, öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini sağlayıp sağlamadığı, çeşitli tahminler yapmalarına yardımcı olup olmadığı.	Ö2, Ö6, Ö11, Ö13, Ö20, Ö21, Ö22, Ö25, Ö27,	9	25,7
Dikkat Çekme	- İlgi uyandırma - Görsel çeşitliliği	Görsellerin dikkat çekici olup olmadığı ve görsellerin yeterli sayıda ve detayda verilip verilmediği.	Ö1, Ö2.Ö8, Ö10.Ö11, Ö13, Ö19, Ö20, Ö24, Ö26, Ö27, Ö29, Ö30, Ö33	14	40

Tablo 17’ye bakıldığında dinleme metinlerindeki görsellerin öğrenci düzeyine uygunluğu dört tema altında incelenmiştir. Bu temaları ele alacak olursak:

Görsellerin Metinle Uyumu:Dinleme metnlerinin görselle uyumu tartışılmıştır. Görselin konuyu yansıtma ve metni desteklemesine bakılmıştır. Bazı öğretmenlerimiz görselleri metni yansıttığını ele alırken bazıları görselleri yeterli bulmamaktadır. Öğretmen görüşlerine bakacak olursak:

Ö1: Görseller metinle uyumlu ve öğrenci seviyesine uygundur. Metnin konusu yansıtılmaktadır, resimden ilgi çekicidir. Ö2: Dinleme metnindeki görseller yeterli değil. Tek başına görsellere bakmak metnin konusu hakkında fikir vermiyor. Yaratıcı düşünmeyi sağlamıyor ve öğrencilerin dikkatini çekmiyor.Ö3:Görsellerin metinle uygunluğu güzel birkaç görsel daha eklenebilir.Ö4:Görseller metnin konusunu yansıtıyor fakat biraz daha yer verilmesi taraftarıyım. Ö5:içerik ile görsel birbiriyle uyuşmaktadır.Ö6:Dinleme metnindeki görseller öğrencilerin düzeyine uygun metnin konusunu yansıtıyor öğrencilerde yaratıcı düşünmeyi sağlıyor.Ö7:Dinleme metni görselleri metni dinlemeden Metin konusu hakkında yorum ve tahminde bulunmayı sağlayarak yeterlidir.Ö11:Öğrencilerin düzeyine uygundur görseller konuyu yansıtıyor ve yaratıcı düşünmeye sevk ediyor.Ö14:Dinleme metnindeki görsellerin yeterli olmadığını düşünüyorum ve karmaşık bir yapısı var anlatılmak istenen tam olarak anlatamıyor görseller yetersiz kalıyor.Ö15:Görsellerin öğrenci düzeyine uygun dinlenilecek metnin konusuyla ilişkili görselden hareketle dinlenilecek metne ilişkin tahminler yapılabilecek düzeyde olduğunu düşünüyorum.Ö16:Görseller metinlerin içeriğini destekler niteliktedir. Öğrenciler görsellere bakarak metnin içeriği hakkında yorum yapabiliyor.

Dinleme metinlerinde bulunan görsellerle ilgili öğretmen görüşlerini ele aldığımızda görsellerin öğrenci düzeylerine uygun ve metinle uyumlu olduğu söylenilmiştir. Görseller metnin konusunu yansıtmaktadır ve öğrencilerin yaratıcı düşünmesine, metin hakkında tahminde bulunmalarına yardımcı olmaktadır gibi görüşler hâkimdir. Olumlu görüşlerin yanı sıra olumsuz öğretmen görüşleri de yer almaktadır. Bazı öğretmenlerimiz Görsellerin öğrencinin dikkatini çekmediğini,

metnin içeriğini yansıtmadığını ve metinle ilgili yorum yapmanın yetersiz olduğu görüşünde bulunmuşlardır. Görsellerde öğrencinin yaratıcı düşünmesini kısıtlayacak çizimlere yer verildiğinden bahsedilmektedir. Görsellerinde metinde olduğu gibi giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşması gerektiğini bu şekilde olduğunda öğrencilerin görselleri anlamasının kolaylaşacağı görüşleri yer almaktadır.

Öğretmenlerin değerlendirmelerine göre, görsellerin sayısının artırılması, öğrenci düzeyine uygun görsellerin seçilmesi ve metnin her bölümünü yansıtacak görsellere yer verilmesi, dinleme metinlerinin daha etkili olmasını sağlayacaktır. Özellikle dikkat çekici, detaylı ve yaratıcı düşünmeyi teşvik eden görsellerin tercih edilmesi, öğrencilerin dinleme sürecine daha aktif katılmalarını sağlayacaktır.

Öğrenci Düzeyine Uygunluk: Dinleme metinlerinde verilen görsellerin öğrenci düzeyine uygunluğu noktasında değerlendirilme yapılmıştır. Görselleri bazı öğretmenlerimiz öğrenci düzeyine yeterli bulurken bazı öğretmenlerimiz öğrencilerin hayal gücünü geliştirmesi konusunda yetersiz bulmaktadır. Öğretmenlerimizin görüşlerini ele alacak olursak:

Ö1: Görseller metinle uyumlu ve öğrenci seviyesine uygundur. Metnin konusu yansıtılmaktadır, resimden ilgi çekicidir. Ö6: Dinleme metnindeki görseller öğrencilerin düzeyine uygun metnin konusunu yansıtıyor öğrencilerde yaratıcı düşünmeyi sağlıyor. Ö9: Dinleme metinleri görseller eksik öğrencilerin anlaması için daha çok görsel kullanılmalıdır. Ö11: Öğrencilerin düzeyine uygundur görseller konuyu yansıtıyor ve yaratıcı düşünmeye sevk ediyor. Ö12: Görsellerin doğru seçildiğini düşünüyorum. Ö15: Görsellerin öğrenci düzeyine uygun dinlenilecek metnin konusuyla ilişkili görselden hareketle dinlenilecek metne ilişkin tahminler yapılabilecek düzeyde olduğunu düşünüyorum. Ö18: Dinleme metinlerine görseller kısmen öğrenci düzeyine uygundur. Ö19: Görseller öğrencilerin düzeyine uygun olup metnin konusunu yansıtmaktadır öğrencilerin dikkatini çekecek düzeydedir.

Dinleme metinlerinde kullanılan görsellerin öğrenci düzeyine uygunluğu ile görüşlere bakıldığında, görsellerin öğrenci düzeyine uygun olduğu konusunda ortak görüşler mevcuttur. Görsellerin dinleme öncesinde metin hakkında görüş bildirmeye katkı sağladığı ifade edilmiştir. Metnin konusunu yansıttığını, öğrencilerin dikkatini

çektığını ve yaratıcı düşünmeyi sağladığını ifade etmişlerdir. Bazı öğretmenlerimiz ise görsellerin metnin konusunu anlamada, öğrencilerin yaratıcı düşünmesini sağlamada yetersiz kaldığını belirtmişlerdir. Birinci sınıfta kullanılan görsellerin öğrenci seviyesinin üzerinde olduğunu ve öğrencilerin anlamakta zorlandıkları söylenilmiştir.

Değerlendirmelerin sonucuna bakacak olursak, dinleme metnindeki görsellerin öğrenci seviyesine büyük ölçüde uygun olduğunu söyleyebiliriz. Fakat yine de öğrencilere daha fazla katkı sağlayacak, yaratıcı düşüncelerine teşvik edecek görsellere metinlerde yer verilebilir.

Yaratıcı Düşünmeyi Destekleme: Dinleme metnindeki görsellerin öğrencilerin yaratıcılıklarını ne kadar değiştirdiği konusunda bir değerlendirme yapılmıştır. Bazı öğretmenlerimiz görsellerin öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmelerinde yeterli bulurken bazı öğretmenlerimiz yeterli olmadığını düşünmektedir. Öğretmenlerimizin görsellerini ele alacak olursak:

Ö2: *Dinleme metnindeki görseller yeterli değil. Tek başına görsellere bakmak metnin konusu hakkında fikir vermiyor. Yaratıcı düşünmeyi sağlamıyor ve öğrencilerin dikkatini çekmiyor.* Ö6: *Dinleme metnindeki görseller öğrencilerin düzeyine uygun metnin konusunu yansıtıyor öğrencilerde yaratıcı düşünmeyi sağlıyor.* Ö11: *Öğrencilerin düzeyine uygundur görseller konuyu yansıtıyor ve yaratıcı düşünmeye sevk ediyor.* Ö13: *Görseller yaratıcı düşünmeyi veya öğrencinin dikkatini çekecek yeterlikte değildir.* Ö20: *Dinleme metnindeki görseller öğrenci düzeyine uygun ve metnin konusunu yansıtır niteliktedir. Ayrıca yaratıcı düşünme ve dikkat çekici düzeydedir.*

Öğretmenlerin görüşlerine bakıldığında olumlu görüşlerde görseller öğrencilerin düzeyine uygun, metnin konusunu yansıtmaktadır ve öğrencilerin dikkatini çekmektedir şeklinde görüşler yer almaktadır. Ancak görsellerin yaratıcı düşünmeyi geliştirmede yetersiz kaldığı ifadelerini de görmekteyiz. Görsellerdeki çizimlerin basit olması öğrencilerin yaratıcı düşüncelerini sınırlamaktadır. Görseller öğrencilerin metinle ilgili yorum yapmalarını, dinleme öncesinde metni zihinde canlandırmalarına yardımcı olmalıdır. Dinleme metnlerinde kullanılan görsellerin bu noktada yetersiz kaldığı görüşünde öğretmenlerimiz mevcuttur. Dinleme

metinlerindeki görsellerin yaratıcı düşünmeyi desteklemeleri için; hayal güçlerini geliştirmeleri için merak uyandırıcı unsurlar eklenebilir, görsellerde kullanılan renkler daha canlı ve parlak seçilebilir, görseller daha çok detaylandırılabilir. Sonuç olarak dinleme metinlerindeki görsellerin daha dikkat çekmesi ve öğrencilerin yaratıcı düşünmesini sağlaması için çalışmalar yapılabilir.

Dikkat Çekme:Dinleme metinlerindeki görseller öğrencilerin dikkatini ne oranda çekmektedir. Öğrencide merak uyandırıyor mu? Bazı öğretmenlerimiz öğrencilerin dikkatini çekmede yeterli bulurken bazı öğretmenlerimiz görsellerin dikkat çekiciliğini yeterli bulmamaktadır.Öğretmenlerimizin görüşlerini ele alacak olursak:

Ö1: *Görseller metinle uyumlu ve öğrenci seviyesine uygundur. Metnin konusu yansıtılmaktadır, resimden ilgi çekicidir.* Ö2: *Dinleme metinlerindeki görseller yeterli değil. Tek başına görsellere bakmak metnin konusu hakkında fikir vermiyor. Yaratıcı düşünmeyi sağlamıyor ve öğrencilerin dikkatini çekmiyor.* Ö8: *Dinleme metninde görseller yetersiz kalıyor. Dinleme metnin de görsellere daha fazla yer verilerek dikkat çekici görseller konulabilir.* Ö10: *Görseller daha canlı ve sanatsal olabilir.* Ö11: *Öğrencilerin düzeyine uygundur görseller konuyu yansıtıyor ve yaratıcı düşünmeye sevk ediyor.* Ö13: *Görseller yaratıcı düşünmeyi veya öğrencinin dikkatini çekecek yeterlikte değildir.* Ö19: *Görseller öğrencilerin düzeyine uygun olup metnin konusunu yansıtmaktadır öğrencilerin dikkatini çekecek düzeydedir.*

Dinleme metinlerindeki görseller hakkında yorumlara baktığımızda bazı öğretmenlerimiz görsellerin dikkatini çekmekte yeterli olduğunu belirtirken, bazı öğretmenlerimiz görsellerin dikkat çekiciliğini az bulmaktadır. Görsellerin dikkat çekiciliğinin az olduğunu düşünen öğretmenlerimiz, görsellerin yetersiz kaldığını, öğrencilerin dikkatlerini toplamakta yeterli olmadığını ve yaratıcı düşüncelerini sağlamadıklarını belirtmişlerdir. Bazı öğretmenlerimiz görsellerin giriş gelişme ve sonuç şeklinde ayrıntılı verilmesi gerektiğini söylerken bazıları görsellerin çok basit ve yetersiz kaldığını söylemişlerdir.

Sonuç olarak, mevcut görseller bazı öğrenciler için yeterince dikkat çekici bulunurken, bazıları için yetersiz olduğu düşünülmektedir. Bundan dolayı, farklı

öğrenci gruplarının ilgisini çekebilecek daha çeşitli ve yaratıcı görsellerin kullanılması dinleme metinlerinden alınacak verimliliği arttırabilir.

4.5.Dinleme metinlerinin içeriklerinin öğrenci düzeylerine uygunluğu ile elde edilen bulgular

Tablo 20.Dinleme metinlerinin içeriklerinin öğrenci düzeyine uygunluğu ile ilgili bulgular

Tema	Kod	Açıklama	Öğretmen Görüşleri	N	%
İlgi Çekicilik ve Merak Uyandırma	- Merak uyandırma - İlgi çekicilik	Metinlerin çocuklarda ilgi ve merak uyandırma düzeyi. Metinlerin öğrencilerin dikkatini çekme ve odaklanmalarını sağlama durumu	Ö2, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö26, Ö27, Ö28, Ö29, Ö30, Ö31, Ö32, Ö33, Ö34, Ö35	23	65,7
Gerçek Hayatla Bağlantı	- Gerçek içerik - Günlük hayatla örtüşme	Metinlerin gerçek hayatla bağlantılı olup olmadığı. Öğrencilerin kendi yaşamlarından örneklerle ilişkilendirme yapabilme durumu	Ö2, Ö3, Ö4, Ö7, Ö9, Ö10, Ö11, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö20, Ö21, Ö22, Ö23, Ö24, Ö25, Ö26, Ö27, Ö28, Ö31, Ö33, Ö35	24	68,6

Tablo 21. Devam dinleme metnlerinin içeriklerinin öğrenci düzeyine uygunluğu ile ilgili bulgular

Öğrencilerin Bakış Açısını Genişletme	- Farklı perspektifler sunma - Yaratıcı düşünmeyi destekleme	Metinlerin öğrencilerin düşünme becerilerini ve farklı bakış açılarını geliştirme durumu. Öğrencilerin hayal gücünü ve problem çözme yeteneklerini geliştirme potansiyeli.	Ö2, Ö10, Ö15, Ö16, Ö17, Ö20, Ö25, Ö26, Ö29, Ö30,	10	28,6
Program Kazanımlarıyla Uyum	- Programla uyum - Becerileri geliştirme	Metinlerin Türkçe dersi programındaki kazanımlarla örtüşme düzeyi. Dinleme, anlama, değerlendirme gibi temel becerileri ne derece desteklediği	Ö1, Ö4, Ö7, Ö8, Ö10, Ö11, Ö13, Ö14, Ö16, Ö17, Ö19, Ö20, Ö21, Ö24, Ö25, Ö32, Ö34,	19	54,3
Zorunlu Temalara Yer Verme	- Tematik uygunluk - Temaların işlenişi	Zorunlu temaların programda olup olmadığı. Temaların öğrenci seviyesine uygun işlenip işlenmediği.	Ö2, Ö5, Ö8, Ö10, Ö11, Ö24, Ö35	7	20
Ana Düşüncenin Anlaşılabilirliği	- Ana fikrin açıklığı - Anlaşılma kolaylığı	Metinlerdeki ana düşüncenin net olup olmadığı	Ö2, Ö5, Ö8, Ö12, Ö15, Ö17, Ö19, Ö21, Ö23, Ö25, Ö26, Ö27, Ö32, Ö33, Ö35	15	42,3

Tablo 18'e bakıldığında dinleme metnlerinin içeriğinin öğrenci düzeyine uygunluğu altı ana tema altında incelenmiştir.Bu altı temayı ele alacak olursak:

İlgi çekicilik ve merak uyandırma: Dinleme metnlerinin öğrencide ilgi ve merak uyandırma düzeyine, öğrencilerin dikkatini çekme ve odaklanabilme durumları hakkında değerlendirme yapılmaktadır. Dinleme metnlerini bazı öğretmenlerimiz ilgi çekici ve merak uyandırıcı bulurken bazı öğretmenlerimiz ilgi çekiciliğinin yetersiz olduğunu düşünmektedirler. Öğretmenlerin görüşlerini ele alacak olursak:

Ö2: *Dinleme metinleri çocukta merak uyandırmıyor, çoğunlukla gerçek hayatı yansıtmadığı için havada kalıyor. Öğrencilerin bakış açısına çok etkili olmuyor. Kazanımlarla örtüşüyor, zorunlu temalara yer verilmiş. Ama düşünceyi anlayabilmek için metni birden fazla dinlemek gerekiyor.* Ö7: *Dinleme metnlerinin ilgi uyandırıcı, gerçek hayatta ilişkili ve kazanımlarla uyumlu olduğunu düşünüyorum.* Ö8: *Dinleme metinleri merak uyandırıyor. Kazanımlarla örtüşüyor. Zorunlu temalara yer verilmiştir. Ana düşünceleri öğrenciler tarafından zor anlaşılıyor.* Ö9: *Dinleme metinleri görsellerin ağzından dolayı merak uyandırmıyor gerçek hayatı yansıtıyor.* Ö10: *Dinleme metinleri çocukta merak uyandırıyor gerçek hayatı yansıtan olaylara yer verilmiş öğrencilerin bakış açısını genişletiyor programındaki kazanımlarla örtüşüyor zorunlu temalara yer verilmiştir.* Ö11: *Dinleme metinleri çocukta merak uyandırıyor gerçek hayatı yansıtıyor kazanımlara yer verilmiş ve zorunlu temalara yer verilmiştir programdaki temalarla örtüşüyor.* Ö15: *Metinler çocuklarda merak uyandırma konusunda başarılı öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirici, gerçek hayattaki olaylardan hareketlenerek öğrencilerin çıkarımlar yapabilmesine fırsatlar sağladığını düşünüyorum. Ana düşünceler kısmen anlaşılabilir.* Ö28: *Dinleme metni çocukta merak uyandıran ve gerçek hayatı yansıtan olayları kapsamaktadır.* Ö29: *Bazıları gereksiz uzun oluyor. Bu yüzden merak uyandırmakta zorluk yaşanıyor. Öğrencinin bakış açısını genişletmeyip bence daraltıyor.* Ö30: *Metinlerdeki içerikler öğrencilerde merak uyandıran düzeydedir. Öğrencilerin ders çıkaracakları kalite ve geçerliliktedir.*

Dinleme metinlerini ilgi çekicilik ve merak uyandırma açısından öğretmen görüşlerine bakıldığında bazı öğretmenlerimiz, metinlerin öğrencide merak uyandırdığını, gerçek hayatla bağlantı kurdurabildiğini ve Türkçe dersi kazanımlarıyla örtüştüğünü söylerken, bazı öğretmenlerimiz metinlerin gereksiz uzun olduğunu, öğrencilerin dikkatlerini kaybettiklerini, gerçek hayattan hikâyelerin az olduğunu, öğrencide merak uyandırmadığını belirtmişlerdir. Dinleme metinleri genel olarak ilgi çekici ve merak uyandırıcı bulunmuş olsa da bazı metinler uzunluk, anlaşılabilirlik ve gerçek hayatla bağ kurma gibi sorunlar vardır.

Gerçek hayatla bağlantı: Dinleme metinlerinin gerçek hayatla bağlantılı olup olmadığını, öğrencilerin kendi hayatlarıyla ilişkilendirip ilişkilendiremediği konularında değerlendirme yapılmaktadır. Bazı öğretmenlerimiz dinleme metinlerini gerçek hayatla ilgili olduğunu söylerken bazı öğretmenlerimiz öğrencilerin kendi hayatlarıyla ilişkilendiremediğini söylemişlerdir. Öğretmenlerimizin görüşlerine bakacak olursak:

Ö2: *Dinleme metinleri çocukta merak uyandırmıyor, çoğunlukla gerçek hayatı yansıtmadığı için havada kalıyor. Öğrencilerin bakış açısına çok etkili olmuyor. Kazanımlarla örtüşüyor, zorunlu temalara yer verilmiş. Ama düşünceyi anlayabilmek için metni birden fazla dinlemek gerekiyor.* Ö3: *Hayalden daha çok gerçeği yansıtan örnekler verilmeli, kazanımlarla örtüşmektedir.* Ö4: *Programlardaki kazanımlarla örtüşüyor. Gerçek hayatı yansıtan olaylara biraz daha yer verilmeli.* Ö7: *Dinleme metinleri ilgi uyandırıcı, gerçek hayatta ilişkili ve kazanımlarla uyumlu olduğunu düşünüyorum.* Ö9: *Dinleme metinleri görsellerin azlığından dolayı merak uyandırmıyor gerçek hayatı yansıtıyor.* Ö10: *Dinleme metinleri çocukta merak uyandırıyor gerçek hayatı yansıtan olaylara yer verilmiş öğrencilerin bakış açısını genişletiyor programındaki kazanımlarla örtüşüyor zorunlu temalara yer verilmiştir.* Ö11: *Dinleme metinleri çocukta merak uyandırıyor gerçek hayatı yansıtıyor kazanımlara yer verilmiş ve zorunlu temalara yer verilmiştir programdaki temalarla örtüşüyor.* Ö14: *Dinleme metinlerinin düzeyi öğrenci seviyesine uygundur, gerçek hayat hikâyelerine yer verilmiştir ve kazanımlarla örtüşmektedir.* Ö15: *Metinler çocuklarda merak uyandırma konusunda başarılı öğrencilerin yaratıcı düşünme becerilerini geliştirici, gerçek hayattaki olaylardan hareketlenerek öğrencilerin*

çıkarımlar yapabilmesine fırsatlar sağladığını düşünüyorum. Ana düşünceler kısmen anlaşılabilir.

Dinleme metinlerini gerçek hayatla bağlantı noktasında değerlendirdiğimizde bazı öğretmenlerimiz metinlerin gerçek hayatla alakalı olduğunu ve öğrencilerimizin günlük hayatla bağ kurmasını sağladığını söylerken bazı öğretmenlerimiz metinlerin gerçeklikten uzak ve soyut kaldığını vurgulamışlardır. Bu durumda öğrencilerin günlük hayatla ilişki kurmalarını zorlaştırmaktadır.

Öğrencilerin bakış açısını genişletme: Dinleme metinlerinin öğrencilerin bakış açısını genişletip genişletmediği konusunda değerlendirme yapılmaktadır. Metinlerin öğrencilerin düşünme becerilerini ve farklı bakış açılarını geliştirme durumunu, öğrencilerin hayal gücünü ve problem çözme yeteneklerini geliştirme potansiyelleri konusunda değerlendirmeler yapılmaktadır. Bu konuda öğretmenlerimizin görüşlerine bakacak olursak:

Ö2: *Dinleme metinleri çocukta merak uyandırmıyor, çoğunlukla gerçek hayatı yansıtmadığı için havada kalıyor. Öğrencilerin bakış açısına çok etkili olmuyor. Kazanımlarla örtüşüyor, zorunlu temalara yer verilmiş. Ama düşünceyi anlayabilmek için metni birden fazla dinlemek gerekiyor.* Ö10: *Dinleme metinleri çocukta merak uyandırıyor gerçek hayatı yansıtan olaylara yer verilmiş öğrencilerin bakış açısını genişletiyor programındaki kazanımlarla örtüşüyor zorunlu temalara yer verilmiştir.* Ö16: *Dinleme metinlerinin içeriği öğrencilerin düzeyine uygundur çocukta merak uyandırıyor gerçek hayatı yansıtan olaylar verilmiş öğrencilerin bakış açın genişletiyor programdaki kazanımlarla örtüşmektedir. Önce metni dinleyip sonrasında soru cevap yaparak metnin kalıcılığı sağlanmaktadır.* Ö17: *Dinleme metinlerinin içeriği öğrencilerin düzeyine uygundur dinleme metinleri çocukta merak uyandırıyor gerçek hayatı yansıtıyor programdaki kazanımlarla örtüşüyor öğrencilerin bakış açısını genişletiyor ve ana düşünceleri kolaylıkla bulunabiliyor.* Ö20: *Dinleme metni çocukta merak uyandıran ve gerçek hayatı yansıtan olayları kapsamaktadır. Bu Metin öğrencinin bakış açısını genişletip programdaki kazananlarla örtüşür.* Ö25: *Metinlerde çok fazla gerçek hayata değinilmiştir. Metinler öğrencilerin bakış açısını genişletiyor. Vermek istenen mesaj verilebiliyor. Metinler*

programla uyumludur. Ö26: Çocuklarda merak uyandırarak gerçek hayatı yansıtan olaylar görülüyor. Farklı bakış açısı kazandırıyor. Ana düşüncesi gayet açık ve net şekilde anlaşılıyor. Ö29: Bazıları gereksiz uzun oluyor. Bu yüzden merak uyandırmakta zorluk yaşıyor. Öğrencinin bakış açısını genişletmeyip bence daraltıyor. Ö30: Metinlerdeki içerikler öğrencilerde merak uyandıran düzeydedir. Öğrencilerin ders çıkaracakları kalite ve geçerliliktedir.

Dinleme metinlerinin öğrencilerin bakış açılarını genişletmesi açısından baktığımızda bazı öğretmenler öğrencilerin bakış açılarını genişletirken, farklı düşünme becerilerini keşfetmelerini sağladığını belirtmişlerdir. Gerçek hayatla bağlantı kuran, öğrencinin yorum yapabilmesini sağlayan metinler öğrencinin yaratıcı düşünmesini sağlayacağını belirtmişlerdir. Bazı öğretmenlerimiz de dinleme metinlerinin uzun olduğunu ve gerçek hayatla bağlantılı olmadığını, bu durumun öğrencilerin bakış açılarını genişletmediği görüşlerinde bulunmuşlardır.

Program kazanımlarıyla uyum: Metinlerin Türkçe dersi programındaki kazanımlarla örtüşme düzeyi ve dinleme, anlama, değerlendirme gibi temel becerileri ne derece desteklediği noktalarında değerlendirme yapılmıştır. Öğretmenlerimizin çoğunluğu dinleme metinlerinin kazanımlarla uyduğu görüşünde bulunmuşlardır. Öğretmenlerimizin görüşlerine bakacak olursak:

Ö1: Metinlerin içerikleri sınıf seviyesine uygundur. Metinler programdaki kazanımlarla örtüşmektedir. Ö4: Programlardaki kazanımlarla örtüşüyor. Gerçek hayatı yansıtan olaylara biraz daha yer verilmeli. Ö7: Dinleme metinleri ilgi uyandırıcı, gerçek hayatta ilişkili ve kazanımlarla uyumlu olduğunu düşünüyorum. Ö8: Dinleme metinleri merak uyandırıyor. Kazanımlarla örtüşüyor. Zorunlu temalara yer verilmiştir. Ana düşünceleri öğrenciler tarafından zor anlaşılıyor. Ö10: Dinleme metinleri çocukta merak uyandırıyor gerçek hayatı yansıtan olaylara yer verilmiş öğrencilerin bakış açısını genişletiyor programındaki kazanımlarla örtüşüyor zorunlu temalara yer verilmiştir. Ö11: Dinleme metinleri çocukta merak uyandırıyor gerçek hayatı yansıtır kazanımlara yer verilmiş ve zorunlu temalara yer verilmiştir programdaki temalarla örtüşüyor. Ö13: Bazı metinler içerik olarak güzel ama bazı metinlerde içerik ve amacı kazandırılmasında yetersiz. Ö14: Dinleme metinlerinin

düzeyi öğrenci seviyesine uygundur, gerçek hayat hikâyelerine yer verilmiştir ve kazanımlarla örtüşmektedir.

Dinleme metnlerinin programdaki kazanımlara uyumu açısından değerlendirdiğimizde çoğunluğun olumlu görüşlerde olduğunu metnlerin kazanımlarla uyumlu olduğunu ifade ettiklerini görmekteyiz. Fakat bazı öğretmenlerimiz her metnin kazanımları desteklemediğini, içerik ve amaç açısından yetersiz kaldığı görüşünde olduğunu görmekteyiz.

Genel olarak öğretmenler, dinleme metnlerinin program kazanımlarıyla büyük ölçüde uyumlu olduğunu söylemekteler. Fakat bazı metnlerin kazanımları tam anlamıyla desteklemediği, gerçek hayat bağlamının her zaman yeterince güçlü olmadığı ve bazı metnlerin uzunluğu nedeniyle anlaşılabilirlik konusunda sorunlar yaşandığı görüşlerinde yer verilmiştir.

Zorunlu temalara yer verme: Dinleme metnlerinde zorunlu temaların olup olmadığı ve temaların öğrenci seviyelerine uygun işlenip işlenmediği konularında değerlendirmeler yapılmıştır. Öğretmenlerimiz metinlerde zorunlu temalara yer verildiği noktada görüşler belirtmişlerdir. Öğretmenlerimizin görüşlerini ele alacak olursak:

Ö2: *Dinleme metinleri çocukta merak uyandırmıyor, çoğunlukla gerçek hayatı yansıtmadığı için havada kalıyor. Öğrencilerin bakış açısına çok etkili olmuyor. Kazanımlarla örtüşüyor, zorunlu temalara yer verilmiş. Ama düşünceyi anlayabilmek için metni birden fazla dinlemek gerekiyor.* Ö5: *İçerik öğrencilerin düzeyine uygun değildir zorunlu temalara yer verilmiştir anlaşılabilir değildir.* Ö8: *Dinleme metinleri merak uyandırıyor. Kazanımlarla örtüşüyor. Zorunlu temalara yer verilmiştir. Ana düşünceleri öğrenciler tarafından zor anlaşılıyor.* Ö10: *Dinleme metinleri çocukta merak uyandırıyor gerçek hayatı yansıtan olaylara yer verilmiş öğrencilerin bakış açısını genişletiyor programındaki kazanımlarla örtüşüyor zorunlu temalara yer verilmiştir.* Ö11: *Dinleme metinleri çocukta merak uyandırıyor gerçek hayatı yansıtıyor kazanımlara yer verilmiş ve zorunlu temalara yer verilmiştir programdaki temalarla örtüşüyor.* Ö24: *Kazanım ve temalar örtüşüyor. Fakat gerçek hayatı yansıtan metinler değildir. Öğrenciyi sıkıyor merak ve ilgi uyandırmıyor.* Ö35:

Programda zorunlu temalara yer verilmiş. Gerçek hayattan alınmış hikayelere yer verilmiş. Merak uyandırıyor ana fikir anlaşılır.

Dinleme metnlerinin öğretmen görüşlerine baktığımızda genel olarak zorunlu temalarla uyumlu olduğunu söylediklerini görmekteyiz.

Ana düşüncenin Anlaşılabilirliği: Öğrencilerin dinleme metnlerinin ana düşüncelerini anlayıp anlamadıkları hakkında bir değerlendirme yapılmaktadır. Bazı öğretmenlerimiz metinlerin ana düşüncelerinin kolaylıkla bulunduğunu söylerken bazı öğretmenlerimiz metinlerin karmaşık olduğunu ve öğrencilerin ana düşünceleri bulmada zorluk yaşadığı görüşlerinde bulunmuşlardır. Öğretmenlerimizin görüşlerini ele alacak olursak:

Ö2: *Dinleme metinleri çocukta merak uyandırmıyor, çoğunlukla gerçek hayatı yansıtmadığı için havada kalıyor. Öğrencilerin bakış açısına çok etkili olmuyor. Kazanımlarla örtüşüyor, zorunlu temalara yer verilmiş. Ama düşünceyi anlayabilmek için metni birden fazla dinlemek gerekiyor.* Ö5: *İçerik öğrencilerin düzeyine uygun değildir zorunlu temalara yer verilmiştir anlaşılabilir değildir.* Ö8: *Dinleme metinleri merak uyandırıyor. Kazanımlarla örtüşüyor. Zorunlu temalara yer verilmiştir. Ana düşünceleri öğrenciler tarafından zor anlaşılıyor.*

Dinleme metnlerinin ana düşüncesinin anlaşılabilirliği açısından öğretmen görüşlerine bakıldığında bazı öğretmenlerimiz metinlerin açık ve anlaşılır olduğunu düşünürken bazı öğretmenlerimiz ise metinlerin dilinin ağır olduğunu, bazı metinlerin çok kısa sürdüğünü bu durumlardan kaynaklı öğrencilerin metinleri anlamlandırmalarının zorlaştığı görüşünde bulunmuşlardır.

4.6.Dinleme metnlerinin dinletilebileceği araç-gereçlerin okulda mevcut olmasıyla ilgili bulunan bulgular

Tablo 22. Dinleme metnlerinin dinletilmesi için gerekli araç gereç ile ilgili bulgular

Tema	Kod	Açıklama	Örnek Görüşler	N	%
Araç Gereçlerin Mevcudiyeti	- Okulda mevcut - Yetersiz veya eksik	Okulda dinleme metinleri için araç gereçlerin bulunup bulunmadığı ve yeterli olup olmadığı.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö22, Ö23, Ö24, Ö26, Ö29, Ö30, Ö31, Ö32, Ö33, Ö34, Ö35	28	80
Ses ve Görüntü Kalitesi	- Yeterli kalite - Yetersiz kalite	Ses ve görüntünün yeterli olup olmadığı.	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö6, Ö9, Ö11, Ö12, Ö14, Ö15, Ö26, Ö29, Ö31, Ö33	14	40
Dinleme Sürecindeki Sorunlar	- Teknik sorunlar - Eba bağlantı sorunu	Okuldaki araç gereçlerin çalışmaması ya da eksik olması	Ö18, Ö19, Ö20, Ö21, Ö25, Ö27, Ö28	7	20

Tablo 19'a bakıldığında dinleme metnlerinin dinletilebileceği araç-gereçlerin okulda mevcut olması konusunu üç ana tema altında değerlendirilmiştir. Temaları inceleyecek olursak:

Araç gereçlerin mevcudiyeti:Okullarda dinleme metnlerinin dinletilmesi için araç gereçlerin bulunup bulunmadığı ve yeterli olup olmadığı konuları değerlendirilmiştir. Genel olarak öğretmenlerimiz okullardaki araç gereçlerin yeterli olduğu görüşünde bulunmuşlardır. Öğretmenlerimizin görüşlerini ele alacak olursak:

Ö1: Dinleme metinleri için okullarda araç gereçler mevcuttur, akıllı tahtalar ile bu metinleri dinleyebiliyoruz. Dinleme metinleri için yeterlidir. Ö2: Dinleme metinlerini dinlenebileceğimiz araç gereçler okulda mevcut. Akıllı tahtalar var. Bunlar da görüntü ve ses kalitesi yönünden gayet iyi ve yeterli. Ö3: Okulun etkileşimli tahta imkânı sağlaması dinleme metinlerini kolaylaştırmaktadır. Ö4: Dinleme metinlerinin dinlenebileceği araç gereçler okulda mevcuttur. Görüntü kalitesi ve ses sistemi noktasında yeterlidir. Ö5: Görüntü kalitesi ve ses sistemi dinleme metinleri için yeterlidir. Dinleme metni için genellikle araç gereçler okulda mevcuttur. Ö6: Dinleme metinlerini dinlemek için okulda mevcut araç gereç vardır. Ses sistemi görüntü kalitesi iyidir. Ö7: Dinleme metinlerinin amacına uygun bir şekilde işlenebilmesini sağlayan teknolojik araç gereçler okulda mevcuttur. Ö8: Dinleme metinlerine genellikle okulda akıllı tahtadan açıyoruz bu araç yeterli oluyor. Ö9: Araç ve gereçler okulda mevcuttur görüntü kalitesi orta, ses yeterli düzeyde. Ö10: Dinleme metinlerini için araç gereçler okulda mevcuttur ve yeterlidir. Ö11: Dinleme metinleri için okul araç gereçler mevcuttur. Akıllı tahtalar ses ve görüntü olarak yeterlidir. Ö12: Dinleme metinlerinin dinletilebileceği araç gereçler okulda mevcut, ses ve görüntü kalitesi iyi.

Araç-gereçlerin mevcudiyeti: Dinleme metinlerini dinletebilmek için okullarda araç gereçlerin mevcudiyeti açısından, birçok okul yeterli imkânların olduğu görüşlerinde bulunan öğretmenlerimiz, dinleme metinleri için yeterli düzeyde olduklarını da ifade etmişlerdir. Ama bazı öğretmenlerimiz okullarda yeterli imkânların olmadığını ve dinleme metinlerini kendi çabaları ile dinlettiklerinden bahsetmişlerdir. Günümüzde her okulda akıllı tahtalar mevcut olsa dahi akıllı tahtaların güncel olamaması, okulların bulundukları konumlarından kaynaklı internet ulaşımının olmaması gibi sebeplerden dolayı dinleme metinleri dinletilememekte ve istenilen verim alınamamaktadır.

Ses ve görüntü kalitesi: Okullarda kullanılan araç gereçlerin ses ve görüntü kalitesinin yeterli olup olmadığı değerlendirilmiştir. Genel olarak öğretmenlerimiz kullanılan araç gereçlerin yeterli düzeyde ses ve kaliteye sahip olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerimizin görüşlerini ele alacak olursak:

Ö1: Dinleme metinleri için okullarda araç gereçler mevcuttu, akıllı tahtalar ile bu metinleri dinleyebiliyoruz. Dinleme metinleri için yeterlidir. Ö2: Dinleme metinlerini dinleyebileceğimiz araç gereçler okulda mevcut. Akıllı tahtalar var. Bunlar da görüntü ve ses kalitesi yönünden gayet iyi ve yeterli. Ö4: dinlenebileceği araç gereçler okulda mevcuttur. Görüntü kalitesi ve ses sistemi noktasında yeterlidir. Ö5: Görüntü kalitesi ve ses sistemi dinleme metinleri için yeterlidir. Dinleme metni için genellikle araç gereçler okulda mevcuttur. Ö6: Dinleme metinlerini dinlemek için okulda mevcut araç gereç vardır. Ses sistemi görüntü kalitesi iyidir. Ö9: Araç ve gereçler okulda mevcuttur görüntü kalitesi orta, ses yeterli düzeyde. Ö11: Dinleme metinleri için okul araç gereçler mevcuttur. Akıllı tahtalar ses ve görüntü olarak yeterlidir. Ö12: Dinleme metinlerinin dinletilebileceği araç gereçler okulda mevcut, ses ve görüntü kalitesi iyi. Ö14: Dinleme metinleri akıllı tahta üzerinden dinlenebilmektedir. Okulumuzda mevcuttur. Ses öğrencilerin işitebileceği düzeye ayarlanabilmektedir.

Dinleme metinlerinin ses ve görüntü kalitesi açısından değerlendirdiğimizde öğretmenlerimiz ses ve görüntü kalitesini genel olarak yeterli bulmuşlardır. Ses sisteminin hoparlör ile desteklendiğinde daha etkili olduğu vurgulanmıştır. Görüntü kalitesi çoğunlukla iyi olsa da bazı öğretmenler orta düzeyde olduğunu vurgulamışlardır. Akıllı tahtaların teknik bakımlarının düzenli yapılması, görüntü kalitesinin daha iyi olmasını sağlayacaktır. Dinleme metinlerinin işlenmesine yönelik ses ve görüntü kalitesinin büyük ölçüde yeterli olduğu, fakat bazı okullarda görsel destek ve teknik iyileştirmelere ihtiyaç duyulabileceği söylenebilir.

Dinleme sürecindeki sorunlar:Okullardaki dinleme materyallerinde yaşanan sorunlar üzerinde durulup değerlendirme yapılmıştır. Bu konuda öğretmenlerimizin görüşlerini ele alacak olursak:

Ö18: Metinleri dinletmek konusu büyük problem. Çoğu okullarda araç gereçler eksik ya da tam anlamıyla çalışmıyor. Ö19: Okullardaki araç gereçlerin yeterli olduğunu düşünmüyorum. Tüm sınıflarda akıllı tahtanın bulunması gerektiği düşüncesindeyim. Ö20: Dinleme metinlerinin dinlendiği araç gereçler okulda mevcut değil. Yeterli olmuyor. Ö21: Köy okulları için araç gereçler mevcut olmayabilir.

Ayrıca her Metin için eba girişinin gerekmesi işi çok yavaşlatıyor. Ö25: Ne yazık ki metinler yeterli düzeyde öğrenciye izlettirilemiyor ve dinlettirilmiyor.Okuldaki araç gereçler buna elverişli değil. Ö27: Araç ve gereçler okulumuzda mevcut değil. Yeterli düzeyde olmadığı için maalesef öğrenci açısından yeterli değil. Ö28: Dinleme metinlerinin dinletildiği araç gereçleri okulda mevcut değil.

Dinleme metinlerinde dinleme sürecinde yaşanan sorunlar öğretmenler tarafından değerlendirildiğinde, bazı okullarda araç gereçlerin olmaması, akıllı tahtaları her sınıfta olmaması ya da akıllı tahtaların güncel olmaması gibi sorunların olduğunu belirtmişlerdir. Dinleme metinlerinin EBA sistemine bağlı açıldığını ve bu durumun dersleri yavaşlattığını, araç gereç eksiliğinden dolayı öğrencilerin dinleme metinlerini takip edemediklerini belirtmişlerdir. Genel olarak baktığımızda araç gereç eksiklerinden ve teknik problemlerden dolayı dinleme sürecinin aksadığını anlamaktayız.

4.7.Dinleme metnlerinin kaynakları ile elde edilen bulgular

Tablo 23. Dinleme metnlerinin kaynakları ile ilgili bulgular

Tema	Kod	Açıklama	Örnek Görüşler	N	%
Yaygın Kabul Görmüşlük	• Yaygın kabul görmüş • Kısmen yaygın kabul görmüş • Yaygın kabul görmemiş	Dinleme metnlerinin yazar ve eser seçimi ile görüşler	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8, Ö9, Ö10, Ö11, Ö12, Ö13, Ö14, Ö15, Ö16, Ö17, Ö18, Ö19, Ö20, Ö22, Ö23, Ö24, Ö26, Ö27, Ö29, Ö32, Ö33	28	80
İçeriğin Kalitesi	• Kaliteli ve yeterli • İlgi çekici fakat tanıdık değil	Seçilen metinler kaliteli olup olmadığı ve eserlerin yaygın olarak bilinen yazarlardan seçilip seçilmediği.	Ö21, Ö25, Ö28, Ö30, Ö31	5	14,3

Tablo 20’de Dinleme metnlerinin kaynaklarını iki ana tema altında incelemiştir. Bu temaları değerlendirecek olursak:

Yaygın kabul görmüşlük: Dinleme metnindeki yazar ve eser seçimleri değerlendirilmiştir. Bazı öğretmenlerimiz yazar ve eserlerin tanınmış kişi ve eserlerinden seçildiğini söylerken bazı öğretmenlerimiz tanınmamış yazarlara da yer verildiğini belirtmiştir. Öğretmenlerimizin görüşlerini ele alacak olursak:

Ö1: *Dinleme metinleri alanında kabul görmüş yazar ve eserlerden seçilmiştir.*
Ö2: *Alanında kabul görmüş yazar ve eserler olsa bile çok bilindik yazar ve eserlerden seçilmemiş.* Ö3: *Dinleme metinleri alanında yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden seçilmiş.* Ö4: *Dinleme metinleri alanında yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden seçilmiş.*

Ö5: Alanında yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden seçilmiş. Ö6: Bazı metinler alanında yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden seçilirken bazıları seçilememiştir. Ö7: Dinleme metinleri genellikle yaygın olarak kabul gören eserlerden seçilmiştir. Ö8: Dinleme metinleri alanında yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden seçilmemiş. Ö9: Dinleme metinleri alanında yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden seçilmiş. Ö10: Dinleme metinleri kısmen alanında yaygın olarak kabul edilmiş yazarlardan seçilmiş. Ö11: Alanında yaygın olarak kabul gören yazarlardan seçilmemiş. Ö12: Metinler kabul görmüş yazarlardan seçilmiş. Ö13: Dinleme metinleri alanında yaygın olarak kabul görmüş yazarlardan seçilmemiş, rastgele seçilmiş yazar ve eserlerden oluşuyor. Ö14: Dinleme metinlerinde tanınmış yazar ve eserlerden alınmıştır. Yaygın olarak kullanılan kişilere ve eserlere yer verilmiştir.

İçeriğin Kalitesi: Seçilen metinlerin öğrenci düzeyine uygunluğu ve kaliteli olup olmadığı konuları değerlendirilmiştir. Bu konudaki öğretmen görüşlerine bakacak olursak:

Ö21: Çoğu yazarı tanımıyorum ama ilgi çekici metinler var. Ö25: Metinlerde yazar ve eserler iyi ve kaliteli düzeydeler. Öğrenci açısından yeterli düzeydedir. Ö28: Metinler içeriği amaçlara ulaşabilmek için yeterli ve kalitelidir. Ö30: Dinleme metinleri alanında yaygın metin ve yazarlardan seçilmiştir. Öğrencilerin anlayacağı kaliteli metinlerdir. Ö31: Evet oldukça ün yapmış yazarlığı çok iyi olan şahısların metinlerine de yer verilmiştir.

Dinleme metinleri yaygın kabul görmüşlük açısından değerlendirdiğimizde büyük bir kısmının alanında kabul görmüş yazar ve eserlerden seçildiği görmekteyiz. Bazı metinler bu durum aynı değildir. Bazı öğretmenler bilinmeyen yazar ve eserlere yer verilmesinin olumsuz olduğunu çünkü öğrencilerin anlamalarında güçlük çektiklerini belirtmişlerdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5.TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde bulgular ve yorum bölümünde elde edilen verilere dayanılarak araştırma sonuçları ortaya konulmuş ve sonuçlara dayanılarak önerilerde bulunulmuştur.

5.1. Tartışma ve Sonuç

Araştırma 2024-2025 eğitim öğretim yılında ilkokul 1, 2, 3 ve 4. Sınıflarda kullanılan Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin programa uygunluğu konusunda öğretmen görüşlerinin alınmasıyla ilgilidir. Bu araştırma Bitlis Tatvan ilçesine bağlı dört ilkokulda yapılmıştır. Her sınıf düzeyinde öğretmenlerin görüşlerine yer vermeye çalışılmıştır.

Dinleme becerisi tıpkı diğer beceriler gibi geliştirilebilir ve geliştirmesi gerekli bir beceri olarak yer almaktadır. Görüşüne başvurulmuş öğretmenler bu konuda hem fikirdirler ve bu becerinin geliştirilebileceğini düşünmektedirler. Dinleme metinleri ile ilgili sonuçlara bakacak olursak her soru için ayrı değerlendirmeler yapabiliriz.

Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin programa uygunluğu, özellikle söz varlığı, yaşa uygunluk ve anlaşılabilirlik boyutları açısından öğretmen görüşlerine başvurulmuştur. Elde edilen bulgular, öğretmenlerin önemli bir kısmının dinleme metinlerinin genel olarak öğretim programındaki kazanımlarla örtüştüğünü ifade ettiğini, ancak metinlerin söz varlığı ve dil düzeyi açısından tüm öğrenciler için yeterince uygun olmadığını düşündüklerini belirtmişlerdir.

Özellikle bazı öğretmenler, dinleme metinlerinde yer alan deyim, atasözü, kalıp sözler ve soyut anlatımların öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerine göre ağır ve karmaşık olduğunu belirtmişlerdir. Bu öğretmenler, metinlerin çocukların seviyesine göre sadeleştirilmesi, kullanılan dilin açık ve anlaşılır olması, özellikle deyim ve atasözlerinin anlamlarının metin içinde yeterince açıklanması gerektiğine değinmişlerdir. Bu durum, Piaget'in bilişsel gelişim kuramında yer alan somut işlemler dönemindeki çocukların soyut kavramları anlamada yaşadıkları güçlüğüyle örtüşmektedir.

Diğer yandan bazı öğretmenler ise dinleme metnlerinin açık, sade bir dil kullandığını ve Türkçenin söz varlığını öğrencilere tanıtmaya açısından işlevsel olduğunu söylemişlerdir. Bu öğretmenler, metnlerin öğrencilerin kelime hazinelerini geliştirme potansiyelinin yüksek olduğunu ve öğretmen rehberliğinde anlamı bilinmeyen kelimelerin açıklanarak anlamlandırılabilirliğini ifade etmişlerdir.

Bu bulgular, söz varlığı açısından dinleme metnlerinin öğrencilerin yaş ve sınıf düzeylerine göre farklı şekillerde olması gerektiğini göstermektedir. Özellikle alt sınıf düzeylerinde (1. ve 2. sınıf) daha yalın ve açıklayıcı metinlere ihtiyaç duyulurken, üst sınıflarda (3. ve 4. sınıf) daha zengin bir söz varlığına sahip metnlerin anlamlandırılması, öğretmen rehberliğinde daha mümkün hale gelmektedir.

Literatürde de benzer bulgulara rastlanmaktadır. Türkçe ders kitaplarının içeriklerinin öğrenci seviyelerine uygunluğunun dil becerilerinin gelişimi açısından kritik olduğu vurgulanmakta (SİVİŞİ, 2018-2019) (GÜRSOY, 2024); metnlerin söz varlığı yönünden yeterli olması kadar, bu söz varlığının öğrenci düzeyine uygun sunulmasının da önemli olduğu belirtilmektedir.

Dinleme metnlerinde tür açısından öğretmen görüşlerine baktığımızda, öğrencilerin düzeyine uygun olduğu görüşünü ortaya koymuşlardır. Öğretmen görüşlerinden (Ö4, Ö11, Ö16, Ö20, Ö21, Ö26, Ö28, Ö33) dinleme metnlerinin; masal, şiir, bilgilendirici metin gibi farklı türleri içerdiği, bu türlerin zorunlu temalarla ilişkili olarak metinlerde yer aldığı ve milli kültür ile edebi değerlere uygun biçimde verildiği söylenilmiştir. Ayrıca birçok öğretmen metin türlerinin öğrenciler tarafından kolaylıkla ayırt edilebildiğini söylese de bazı öğretmenler metin türlerinin ayırt edilmesinde zorluklar yaşanıldığını dile getirmiştir. Bu durum, programın hedeflediği tür bilgisi kazanımlarına uygun metin seçimlerinin yapıldığını göstermektedir. Ayrıca tüm sınıf düzeylerinde zorunlu temalara yer verildiği görüşünü de belirtmişlerdir.

Ancak bazı öğretmenler (Ö12, Ö17, Ö25, Ö31, Ö33), tür açısından her ne kadar çeşitlilik sağlansa da bazı metnlerin öğrenciler için yeterince açık olmadığını, özellikle tiyatro türünde yer alan metnlerin ilgi çekici olmadığını veya öğrenciler tarafından anlaşılmakta zorlanıldığını ifade etmişlerdir. Bununla birlikte, bölgesel farklılıklar nedeniyle bazı öğrencilerin metin türlerine ve içeriklerine yabancı kaldığı

belirtilmiştir (Ö31). Bu durum, içeriklerin hazırlanmasında kültürel çeşitlilik ve bölgesel farkındalıkların göz önünde bulundurulması gerektiğini ortaya koymaktadır. Tür bakımından bazı metin türlerine daha fazla yer verilirken, bazı metin türlerinin yetersiz kaldığından bahsedilmiştir.

Ayrıca, bazı öğretmenler (Ö25, Ö33), metinlerde milli kültüre fazlaca yer verildiğini ancak öğrencilerin bu metinlerin türlerini ayırt etmekte zorluklar yaşadığını belirtmişlerdir. Bu bulgulardan, metin türlerinin sadece içerik açısından değil, biçimsel olarak da öğrenciler tarafından fark edilebilir nitelikte olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Bu sonuçlar, öğrencilerin yaş ve gelişim düzeylerine uygun tür seçimlerinin, metinlerin pedagojik işlevini yerine getirmesi açısından önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Literatürde yer alan çalışmalar da metin türlerinin öğrenci düzeyine uygun olarak çeşitlendirilmesinin, öğrencilerin dinleme-anlama becerilerinin gelişmesinde etkili olduğunu (GÜRSOY, 2024) desteklemektedir.

Dinleme metinlerinin sesli anlatım noktasında öğretmen görüşlerini ele aldığımızda, öğretmenlerin çoğunluğu sesli anlatım ile ilgili olumlu geri dönüşler yapmışlardır. Metinlerin genel olarak açık, anlaşılır ve yalın bir dil ile seslendirildiği yorumunda bulunmuşlardır (Ö1, Ö7, Ö10, Ö11, Ö14, Ö16, Ö20, Ö22, Ö23, Ö26, Ö28). Ancak bazı öğretmenler metinlerin sesli anlatımının yeterli olmadığını dile getirmişlerdir. Bazı metinlerde vurgu, tonlama ve canlandırma eksikliklerinin dikkat dağınıklığına yol açtığını belirtmişlerdir (Ö24, Ö29, Ö33, Ö34, Ö35). Ayrıca tekdüze seslendirme, şiirsel metinlerin etkisinin yetersiz kalması, bazı metinlerin uzunluğu ve görsellerle desteklenmemesi gibi faktörler, öğrencilerin metni anlama sürecini zorlaştırabilmektedir (Ö3, Ö5, Ö21, Ö32, Ö35).

Bu bulgulardan yola çıkarak Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerinin sesli anlatımının genel olarak uygun olduğu ve öğretmenler tarafından anlaşılır bulunduğunu görmekteyiz. Ancak, seslendirme sürecinde vurgulama, tonlama ve canlandırma gibi sesli anlatım unsurlarına daha fazla özen gösterilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Özellikle şiir, masal ve tiyatro gibi metin türlerinin seslendirilmesinde duygu aktarımı ve etki gücü yüksek anlatım biçimlerinin tercih

edilmesi, öğrencilerin dinleme sırasında dikkatlerini sürdürmeleri ve metni içselleştirmeleri açısından önemli görülmektedir.

Dinleme metinlerinde yer alan görseller ile ilgili öğretmen görüşlerine baktığımızda görsellerin çoğunlukla öğrencilerin yaş ve gelişim düzeyine uygun olduğu, metnin içeriğini yansıttığı ve dikkat çekici nitelikler taşıdığı görüşlerine yer verilmiştir. Ancak bazı öğretmenlerimiz tarafından görsellerin dikkat çekmediği, karmaşık ve görsellerin metnin tamamını yansıtmadığı gibi yorumları vardır. Görsellerin yetersiz ve giriş, gelişme ve sonuç bölümleri olarak ayrı ayrı verilmesi gerektiğinden bahsedilmiştir. Görsellerin sanatsal yönünün güçlendirilmesi ve çocukların hayal gücünü tetikleyecek çeşitlilikte olması gerektiği yönünde paylaşılan görüşler, görsel içeriklerin sadece süsleyici değil, aynı zamanda eğitsel ve yönlendirici bir işlev üstlenmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu noktada görsellerin eğitsel tasarım ilkelerine uygun şekilde planlanması gerektiği vurgulanmış ve önemi anlaşılmıştır.

Bu bulgulara baktığımızda görsellerin sadece metnin konusu ile ilgili olması değil, aynı zamanda öğrencinin dikkatini çekmesi, tahmin yürütmesini sağlaması ve yaratıcı düşünmesini desteklemesi gerektiği kanısına varmaktayız.

Dinleme metnlerinin içeriğine yönelik öğretmen görüşlerine başvurduğumuzda, gerçek hayatla bağlantılı, merak uyandırıcı ve çocukların bakış açısını geliştirecek nitelikte olduğu, programdaki kazanımlarla örtüştüğü ve öğrenci düzeyine uygun olduğu ifadeleri yer almaktadır. Ayrıca yaratıcı düşünmeye teşvik ettiği ve öğrencilerin ana düşünceyi bulmalarının kolay olduğunu söylemişlerdir. Aynı zamanda bazı öğretmenlerimizde içeriğin gereğinden fazla uzun tutulduğu, gerçeklikten uzak olduğu, ağır bir dilinin olduğu ve merak uyandırmadığını ifade etmişlerdir. Bu bulgulara bakarak dinleme metnlerinin büyük ölçüde öğretim programındaki kazanımlarla örtüştüğü ve genel anlamda öğrenci seviyesine uygun olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, bazı metinlerin dil seviyesi, anlatım biçimi ve uzunluğu açısından yeniden değerlendirilmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Metinlerin çocukta merak uyandırması, gerçek yaşamla ilişkilendirilmesi ve anlaşılır olması, etkili dinleme becerilerinin gelişimi açısından önemli görülmektedir.

Araştırma kapsamında öğretmenlerin büyük çoğunluğu, dinleme metnlerinin sınıf ortamında işlenebilmesi için gerekli araç ve gereçlerin (özellikle akıllı tahta, hoparlör, internet) okullarda mevcut olduğunu ve yeterli düzeyde çalıştığını söylemişlerdir. Ancak bazı öğretmenlerimiz halen bazı okullarda akıllı tahtaların olmadığını ve dinleme metnlerinin dinletilmesinde zorluk çekildiğini dile getirmişlerdir. Ayrıca dinleme metnlerinin eba üzerinden girilmesi ve her seferinde şifre istemesi gibi zaman kaybına sebep olan durumlarla karşılaşıldığı ve internet problemlerinden dolayı da dinleme metnlerinin dinletilemediği gibi yorumlarda bulunulmuştur. Sonuç olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşlerine göre, genel olarak okullarda dinleme metnlerinin işlenmesine uygun araç-gereçler (akıllı tahta, ses sistemi, internet bağlantısı vb.) mevcut ve işlevseldir. Bu durum, dinleme sürecinin daha verimli geçmesini sağlamakta ve öğrencilerin metni anlamasına olumlu katkı sunmaktadır.

Ancak bazı okullarda, fiziki altyapı eksiklikleri, donanım sorunları ve internet erişimi gibi teknik yetersizlikler, dinleme etkinliklerinin etkinliğini düşürmekte ve bu durum öğrencilerin sürece katılımını olumsuz etkilemektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu dinleme metnlerinin alanında yaygın yazar ve eserlerden seçildiğini belirtmişlerdir. Metnlerin içerik açısından tanınmış yazar ve eserlerden alınması öğrenci için güven oluşturduğu ve öğretim için faydalı olduğu belirtilmiştir. Ayrıca tanınmış şiir, hikâye ve bilgilendirici metinlere yer verilmesi öğrencide merak uyandırdığını da dile getirmişlerdir. Bu olumlu bulguların yanında bazı öğretmenlerimizde dinleme metnlerinde kullanılan şiir, hikâye ve bilgilendirici metinlerin tanınmayan yazarlardan rastgele seçildiğini dile getirmişlerdir. Bu durumun metinlerin akademik güvenini sorgulattığını ve öğretim açısından yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Araştırma bulguları, dinleme metnlerinin genel olarak alanında kabul görmüş yazar ve eserlerden seçildiğini ancak bu durumun tüm metinler için geçerli olmadığını göstermektedir. Metinlerin bir kısmı tanınmış ve güvenilir kaynaklardan alınırken, bir kısmı yeni, tanınmayan ya da pedagojik değeri tartışmalı eserlerden alınmıştır.

Bu çeşitlilik, bir yandan farklı yazarlara ve metin türlerine yer verilmesi açısından olumlu görülse de diğer yandan metin seçiminin tutarlılığı ve niteliği açısından bazı kaygılar sebep olmaktadır.

5.2.Öneriler

5.2.1 Karar Vericiler İçin Öneriler

1. Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinleri, öğrencilerin yaş ve bilişsel gelişim düzeylerine uygun bir şekilde sade, açık ve anlaşılır bir şekilde hazırlanmalıdır.
2. Sınıf mevcudunun azaltılması, fiziksel ortamın uygun şekilde düzenlenmesi ve teknolojik donanımın güçlendirilmesi, öğrencilerin dinleme/izleme becerilerini daha etkili bir şekilde geliştirmelerini sağlayacaktır.
3. Metinde yer alan deyim, atasözü ve soyut ifadelerin öğrencilerin seviyelerine uygun bir şekilde açıklanması sağlanmalıdır.
4. Dinleme metinlerinin seçiminde güvenilir kaynaklar ve çocuğu pedagojik yönde geliştirecek, tanınmış yazar ve eserlerden seçilmelidir.
5. Dinleme metinlerinin türleri seçilirken öğrenciler tarafında ayırt edilebilecek şekilde seçilebilir.
6. Metinlerin sesli anlatımlarında vurgu, tonlama ve canlandırma gibi anlatım öğelerine dikkat edilmeli, metinler profesyonel seslendiriciler tarafından seslendirilmeye dikkat edilmelidir.
7. Dinleme metinlerindeki görseller, öğrencilerin hayal gücünü destekleyici, eğitsel ve dikkat çekici nitelikte seçilmelidir.
8. Dinleme metinlerine erişimin kolaylaştırılması adına EBA gibi dijital platformların kullanıcı dostu hale getirilmesi, şifreleme süreçlerinin sadeleştirilmesi ve internet erişimi yetersiz okullarda altyapının güçlendirilmesi gerekmektedir.

5.2.2. Öğretmenler İçin Öneriler

1. Öğretmenlerin, dinleme ve izleme becerilerini nasıl daha etkili bir şekilde öğretebilecekleri konusunda profesyonel gelişim fırsatları sunulmalıdır. Bu,

öğretmenlerin öğrencilere bu becerileri kazandırmada daha etkili olmalarını sağlayacaktır.

2. Dinleme metnlerinin anlaşılmasını kolaylaştırmak için, ders öncesinde metin türü, anahtar kelimeler ve metinde geçen deyim ve atasözleri öğrencilere açıklanabilir.
3. Dinleme metnlerinin öğrencinin yaş ve gelişim düzeyine uygun olmadığını düşünen öğretmenler ek açıklamalar ve tamamlayıcı metinlerle öğrencileri destekleyebilirler.
4. Öğretmenler dinleme metnlerini dramatize ederek ve canlandırarak sesli anlatımdaki yetersizlikleri ortadan kaldırabilir ve öğrencilerin dikkatini toplayabilirler.
5. Dinleme metnlerindeki görsellerin yetersiz kaldığı durumlarda öğretmenler metinle ilgili farklı görselleri sınıfa getirebilirler.
6. Dinleme sürecini daha etkili olması için tahmin etme, ana düşünce bulma, yaratıcı düşünme etkinlikleri gibi öğrenci merkezli farklı etkinlikler yaptırılabilir.

5.2.3 İleriki Çalışmalar İçin Öneriler

1. İleriki çalışmalarda sadece öğretmen görüşlerine değil ayrıca öğrencilerin dinleme metnlerine yönelik algı ve deneyimlerine de yer vererek daha kapsamlı değerlendirme yapılabilir.
2. Dinleme metnlerine yönelik bu araştırma nicel yöntemlerle de araştırılarak bilimsel verilerle desteklenebilir.
3. Farklı bölgelerdeki okullarda, özellikle kırsal ve şehir merkezindeki okullarda kullanılan araç-gereçlerin etkinliği ve metin erişilebilirliği karşılaştırmalı olarak incelenebilir.

4. Türkiye'nin farklı bölgelerinde de çalışmalar yapılarak karşılaştırılarak değerlendirilebilir.
5. Öğrencilerin yaş ve gelişim düzeyine uygun dinleme metinleri geliştirilerek pilot uygulama yapılarak dinleme metinleri test edilebilir.

KAYNAKÇA

Akyol. (2013).

Akyol, H. (2016). Programa uygun türkçe öğretim yöntemleri. *Pegem akademi yayıncılık* .

Akyol, H. (2006). Yeni programa uygun türkçe öğretim yöntemleri. *kök yayıncılık* , 314.

ALACAPINAR, P. D. (2020). Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri. *ANI YAYINCILIK ANKARA* .

ALVER, M. (2023). İlkokul ve Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme/İzleme Metinlerinin Tür ve Kazanımlara Uygunluğunun İncelenmesi .

ALVER, R. İ. (2023). İlkokul ve Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme/İzleme Metinlerinin Tür ve Kazanımlara Uygunluğunun İncelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi* .

ARSLAN, P. D. (2018). SOSYAL BİLİMLERDE ARAŞTIRMA YÖNTEM VE TEKNİKLERİ. *paradigma Akademi* .

ATLI, E. (2023). 3. VE 4. sınıflarda türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinleri etkinliklerinin dinleme becerilerinin gelişimine etkisi.

ATLI, E. (2023). ilkokul 3. v3 4. sınıflarda türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme metinlerine dayalı etkinliklerindinleme becerisinin gelişmesine katkısı. *dergipark* .

AYTAN, G. g. (2021). Eleştirel Düşünme Temelli Dinleme/İzleme Eğitiminin Eleştirel Dinleme/İzlemeye Etkisi. *Ahi evren üniversitesi kırşehir eğitim fakultesi* .

BAYKUL, Y. (1999). İSTATİSTİK METODLAR VE UYGULAMALAR . *ANI YAYINLARI , ANKARA* .

Becerikhas, Ş. (2022). ESTETİK DİNLEME TÜRÜ ETKİNLİKLERİNİN İLKOKUL 3. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEME SÜRECİNE yansımaları. *Eskişehir osmangazi üniversitesi eğitim bilimleri dalı* .

Biröl, A. E. (2005). eğitimde iletişim. *ankara anı yayıncılık* .

Boyd, H. B. (2020). Çocuk gelişim psikolojisi. *kaknüs yayınları* .

Boyraz, N. K. (2024). DİNLEME BECERİLERİNİN GELİŞİMİNDE ESTETİK DİNLEME. *bayburt üniversitesi yüksek lisans eğitim enstitüsü* .

BULUT, B. (2012). GÖRSEL DESTEKLİ DİNLEME METİNLERİNİN ANLAMAYA ETKİSİ.

C, M. (1996). Listening Skills Development Through Multimedia.

Calp, M. C. (2016). Özel Öğretim Alanı Olarak Türkçe Öğretimi I-II. *Nobel akademik yayıncılık* .

cemal yıldız, a. o. (2006). Yeni Öğretim Programına Göre Kuramdan Uygulamaya. *Ankara pegama yayıncılık* .

Cihangir, Z. (2004). Kişiler arası iletişimde dinleme becerisi. *Nobel yayın dağıtım Ankara* .

çarkıt, c. (2018). Ortaokul Türkçe Derslerinde Dinleme Becerisinin Değerlendirilme Sürecine Yönelik Öğretmen Görüşleri.

Çiftçi, M. (2023). Ortaokul türkçe ders kitaplarında dinleme metinlerinin incelenmesi.

D.L., M. N. (1985). Assessing Listening and Speaking Skills.

Daşöz, T. (2013). yapılandırılmış dinleme etkinliklerinin yedinci sınıf öğrencilerinin dinleme tutumlarına, dinleme kaygılarına ve dinlediğini anlama düzeylerine etkisinin incelenmesi. *tez makalesi* .

Delican, B. (2016). İlkokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema açısından incelenmesi.

DELİCAN, F. T. (2016). İlkokul Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Tür ve Tema Açısından incelenmesi. *Bartın Üniversitesi eğitim fakültesi dergisi* .

DEMİR, D. (2008). İLKÖĞRETİM 1. 2. ve 3. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ GÖRSEL TASARIM İLKELERİNE UYGUNLUĞU AÇISINDAN İNCELEMESİ. *ESKİŞEHİR Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü* .

Demirel. (2012).

Dinçel, B. K. (2019). Türkçe (5, 6, 7, 8) Ders Kitaplarında Dinleme Etkinlikleri. *Aksaray Üniversitesi eğitim Fakültesi* .

DOĞAN, H. S. (2022). İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ DİNLEME/İZLEME METİNLERİNİN SÖZ VARLIĞI BAKIMINDAN İNCELENMESİ. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* .

Doğan, y. (2007). İlköğretim ikinci kademedeki bir dil becerisi olarak dinlemeyi geliştirme çalışmaları. *Gazi üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü, Ankara* .

doğan, y. (2012). dinleme eğitimi. *pegem akademi yayıncılık* .

DOĞAN, Y. (2023). İLKÖĞRETİM TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ DİNLEME/İZLEME METİNLERİNİN SÖZ VARLIĞI BAKIMINDAN İNCELENMESİ.

Doğan, Y. (2008). İLKÖĞRETİM YEDİNCİ SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEME BECERİSİNİ GELİŞTİRMEDE ETKİNLİK temelli çalışmaların etkililiği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi* .

Dökmen, ü. (2003). Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati. *sistem yayıncılık istanbul* .

Eker. (2004).

EMİROĞLU, B. T. (2020). İlkokul 1-4. Sınıfta Okutulan Türkçe . *Eğitim fakültesi dergisi* .

emiroğlu, s. (2021). dinleme becerisinin dilsel yönü. *dergipark* .

Epçaçan, C. (2013). TEMEL BİR DİL BECERİSİ OLARAK DİNLEME VE DİNLEME EĞİTİMİ. *Adıyaman üniversitesi sosyalbilimler enstitüsü* .

Erdem. (2015).

Ergin, A. (2008). eğitimde etkili iletişim. *Ankara Anı yayıncılık* .

Göğüş, B. (1978). Orta dereceli okullarımızda türkçe ve yazın eğitimi. *Ankara. Ankara üniversitesi yayınları* .

gökhan Em, S. Y. (2020). İlkokul 3. sınıf öğrencilerinin dinlediği metni anlamasında müziğin etkisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi* .

Güneş. (2007).

Güneş, E. Y. (2017). Öğrencilerin Dinleme Süreçlerinde Kullandıkları Dinleme Stratejilerinin.

Güneş, F. (2013). TÜRKÇE'DE METİN ÖĞRETİMİ YERİNE METİNLE ÖĞRENME. *Adıyaman Üniversitesi sosyal bilimler üniversitesi* .

GÜRSOY, Ç. Ş. (2024). İlkokul türkçe dersi öğretim programı dinleme izleme beceri alanının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi. *ULUSLARARASI SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ* .

harmer, j. (2010). How to teach english.

İşerii, K. (2008). DİNLEME EDİMİNE İLİŞKİN ETKİNLİKLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ. *dil dergisi* .

Kantemir, E. (1997). Yazılı ve Sözlü Anlatım. *Engin Yayınevi Ankara* .

KARATAŞ, Z. (2017). Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi. *Dergipark* .

Keith F. PUNCH(çevirmen: Dursun Bayrak, H. B. (2014). Sosyal Araştırmalara Giriş Nicel ve Nitel Yaklaşımlar. *siyasal kitabevi* .

KELEŞ, E. (2013). DİNLEME ÖNCESİ VE DİNLEME SONRASI VERİLEN SORULARIN 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEDİĞİNİ ANLAMA BECERİ DÜZEYİNE ETKİSİ. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* .

Kılıç, N. Y. (2015). DİNLEME STRATEJİLERİ ÖĞRETİMİNİN 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEDİĞİNİ ANLAMA BECERİLERİNE ETKİSİ. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü DerGİSİ* .

KILINÇ, N. Y. (2015). DİNLEME STRATEJİLERİ ÖĞRETİMİNİN 5. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN DİNLEDİĞİNİ ANLAMA BECERİSİNE ETKİSİ. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* .

Kır, D. B. (2019). çoklu ortam destekli dinleme metinlerinin dinleme becerisine etkisi.

Kiraz, M. K. (2020). Dinleme Stratejileri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi* .

Kocaadam, D. (2011). Not alarak dinleme eğitiminin ilköğretim 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisi üzerindeki etkisi. *gazi üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü* .

Küçükahmet, L. (2011). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu. *Nobel Yayın* .

MEB. (2019). Öğretim programı. *Milli Eğitim Bakanlığı* .

MEB. (2024). Türkçe dersi öğretim programı. *milli eğitim bakanlığı* .

Mehmet kuradayıoğlu, F. ö. (2014). 6. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitaplarındaki dinleme metinlerinin dinleme yöntem ve teknikleri açısından incelenmesi. *Ana dili eğitimi dergisi* .

Onan, B. (2011). Anlama sürecinde türkçenin yapısal işlevleri. *nobel akademi yayıncılık* .

Ören, B. (2019). Estetik dinlemenin 4. sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisi. *Bartın üniversitesi kurumsal akademik arşiv* .

Öz, M. (2011). Uygulamalı türkçe öğretimi. *anı yayıncılık* , 374.

Özbay, M. (2009). Anlama Teknikleri1. *Öncü Kitap, Ankara* .

Özbay, M. (2005). Bir Dil Becerisi Olarak Dinleme Eğitimi. *Akçağ Yayınları* .

Özbay, M. (2010). dinleme eğitimi 2. öncü kitap yayınları .

özdemir, E. (1987). ilkokul öğretmenleri için türkçe öğretim klavuzu. *inkılap kitapevi istanbul* .

PEKSÖZ, M. (2024). 2024 İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı (1- 4.Sınıflar) ile 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın (1-8. Sınıflar) karşılaştırmalı incelenmesi. *Degipark* .

SEVEN, A. K. (2011). Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi. *Pegem Akademi Yayıncılık Ankara* .

Sever, S. (1997). Türkçe öğretiminde tam öğrenme. *ankara anı yayıncılık* .

SİVİŞİ, B. T. (2018-2019). 1-4. sınıflarda DİNLEME METİNLERİNİN BELİRLENEN ÖLÇÜTLERE GÖRE İNCELENMESİ. *DERGİPARK* .

ŞAHİN, Ç. (2024). İlkokul türkçe dersi öğretim programı dinleme/izleme beceri alanının sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi.

Şener BÜYÜKÖZTÜRK, E. K. (2022). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. *Pegem Akademi* .

ŞİMŞEK, A. Y. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri . *Ankara Seçkin Yayıncılık* .

ŞİMŞEK, P. D. (2021). NİTEL ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ. *SEÇKİN YAYINCILIK* .

tatar, m. (2023). ortaokul türkçe ders kitaplarındaki dinleme metinlerinin eleştirel dinleme ölçütleri bağlamında incelenmesi.

Türkben, T. (2019). Türkçe Ders Kitaplarındaki Metin Resimlerinin İncelenmesi. *İnönü Üniversitesi eğitim fakültesi dergisi* .

Uçak, N. Ö. (2000). Sosyal Bilimler ve Kütüphanecilik Alanında Nitel Araştırma Yöntemlerinin Kullanımı . *Bilgi Dünyası Dergisi* .

Uçar, M. Y. (2012). Öğretmenlik Uygulamasına İlişkin Durum Çalışması.

Ungan, O. U. (2022). Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Dinleme/İzleme Metni ve Etkinliklerinin Türkçe Öğretim Programı doğrultusunda incelenmesi. *dergipark* .

UYAR, D. D. (2023). İLKOKUL ÜÇÜNCÜ VE DÖRDÜNCÜ SINIF TÜRKÇE DERS YER ALAN DİNLEME ETKİNLİKLERİ.

Ünalın, Ş. (2001). türkçe öğretimi. *ankara nobel yayın dağıtım* .

ünalan, ş. (2006). türkçe öğretimi. *nobel akademi yayıncılık* .

Vandergrift, L. (2004). LISTENING TO LEARN OR LEARNING TO LISTEN? *Cambridge University* .

Waks, l. J. (2007). Listening and reflecting: an introduction.

Yalçın, A. (2006). Türkçe öğretim yöntemlerinde yeni yaklaşımlar. *Akçağ basım yayım pazarlama* , 176.

Yangın, D. (2002). Kuramdan uygulamaya türkçe öğretimi. *dersal yayıncılık* .

yaşlık, ç. (2019). seslendirilmiş dinleme metinlerinin ortaokul 7. sınıf öğrencilerinin dinleme becerisine etkisi.

Yemenici, A. İ. (2019). Türkçe öğretiminde masallarla yapılan etkinliklerin dinleme becerilerine etkisi. *Gazi üniversitesi eğitim bilimleri enstitüsü* .

Yıldız. (2017).

YOLCU, Y. D. (2002). DİL: İŞLEVİ, ÇEŞİTLERİ VE ALANLARI BAĞLAMINDA KAVRAMSAL BİR İNCELEME. *dergi park* .

EK-1: Etik Kurulu Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 29.11.2024-E.118573

T.C.
AĞRI İBRAHİM ÇEÇEN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-95531838-050.99-118573
Konu : Etik Kurul Kararı

29.11.2024

Sayın Prof. Dr. MURAT GÖKALP

İlgi : Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün 20.11.2024 tarih ve 117600 sayılı yazısı

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğünün ilgi yazısına istinaden Prof. Dr. Murat GÖKALP'ın danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Kadriye TOŞUR'un "**İlkokul 1,2,3,4. Sınıflarda Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinlenme Metinlerinin Programa Uygunluğu Yönünden Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi**" başlıklı bilimsel araştırması Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunca incelenmiş olup 28.11.2024 tarih ve 432 sayılı karar ile söz konusu araştırmaya izin verilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Ebubekir BAKAN
Etik Kurulu Başkanı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : *BSPBM6PATP* Pin Kodu : 74492

Belge Takip Adresi : https://ebys.agri.edu.tr/enVision/Validate_Doc.aspx?

Adres : Fırat Mah. Yeni Üniversite cad. No:2 AE/1 04100 Merkez, Ağrı – Türkiye

Telefon : 0472 215 98 63 Faks:0472 216 20 08

e-Posta : hukukburos@agri.edu.tr Web : www.agri.edu.tr

Kep Adresi : agriibrahimcecenuniversitesi@hs01.kep.tr

Bilgi için : Yılmaz SABUNCU

Unvanı : Şube Müdürü

Tel No : 1280

EK-2: Araştırma İzni

BİTLİS TATVAN İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne

Başvuru No: MEB.TT.2024.009340

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatının Kurum Kodu: 132237

T.C. Kimlik No

Adı Soyadı: KADRİYE TOŞUR

Araştırmanın Adı: İlkokul 1,2,3,4. Sınıflarda Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Programa Uygunluğu Yönünden Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Araştırmanın Niteliği: Yüksek Lisans Tezi

Araştırmanın Örneklem / Çalışma Grubu: Öğretmen

Uygulama Yapılacak MEB Teşkilatı: BİTLİS TATVAN İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Uygulama Yapılacak Birim: İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Uygulama Yapılacak İl: BİTLİS

Veri Toplama Aracının Başlığı: Öğretmenler açısından Türkçe ders kitaplarındaki dinleme metinlerinin programa uygunluğu

Araştırma Uygulama İzninin Kabul Tarihi: 05.12.2024

Araştırmanın Uygulama İzninin Bitiş Tarihi: 05.12.2025

Yukarıda kimliği yazılı araştırmacı "Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesine (2024/41)" göre belirtilen kapsamda araştırmasını yapmayı taahhüt etmiştir. Araştırmacının bilgi ve belgelerinin uygunluğu kontrol edilmiş olup araştırma uygulama izni BİTLİS İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından onaylanmıştır.

NOT: Okul/kurum yöneticileri tarafından "Araştırma Uygulama İzni" belgesinin ve veri toplama araçlarının (araçlardaki maddelerinin) modülde yer alan belge ve araçlarla aynı olduğu kontrol edilmelidir. Aynı olmadığı durumda araştırma uygulama izni verilmeyecektir.

* Başvuru detayını görüntülemek ve belgeyi doğrulamak için 'https://arastirmaiznleri.meb.gov.tr/belge-dogrula' bağlantısını kullanınız.

- Araştırma Uygulama İzinleri Başvuru ve Değerlendirme Modülü -

EK-3: Görüşme Formu

Öğretmenler Açısından Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Programa Uygunluğu Görüş Formu

Değerli Öğretmenlerim;

Elinizdeki form İlkokul 1, 2, 3 ve 4. Sınıflarda Okutulan Türkçe Ders Kitaplarındaki Dinleme Metinlerinin Programa Uygunluğu noktasında hazırlanmış sorulardan oluşmaktadır. Her sorunun altına dinleme metinlerinin programa uygunluğu ile ilgili görüşlerinizi bildirmeniz rica olunur. Katkılarınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

Kadriye TOŞUR

Sınıf Öğretmeni

Cinsiyet: Kadın

Erkek

Meslekteki Yılıınız:

Yaş:

Sınıf:

Mezuniyet:

Sorular

1.Dinleme metinlerindeki söz varlığı öğrencilerin düzeyine uygun mudur?

(Dinleme metinleri; açık ve yalın mı, Türkçe'nin söz varlığını yansıtıyor mu, Türkçeye ait sözcükler, deyimler, kalıp sözler, atasözleri, terimler ve çeşitli anlatım kalıplarına yer verilmiş mi? Açıklayınız.)

2.Dinleme metinleri tür bakımından öğrencilerin düzeyine uygun mudur?

(Dinleme metinleri: milli kültür ve değerlerimize uygun mu, zorunlu temalara yer verilmiş mi, edebi değer taşıyor mu (şiiir, tiyatro, masal bölümleri), bilgilendirici metinlere yer verilmiş mi, metinlerin türü öğrenciler tarafından kolaylıkla tespit edilebiliyor mu? Açıklayınız.)

3.Dinleme metinlerindeki sesletim öğrencilerin düzeyine uygun mudur?

(Dinleme metinleri; açık ve yalın olarak ifade edilmiş mi, dinleme süresi metni anlamak ve değerlendirmek için yeterli mi, sesletim (sesli anlatım) öğrencilerin anlayacağı nitelikte mi, dinleme metinlerinde şiir kullanılmış mı, kullanıldıysa şiirlerin sesletimi öğrenciye örnek teşkil ediyor mu? Açıklayınız.)

4.Dinleme metinlerindeki görseller öğrencilerin düzeyine uygun mudur?

(Dinleme metinlerinde; görseller metnin konusunu yansıtıyor mu, görseller öğrencilerin yaratıcı düşünmesini sağlıyor mu, görseller öğrencilerin dikkatini çekecek düzeyde mi? Açıklayınız.)

5. Dinleme metinlerinin içeriği öğrencilerin düzeyine uygun mudur?

(Dinleme metinleri; çocukta merak uyandırıyor mu, gerçek hayatı yansıtan olaylar görülüyor mu, öğrencilerin bakış açısını genişletiyor mu, programdaki kazanımlarla örtüşüyor mu, zorunlu temalara yer verilmiş mi, ana düşüncesi öğrenciler tarafından anlaşılıyor mu? Açıklayınız.)

6.Dinleme metinlerinin dinletilebileceği araç gereçler okulda mevcut mudur, mevcutsa dinleme metinleri için yeterli oluyor mu açıklayınız. (Görüntü kalitesi iyi mi, ses sistemi tüm öğrencilerin duyabileceği düzeyde mi?)

7.Dinleme metinleri alanında yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden mi seçilmiş?